

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

—

ΟΙ ΔΙΚΕΣ

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2022

Επιμέλεια έκδοσης: Ιωάννης Κ. Φίλανδρος

Κεντρική διάθεση:

Ίδρυμα Ιστορίας του Έλευθερίου Βενιζέλου / Λέσχη Φιλελευθέρων

Χρήστου Λαδά 2,

Αθήνα 10561

1ος όροφος

e-mail: lesxh@otenet.gr

<http://www.elvenizelos.org.gr/>

© Ίδρυμα Ιστορίας του Έλευθερίου Βενιζέλου / Λέσχη Φιλελευθέρων

και Γεώργιος Κ. Στεφανάκης, 2022

ISBN: 978-618-82148-7-3

Απαγορεύεται ή αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με όποιονδήποτε τρόπο, καθώς και ή μετάφραση ή διασκευή του ή έκμεταλλευσή του με όποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον Ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται ή αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπίες, ηλεκτρονικές ή όποιεςδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Ν. 2121/1993.

ΙΔΡΥΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
ΛΕΣΧΗ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ
ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

—

ΟΙ ΔΙΚΕΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΦΙΛΑΝΔΡΟΣ

ΑΘΗΝΑ 2022

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις 9 Ιανουαρίου 1975 ο ύπουργός Δικαιοσύνης Κωνσταντῖνος Στεφαννάκης κατέθεσε στην κοινοβουλευτική ἐπιτροπή Δικαιοσύνης σχέδιο ψηφίσματος για τὴ δῖωξη τῶν ἀνομημάτων τῆς δικτατορίας τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 ἀνοίγοντας ἔτσι τὸν δρόμο τῆς κάθαρσης. Τὸ κυβερνητικὸ σχέδιο ψηφίσματος ὀριζε τὸ πλαίσιο δῖωξης τῶν πραξικοπηματιῶν καὶ τῶν συνεργῶν τους, τῶν βασιανιστῶν, τῶν ὑπευθύνων για τὸ Πολυτεχνεῖο, για τὸ Κυπριακὸ, για ὅλους καὶ για ὅλα αἶροντας τὴ δυνατότητα ὁποιασδήποτε νομικῆς ἐπὶκλήσης για ἐπαναστατικὸ δίκαιο. Ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεση τοῦ ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης (8/1/1975) προέβλεπε ὅτι τὸ καθεστῶς τῆς 21ης Ἀπριλίου δὲν ἦταν ἐπανάσταση, ἀλλὰ πραξικόπημα καὶ διακήρυσσε ὅτι «ἡ Δημοκρατία δικαίῳ οὐδέποτε κατελύθη».

Ἡ διακήρυξη αὐτὴ ἦταν μιὰ ἀποφασιστικὴ στιγμή τῆς σύγχρονης ἐλληνικῆς ἱστορίας. Ἐκκινώντας ἀπ' αὐτὴν ὁ Γεώργιος Κ. Στεφαννάκης, πρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος Ἱστορίας τοῦ Ἐλευθέρου Βενιζέλου, συνέγραψε τὸ παρὸν πυκνὸ σὲ γεγονότα δοκίμιο για νὰ καταγράψει καὶ νὰ θίξει τὰ συνταγματικὰ ἐλλείμματα καὶ τὶς αὐθαιρεσίες τοῦ ἐλληνικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ ἀπὸ τὸν Μεσοπόλεμο ὡς τὴ Δικτατορία τῶν Συνταγματαρχῶν. Στὸ διάστημα αὐτὸ ὁ δημοκρατικὸς βίος τῆς χώρας ἀνατράπηκε πολλές φορές ἀπὸ ἀντιδημοκρατικὲς καὶ ἀντιφιλελεύθερες δυνάμεις. Πολιτειακὲς μεταβολές, στρατιωτικὰ κινήματα καὶ δικτατορίες ἔφθειραν τὴ δημοκρατία καὶ συνέθεσαν αὐτὸ ποὺ κατονομάστηκε ὡς τὸ «πολιτικὸ πρόβλημα» τῆς χώρας στὶς δεκαετίες τοῦ 1950 καὶ τοῦ 1960. Αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ μεῖζον θέμα, ποὺ οἱ πολιτικὲς δυνάμεις κλήθη-

καν νὰ λύσουν. Ἄς ἀναλογιστεῖ κανεῖς τὴν ἰδρυτικὴ διακήρυξη τῆς Ἑθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἐνώσης τὸ 1956 καὶ τὶς προγραμματικὲς δηλώσεις τῆς Ἐνώσης Κέντρου τὸ 1964.

Ὁ Περικλῆς, ἡγέτης καὶ ἐκφραστὴς τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας, σ' ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, μίλησε στοὺς Ἀθηναίους γιὰ τὴ βαθιὰ σχέση τῆς δημοκρατίας μὲ τὴν πόλη: «*Καὶ ὄνομα μὲν διὰ τὸ μὴ εἰς ὀλίγους ἀλλ' εἰς πλείονας οἰκεῖν δημοκρατία κέκληται*» (Θουκυδίδης, *Ἱστορίαι*, Β': 37/1). Στὴν ἴδια ὁμιλία δὲν παρέλειψε νὰ τοὺς ὑπενθυμίσει ὅτι ἡ δημοκρατικὴ τους κουλτούρα καὶ τὸ πολίτευμά τους δὲν τοὺς ἀπέτρεψε νὰ ἐγκαθιδρύσουν μιὰ αὐταρχικὴ καὶ τυραννικὴ ἡγεμονία ἀπέναντι στοὺς συμμάχους τους. Παρομοίως, ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου δὲ διστάζει νὰ φέρει στὴν ἐπιφάνεια τὶς ἀντισυνταγματικὲς ἔξεις τοῦ δημοκρατικοῦ βίου τῆς χώρας. Σὲ πλεῖστες περιπτώσεις αὐτοῦπονομεύτηκε, καθὼς ἀγνόησε κι ἀποσιώπησε τὴν ἀπαιτούμενη συνταγματικὴ νομιμότητα καὶ τὸ δίκαιο. Μὲ φιλοσοφικὴ ὀξύνοια καὶ μὲ πολιτικὸ σαρκασμὸ ὁ συγγραφέας ἀναλύει τὶς de facto ἐνέργειες, ποὺ κανονικοποιοῦν μιὰ πραγματικότητα, ἀλλὰ καὶ τὴ σημασία τῆς τύχης στὴν παραγωγή τῆς ἐκ τῶν ὑστέρων (ἱστορικῆς καὶ πολιτικῆς) κρίσης.

Ἔχει σημασία, ἐν τέλει, σὲ ποιά πλευρὰ τῆς Ἱστορίας θὰ βρεθεῖ κανεῖς. Ὁ ἀνθρωπισμὸς ἐμβαθύνει τὴν οὐσία καὶ τὴν ὁμαλὴ λειτουργία τῆς δημοκρατίας. Αὐτὴ ἦταν ἡ βαθύτατη δημοκρατικὴ πεποίθηση τοῦ πολιτικοῦ καὶ ὑπουργοῦ Κωνσταντίνου Στεφανάκη. Σὲ δύο φάσεις τῆς ζωῆς του κινήθηκε στὴν ὁδὸ τοῦ κατευνασμοῦ. Τὸ 1965 ἔλαβε τὰ τελευταία μέτρα ἐπιεικειᾶς. Ἀπελευθέρωσε κρατούμενους κομμουνιστές. Μεταξὺ ἄλλων τὸν Χαρίλαο Φλωράκη, ἔπειτα Γενικὸ Γραμματέα τοῦ ΚΚΕ. Τὸ 1975 εἰσηγήθηκε στὸν Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ καὶ στὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο τὴν μετατροπὴ τῆς θανατικῆς καταδίκης τῶν Ἀπριλιανῶν σὲ ισόβια δεσμά, ὅπως καὶ ἔγινε.

Ἀνάλογο εἶναι καὶ τὸ μάθημα δημοκρατίας ποὺ ὁ Γεώργιος Κ. Στεφανάνκης παραδίδει στοὺς ἀναγνῶστες τοῦ βιβλίου του: «*Στὶς μεγάλες ἀνακατατάξεις ὅταν, ἐξ ἀντικειμένου, τὸ δέον εἶναι ἀμφίβολο ἐνῶ ἡ συνέχιση τῆς ζωῆς ἀπαιτεῖ δράση, ἡ ἀμνηστία, ὡς λήθη ἐνὸς συγκεχυμένου παρελθόντος, ἀποτελεῖ τὴ λύση*».

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΦΙΛΑΝΔΡΟΣ

Ἱστορικὸς

2 Ὀκτωβρίου 2022

«Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος».

MENANDROS

A'

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

I.

Δημοσίευσα σὲ συνέχειες ἀπὸ 14 ἕως 19 Ἀπριλίου τοῦ 2005 στὴν *Ἑστία* σκέψεις μου γιὰ τὸ θέμα τοῦ τίτλου.

Ἡ βιβλιογραφικὴ ἀναφορὰ τῶν ἐκεῖ ἀπόψεων¹, μὲ παρακίνησε ὅπως ἐκδώσω διὰ τοῦ παρόντος τὰ διαληφθέντα κείμενα. Τὸ τελικὸ ἔναυσμα προῆλθε ἀπὸ φιλίστορα ἀκυρωτικὸ δικαστὴ. Ἐπικοινωνῶν ἔμαζα μὲ ἀναζητῶντας τὰ δημοσιεύματα. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ μὲ ρώτησε, γιὰτὶ δὲν προχώρησα σ' ἐκδοσὴ ἀντιστοίχου βιβλίου.

• Προσθέτω πληροφορίες ἀπὸ τὸ δημοσιοποιημένο *Ἡμερολόγιο* τοῦ *Πρίγκηπος Πέτρου*. Ἀποδίδει – χαρακτηριστικὰ – τὴν κατάστασιν ποὺ ἐπικρατοῦσε στὴ βρετανικὴ, τότε, αὐτοκρατορικὴ πρωτεύουσα.

Κλείνω, τέλος, μὲ νομικοπολιτικὴ ἀξιολόγησιν τῶν δικῶν ἐναντίον τῶν προσώπων, ποὺ ἀνέλαβαν καθήκοντα κυβερνητικὰ στὴν κατεχόμενὴ Ἑλλάδα.

1. Ἐνδεικτικὰ, Δημοσθένης Κούκουνας, *Ἱστορία τῆς Κατοχῆς*, Ἀθήνα, Λιβάνης, 2013, τ. Α', σελ. 526, σημ. ἀρ. 20· Σπύρος Γ. Γασπαρινάτος, *Οἱ ἐλληνικὲς κατοχικὲς κυβερνήσεις*, Ἀθήνα, Ἑστία, 2015, σελ. 47, σημ. 40.

II.

Τὸ ἔπος τοῦ 1940 ὁδήγησε στὴν κατατρόπωση τῶν Ἰταλῶν. Συνάμα, ὅμως, ἐπέφερε (καὶ) τὴν εἰσβολὴ τῶν Γερμανῶν.

Ἄνοιξε, ἔτσι, τὴν 6/4/1941, ἡ ἥρωικὴ σελίδα τῆς Μάχης τῶν Ὀχυρῶν.

• Κατὰ διαπίστωση *π α σ ί δ η λ η* ἡ ἐλληνικὴ ἀμυντικὴ προσπάθεια ἦταν ἀπόλυτα ἐξηρητημένη ἀπὸ τὴν πολεμικὴ διάθεση τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὁ πρίγκηψ Πέτρος εἶναι ὁ γιὸς τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστή τῆς Κρήτης ἀπὸ τὸ 1892 ἕως τὸ 1906, πρίγκηπος Γεωργίου τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Πέτρος διετέλεσε ἀξιωματικὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Ὑπηρέτησε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου, συχνὰ καὶ ὡς ὑπασπιστῆς τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Β'.

Κατὰ τὰ πολεμικὰ χρόνια τήρησε ἡμερολόγιο. Ἐκδόθηκε ὡς βιβλίον τὸ 1997 ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα Γουλανδρῆ – Χορν. Ἐκεῖ, ἀποδίδει τὴν ἀκόλουθη εἰκόνα τῆς Μεγάλης Βρετανίας στὴν κρίσιμη περίοδο. Σ' αὐτήν, δηλαδή, ποὺ ἡ Ἑλλάς συνέτριβε τοὺς Ἰταλοὺς, ἐκαλεῖτο ὅμως – *καθημαγμένη ἤδη* – ν' ἀντιμετωπίσει καὶ τοὺς Γερμανοὺς.

Ὑπογραμμίζεται ὅτι: μέχρι τὴν καθήλωση καὶ ἥττα τῶν Γερμανῶν στὸ κατώφλι τῆς Μόσχας, στὶς ἀρχὲς Δεκεμβρίου 1941, ἡ γερμανικὴ πολεμικὴ μηχανὴ ἦταν ἀκαταμάχητη.

Διαλαμβάνει τὸ ἡμερολόγιο:

«Ὁλόκληρο, ὅμως, σχεδόν, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1940, τὸ βρετανικὸ ὑπουργικὸ συμβούλιον ἦταν διχασμένο ἐπάνω στὸ θέμα τῆς συνεχίσεως ἢ μὴ τοῦ πολέμου. Σημαντικοὶ κυβερνητικοὶ παράγοντες εἶχαν ταχθεῖ ὑπὲρ τῆς συνομολογήσεως εἰρήνης. Μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβανόταν ὁ ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν λόρδος Χάλιφαξ καὶ ἀναπληρωτῆς τοῦ R. Buttler, μετέπειτα ὑπουργὸς Παιδείας, ὁ

Πρίγκηπας Πέτρος

πρώην ὑπουργὸς Ἀεροπορίας, Ἰνδιῶν, Ναυτικῶν, Ἐξωτερικῶν καὶ μετέπειτα πρέσβυς στὴ Μαδρίτη, *Sir Samuel Hoare* (ἀπὸ τὸ 1944 λόρδος *Templewood*), ὁ πρώην ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν καὶ στὴ συνέχεια Οἰκονομικῶν *Sir John Simon* (ἀπὸ τὸ 1940 λόρδος *Simon*), ὁ λόρδος *Hume* – μετέπειτα πρωθυπουργὸς –, ὁ λόρδος *Runciman*, ὁ πανίσχυρος προϊστάμενος τῆς Δημόσιας Διοίκησης *Sir Horace Wilson*, ὁ πρέσβυς, στὴν *Washington*, λόρδος *Lothian*, οἱ πρώην πρέσβεις στὸ Βερολίνο *sir Neville Mallet*, κ.ἄ.π. Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Αὐστραλίας *R. Menzies* πίεξε γιὰ νὰ βρεῖ συμβιβαστικὴ λύση, ἐνῶ ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου *D. Lloyd George*, προετοιμαζόταν ν' ἀναλάβει τὴν κυβέρνησιν καὶ νὰ συνεννοηθεῖ μὲ τὸν Χίτλερ. Ἀκόμη, ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια, καὶ ὁ *W. Churchill* ὑποστήριξε σὲ ἀλλεπάλληλα ὑπουργικὰ συμβούλια – Ἰουνίου, Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου 1940 –, ὅτι ἡ βρετανικὴ ἀντίστασις θὰ ἔπρεπε μὲν νὰ παραταθεῖ, προκειμένου ὁμως, κυρίως, νὰ ἐπιτύχουν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καλὺτερος ὅρους εἰρήνης. Καί θεωροῦσε ὅτι ἡ πρότασις εἰρήνης, μὲ παραχώρησιν στοὺς Γερμανοὺς τῆς Μάλτας καὶ τοῦ Γιβραλτάρ, καθὼς καὶ μερικῶν ἀφρικανικῶν ἀποικιῶν, θὰ ἦταν θεόπεμπτη εὐκαιρία! Καί εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι οἱ φάκελοι τοῦ *Foreign Office*, πὺν περιλαμβάνουν τὶς γερμανοβρετανικὲς ἐπαφὰς γιὰ τὴν συνομολόγησιν εἰρήνης κατὰ τὰ ἔτη 1939 – 1940, παραμένουν ἀκόμη ἐπτασφράγιστοι, μέχρι τοῦ ἔτους 2016!».

Ἡ ἐξιστόρησις κρίνεται ἀκριβής. Τεκμαίρεται ἡ ἀκρίβεια ἐκ τοῦ ὅτι ἐβδομήντα ἔξι χρόνια μετὰ τὴ συντέλεσιν τῶν ἱστορούμενων οἱ ἀντίστοιχοι φάκελοι τοῦ *Foreign Office* παρέμεναν ἀπόρρητοι (!).

- Εἶναι, ἔτσι, τὸ συμπέρασμα πηγᾶς. Ἦθελαν οἱ «μεγάλοι σύμμαχοι» τὸ ἄνθος τοῦ ἐλληνισμοῦ νὰ θυσιάζεται ἐναντίον τοῦ Ἀξονα. Οἱ ἴδιοι, ὁμως, δὲν εἶχαν ἀποφασίσει ἐὰν – τελικὰ – θὰ ἐπιδίωκαν συμβιβασμὸ μὲ τὸν Hitler ἢ συνέχισιν τοῦ πολέμου. Τὸ βέβαιον δηλαδὴ – τότε – ἦταν μόνον ἡ ἐλληνικὴ αἱμορραγία. Ἡ

βρετανική συμβολή τελοῦσε ὑπὸ διαβούλευση. *Καὶ ἡ τελευταία ἦταν ἀμφίθυμη.*

Ὁ Ἀντιστράτηγος Γ. Τσολάκογλου καὶ οἱ συνταχθέντες μαζί του στρατηγοὶ δὲν εἶχαν – ἀσφαλῶς – γνώση τῶν ἄνω ἡμερολογιακῶν ἐγγράφων. Ὅμως, εἴτε διαισθάνθηκαν τὰ τεκταινόμενα εἴτε ὄχι, ἐξ ἀντικειμένου, κινήθηκαν πρὸς τὴ σωστὴ κατεύθυνση.

Ἔσωσαν τὴν ἐλληνικὴ νεότητα ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία.

Ἡ στρατιωτικὴ πτώση τῆς χώρας, τότε, ἀνέδειξε καὶ τὸ ἐδῶ κεντρικὸ ζήτημα. Ἐάν, δηλαδή, ἔπρεπε ἢ ὄχι κατὰ τὴν Κατοχὴ ἢ διακυβέρνηση τοῦ τόπου νὰ παραμείνει σὲ ἐλληνικὰ χέρια ἢ νὰ περάσει στὴν ἐξουσία gauleiters.

• Ἡ ἀπάντηση περιεπλάκη στὴν ἀναμέτρηση μεταξὺ κομμουνιστῶν καὶ ἀντικομμουνιστῶν.

Γιὰ τοὺς πρῶτους ὅλοι οἱ κατοχικοὶ ἦσαν γερμανόδουλοι στραγγαλιστὲς τοῦ λαοῦ. Γιὰ τοὺς δευτέρους οἱ πρῶτοι ἦσαν κατσαπλιάδες – ἐνεργούμενα τῆς Μόσχας.

Τὸ κομμουνιστικὸ ἰδεῶδες ἔχει, πλέον, καταρρεύσει. Ἡ κοινωνικὴ συνείδηση ἀπέτυχε νὰ ἐξασφαλίσει εὐημερία. Ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία ἐπιβλήθηκε κατὰ κράτος παγκοσμίως.²

Καὶ ὑπὸ τὴν ἐξέλιξη αὕτῃ ἀποφορτίστηκε σημαντικὰ ἡ προσέγγιση τοῦ ὑπὸ ἔρευνα κεντρικοῦ ζητήματος.³

2. Γεώργιος Κ. Στεφαννάκης, στὸ Ἰωάννης Κ. Φίλανδρος (ἐπιμ.), *Κομμουνισμοῦ κατάρρευση, κοινοβουλευτισμοῦ προοπτική*, Ἀθήνα, Ἰδρυμα Ἱστορίας τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου – Λέσχη Φιλελευθέρων, 2020, σελ. 11.

3. Ὑπῆρξε παιχνίδισμα τῆς μοίρας. Ὁ Marx προέβλεψε κατάρρευση τοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος, διότι «ἡ συσσώρευση τῆς ἀθλιότητος θὰ ὀδηγήσει σὲ ἐπανάσταση νικηφόρα», Ἀντώνης Δροσόπουλος, *Κάρολος Μάρξ*, Ἀθήνα, Κέντρο Σοσιαλιστικῶν Μελετῶν, 2000, σελ. 19. Τὸ παιχνίδισμα ἤδη: ἡ πρόβλεψη ἐπαληθεύτηκε ἀντιστρόφως. Ἡ συσσώρευση τῆς ἀθλιότητος ἐπισημάνθηκε, ὅπου ἐπικράτησε ὁ κομμουνισμός. Καί, πράγματι, ἡ ἀθλιότητα ὀδήγησε στὴν κατάρρευση. *Σύνοψη* τοῦ φαινομένου ἐπιγραμματικὴ περιέ-

Τὸ 2000 ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸν οἶκο «Ἑλληνικὰ Γράμματα» συλλογικὸ ἔργο ὑπὸ τὸν τίτλο *Ἐχθρὸς ἐντὸς τῶν τειχῶν* καὶ μὲ ὑπότιτλο *Ὅψεις τοῦ δωσιλογισμοῦ στὴν Ἑλλάδα τῆς Κατοχῆς*.

Ὁ τίτλος ὑπογραμμίζει σαφῆ τὴν προκατάληψη. Προσῆκει, μᾶλλον, σὲ ἰδεολογικὴ διακήρυξη – λιγότερο σὲ βιβλίο.

Ἐκεῖ, φιλοξενεῖται σὲ μετάφραση καὶ κείμενο τοῦ Mark Mazower. Ὁ τελευταῖος, σελ. 23-31 ὑποστηρίζει πῶς ἡ ἔλλειψη ψυχραιμίας στὴν θεώρηση, ἀνὰ τὴν Εὐρώπη, τῶν κατοχικῶν πραγμάτων ὀφείλεται στὴν ἐγγενῆ ἀντιπαράθεση μεταξὺ κομμουνιστῶν καὶ ἐθνικιστῶν. Ἀλλά, οἱ ἐθνικιστὲς εἶναι ἐξ ὀρισμοῦ ἀντιδιεθνιστές, ἄρα, ἀντικομμουνιστές. Κατ' ἀποτέλεσμα, λοιπόν, ἡ ἀνάλυση Mazower συμπίπτει πρὸς τὴν ἐδῶ ὑποστηριζόμενη.

χεται, ἐν τέλει, τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου. Ἀνήκει στὸν ἄλλοτε κομμουνιστὴ Fr. Furet. Ἐγκατέλειψε τὸ ΚΚ Γαλλίας, τὸ 1954: *Ἡ Μαύρη Βίβλος τοῦ Κομμουνισμοῦ*, Ἀθήνα, Ἑστία, 2001, σελ. 63.

Ἀντανακλαστικά, ἡ ἀπειλὴ ἐπιβολῆς κομμουνισμοῦ βελτίωσε τὸ ἐπίπεδο ζωῆς τῶν ἐργαζομένων στὴ Δύση!!

В'
КАТОХИ

ΑΡΘΡΟ 1ο

Έφ. Έστία, 15/4/2005

I.

Ἡ πάροδος ἔξι καὶ πλέον δεκαετιῶν ἀπὸ τὴν λήξῃ τῆς Κατοχῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ συνακόλουθη ψυχραιμία ποὺ ὁ χρόνος ἐπιφυλάσσει στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα, ἐπιβάλλουν ἐκκαθάριση τῶν γεγονότων τῆς περιόδου ἐκείνης.

Ἑτερογονία ἐπιδιώξεων, συχνὰ καλοπροαίρετων (ἢ καὶ ἀπλῶς θεμιτῶν), ποὺ ἀπέληγε σὲ συμπτωματικὴ ταυτότητα στόχων, ἔχει μέχρι σήμερα θέσει στὸ περιθώριο τὴν ἐθνικῆς σκηνῆς πρωτοβουλίες προσώπων ποὺ τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἔδρασαν προσέφεραν ὑπηρεσίες σωστικὲς ὑπὲρ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ –εὐτυχῶς– ἀκολουθήσασα συμμαχικὴ νίκη καὶ ἐθνικὴ ἀπελευθέρωση δημιουργήσε ἐντονώτατη ψυχικὴ πόλωση ἐνισχυόμενη ἀπὸ τὶς ἀνθρωπίνως κατανοητὲς φιλοδοξίες τῶν ὑφ' οἷονδῆποτε τίτλο ἐκπροσώπων τῶν νικητῶν. Ἔτσι ἐπεκράτησε κατὰ τρόπον ἀπόλυτον ὁ κανόνας ὅτι «ὁ μὴ μεθ' ἡμῶν –ἔστω καὶ καθ' ὑπόνοιαν– καθ' ἡμῶν ἐστί». Χωρὶς δηλαδὴ ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ ἐξατομικευμένες διακρίσεις

καταλήξαμε (κατὰ τὴν παγιωμένη κοινωνικὴ μεταπολεμικὴ ἀντίληψη) στὸ στερεότυπο: Νὰ περιβάλλεται μὲ τὸν φωτοστέφανο τῆς ἐθνικῆς ἀξιοῦτητας οἷοσδήποτε μετέσχε στὸν ἔνοπλο μαζικὸ κατὰ τοῦ κατακτητῆ ἀγῶνα. Ὅλοι δὲ οἱ λοιποὶ συλλήβδην νὰ κατατάσσονται στὴν χορεία τῶν ἐθνικῶν μειοδοτῶν ἢ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὑπόπτων μειοδοσίας. Δὲν ἔχουν ὅμως ἔτσι τὰ πράγματα. Ἐπιβάλλεται μὲ πολὺ σεβασμό, βέβαια, πρὸς ὅλους ποὺ πατριωτικὰ πέρασαν στὴν ἀντίσταση τῶν βουνῶν νὰ γίνῃ δίκαιη καὶ ἡ ἀποτίμηση τῆς προσφορᾶς καὶ ἐκείνων ποὺ δὲν πίστεψαν στὴν ὠφελιμότητα τοῦ μαζικοῦ ἐνόπλου ἀγῶνα. Ἀκόμη περισσότερο ὅμως ἐκείνων ποὺ ἐτόλμησαν νὰ ἐπωμισθοῦν καὶ κυβερνητικὲς εὐθύνες χάριν τοῦ δοκιμαζομένου, ὑπὸ κατοχὴ λαοῦ.

II.

Ἡ κατάληψη τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὶς ἀξονικὲς δυνάμεις ἀνέδειξε διαδοχικὰ δύο μερίζονα ζητήματα καθοριστικὰ τῆς μοίρας τοῦ τόπου. Τὸ πρῶτο συνίστατο στὸ πῶς θὰ κυβερνηθεῖ ἡ ὑπόδουλη χώρα. Τὸ δεύτερο στὸ πῶς θὰ ἐπεδιώκετο ἀποκατάσταση ὁμαλοῦ πολιτικοῦ βίου, μετὰ τὴν προσδοκώμενη ἀπελευθέρωση.

Ἡ ἐπίσημη κυβέρνησις συνοδεύουσα τὸν βασιλέα ἔκρινε –καὶ ἄριστα ἔπραξε– ἐπιβεβλημένη τὴν συνέχιση τοῦ πολέμου, στὸ πλευρὸ τῶν συμμάχων ἀπὸ τὴν ἀλλοδαπὴ πλὴν. Ἔτσι μὲ κάθε δόξα καὶ τιμὴ ἀπεδήμησε τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου στὴν Μ. Ἀνατολὴ καὶ στὸ Λονδίνο. Ἐφυγε ὅμως ἡ σφραγίδα τοῦ Κράτους. Ὁχι ὁ λαός. Καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς ἦταν ἀνάγκη νὰ διοικηθεῖ γιὰ νὰ ἐξασφαλισθοῦν, στὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ, οἱ στοιχειώδεις προϋποθέσεις συνέχισης τῆς ζωῆς, κατὰ τρόπο πολιτισμένο.

Ἀδυναμία ἀνάδειξης σχήματος κυβερνητικοῦ ἐκ τῶν κόλπων τοῦ κράτους μας δὲν δημιουργοῦσε δυσχέρεια, οἷαδήποτε, στὸν κα-

τακτητή. Ὁ τελευταῖος εἶχε τὴν πλήρη ἄνεση νὰ διαχειρισθεῖ καὶ τὴν ὑπόδουλη ἐλληνικὴ πατρίδα ὑπὸ τὸ σύστημα τῶν γενικῶν διοικήσεων, ὅπως κατὰ κανόνα ἔπραξε στὴν νικημένη Εὐρώπη. Ἄλλωστε οὐδεὶς μέχρι σήμερα ὑποστήριξε ὅτι ἡ ἐλληνικὴ ἐπικράτεια ἔπρεπε νὰ μείνει τόπος ἀκυβέρνητος, ἢ ὅτι ἔπρεπε νὰ παραδοθεῖ στὴν ἀποκλειστικὴ προαίρεση τῶν κατακτητῶν. Μεμονωμένως ὑποστηριχθεῖσες τέτοιες ἀπόψεις εἶναι ἄνευ ἀξίας ὡς στερούμενες ἐρείσματος στὴν πραγματικότητα.

Ὑπὸ τὸ ἄνω δεδομένο εἶναι προφανές ὅτι λογικὰ ἀντεπιχειρήματα γιὰ τὴν ἀνάδειξη ἐλληνικοῦ κυβερνητικοῦ σχήματος πρὸς διοίκηση τῆς νικημένης χώρας μας δὲν ὑπάρχουν. Καὶ εἶναι εὐτύχημα ποὺ βρέθηκε ὁ Ἀντιστράτηγος Γ. Τσολάκογλου. Πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι ὁ τελευταῖος ὑπῆρξε ἄξιος μαχητὴς τοῦ ἰταλικοῦ μετώπου, ὁ ὁποῖος μάλιστα καὶ μετὰ τὴν εἰσβολὴ τῶν γερμανικῶν δυνάμεων ἐπέτυχε διὰ τῶν ἐλληνικῶν ὅπλων τὶς τελευταῖες νίκες τοῦ πολέμου κατὰ τῶν ἰταλικῶν στρατευμάτων. Ἡ ραγδαία, ἐν τούτοις, προέλαση τῶν ναζιστικῶν μηχανοκινήτων μονάδων, μετὰ τὴν διάρρηξιν τῆς γιουγκοσλαβικῆς ἀντίστασης, εἶχε μηδενίσει κάθε πιθανότητα ἀποτελεσματικῆς ἀμυνας τῆς Χώρας. Ἐτι πλέον ἀνεδείκνυε ἄμεσο τὸν κίνδυνον αἰχμαλωσίας τῶν ἐλληνικῶν στρατευμάτων. Μὲ ρεαλισμὸ καὶ αἴσθημα εὐθύνης, ὁ νικητὴς Στρατηγὸς ἐπωμιζόμενος εὐθύνες ἱστορικῆς ὑπερέβη οἰαδήποτε ἐμπόδια τυπικῆς νομιμότητος. Ἐπικοινωνήσας μὲ τὶς ἐπιτιθέμενες δυνάμεις, κατόρθωσε νὰ συνάψει τὴν ἐνδοξότερη ἀνακωχὴ τοῦ πολέμου. Κατοχύρωσε τὴν τιμὴ τῶν ἐλληνικῶν ὅπλων καὶ –κυρίως– ἔσωσε τὴν ἐλληνικὴ νεότητα ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐπιτυχάνοντας (καὶ ἐντεῦθεν) μοναδικὴν προσφορὰ οὐσιαστικῆς ὑπηρεσίας στὴν πατρίδα.

• Ὁ Σπ. Γασπαρινάτος – φίλος κι ἔγκριτος – ἔχει ἀσχοληθεῖ καὶ μὲ τὶς ἐπίμαχες δίκες. Ἐκεῖ, ἐπισημαίνει ὅτι καὶ πρὸ τῆς «ἀνακωχῆς Τσολάκογλου», στὴ Θεσσαλονίκη ἡ παράδοση τῶν ἐλληνικῶν ὅπλων δὲν ἀκολουθήθηκε ἀπὸ αἰχμαλωσία. Ὅμως ἐπισή-

Συνθηκολόγηση

μως ἢ μὴ αἰχμαλωσία τῶν ἐλληνικῶν δυνάμεων ὑπῆρξε ἀποτέλεσμα τῆς Συμφωνίας «Τσολάκογλου – S. Dietrich».

Σχετικὰ ὁ Henz A. Richter (*Ἰταλο-Γερμανικὴ ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθήνα, Γκοβόστης, 1998, σελ. 557, μὲ παραπομπὴ στὸ Γ.Ε.Σ., σελ. 226) ἱστορεῖ ὅτι:

«Οἱ ἄνδρες τῶν τμημάτων Στρατοῦ Ἡπείρου καὶ Μακεδονίας θὰ ἀποστρατεύονταν, οἱ στρατιῶτες θὰ παρέδιδαν τὰ ὅπλα στις ἀποθήκες ποὺ θὰ καθορίζονταν ἀπὸ τὴ Διοίκηση καὶ μετὰ θὰ πῆγαιναν στὰ σπίτια τους.

Οἱ ἀξιωματικοὶ θὰ κρατοῦσαν τὰ ὅπλα καὶ τὴν ἐξάρτησή τους καὶ δὲ θὰ ἐθεωροῦντο αἰχμάλωτοι πολέμου».

Ἡ διαληφθεῖσα ρύθμιση δὲν μεταβλήθηκε ἀπὸ τίς ἐν συνεχείᾳ συμφωνίες, μάλιστα δὲ καὶ μὲ τὴ συμμετοχὴ τῶν Ἰταλῶν. Τῶν Ἰταλῶν, δηλαδή, ποὺ εἶχαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους νικηθεῖ (!!!).

Ὁ εὐνοϊκὸς χαρακτήρ τῆς ρύθμισης δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀσύνδετος καὶ πρὸς τὸ ἐξῆς πασίδηλο γεγονὸς στοὺς ἔχοντες ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν ἱστορία τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου:

Ὁ Sepp Dietrich ἦταν φίλος τοῦ Hitler καὶ συχνὰ ὁμοτράπεζος του στὸ Berghof (!).

ΑΡΘΡΟ 2ο

Έφ. Έστία, 16/4/2005

Οί άνδρες τών λοιπών νικηθέντων στρατών αίχμαλωτίσθηκαν. Στήν συνέχεια ύποχρεώθηκαν, ώς έπὶ τῷ πολύ, σέ παροχή έργασίας στήν γερμανική βιομηχανία, ύπό έξαιρετικά σκληρούς ὅρους διαβίωσης. Πλειστοί δέ έξ αὐτῶν, ὅσοι, δηλαδή, έπιβίωσαν τῶν κακουχιῶν τῆς αίχμαλωσίας, έφονεύθησαν κατὰ τοὺς άνηλεεῖς συμμαχικούς βομβαρδισμούς τῶν γερμανικῶν, βιομηχανικῶν ιδίως, έγκαταστάσεων.

Απόψεις ὅτι θα έπρεπε τὸ οίοδήποτε, τότε, έλληνικό κυβερνητικό σχῆμα νά τεθεῖ ύπό τήν σκέπη τῆς Έκκλησίας, ἢ νά συγκροτηθεῖ άποκλειστικά άπό στελέχη τῆς διοίκησης, έλέγχονται άνευ άξίας ιδιαίτερης, άφοῦ καὶ έτσι έλληνική κυβέρνηση θα άνεδεικνύετο, μάλιστα δε άπό πρόσωπα, είτε χωρίς γνώση κυβερνητικῶν ζητημάτων, είτε χωρίς ιδιαίτερο κοινωνικό βάρος.

• "Ο,τι κυρίως είχε ν' άντιπαλαίσει, ὁ Τσολάκογλου, ὅπως καὶ οἱ άκολουθήσαντες κατοχικοί πρωθυπουργοὶ υπῆρξε καὶ εἶναι τὸ κοινὸ αίσθημα. "Η έλληνική κοινή γνώμη υπῆρξε έξ άρχῆς άντιαξονική στήν συντριπτική της πλειοψηφία."Έτσι άντιμετώπισε με

συναισθηματική αποστροφή κάθε προσέγγιση πρὸς τὸν κατακτητή, ἀκόμη καὶ λογικὰ δηλαδὴ πρακτικὰ ἐπιβεβλημένα. Καὶ τὸ αἶσθημα αὐτὸ ἐνισχύετο καὶ ἐτονοῦτο ἀπὸ τὴν προπαγάνδα τῶν συμμάχων, κυρίως διὰ τῶν ραδιοφωνικῶν, τότε, μεταδόσεων. Ἡ δραστηριότητα αὐτὴ ὑπῆρξε προφανῶς ἐξυπηρετικὴ τῶν στρατιωτικῶν ἀντιπάλων τοῦ Ἀξονα καὶ ἐγίνετο διαρκῶς πειστικώτερη, ὅσο ἡ πορεία τοῦ πολέμου ἔδειχνε συμμαχικὴ νίκη. Ἡ ἥττα τῶν ἀξονικῶν δυνάμεων, ἡ ἀποκάλυψη τῆς θηριωδίας τοῦ ναζισμού, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐξωραϊσμός τῆς ὅλης προσπάθειας τῶν συμμάχων, ὁδήγησαν σὲ τέτοιες ψυχολογικὲς συνθῆκες ποὺ οὐσιαστικὰ ἀπέκλεισαν μέχρι σήμερα μιὰ συνολικὴ καὶ ψυχραιμὴ ἀποτίμηση τοῦ ἔργου τῶν κατοχικῶν κυβερνητῶν.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πάλι πλευρά, στοιχεῖο κύριο τοῦ ἀληθινοῦ ἡγέτη εἶναι τὸ σθένος νὰ ἀντιτίθεται στὸ ρεῦμα, ὅταν πιστεύει ὅτι τὸ συμφέρον τῆς χώρας του τὸ ἐπιβάλλει, μὲ τὴν ἐλπίδα, ἀπλῶς, ὅτι ἡ Ἱστορία, ἴσως, τὸν δικαιοῦσε. Ἐπὶ τέλους *salus populi suprema lex esto*.

Ὁ Γεώργιος Τσολάκογλου, ἐξ ἀποτελέσματος, στὴν ἄσκηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας δὲν φαίνεται ν' ἀπέδωσε. Σχημάτισε κυβέρνηση κυρίως ἀποτελουμένη ἀπὸ στρατηγούς – γενναίους μαχητὲς τοῦ ἀλβανικοῦ μετώπου. Ἐν τούτοις ἡ ἔλλειψη πολιτικῆς πείρας ὁδήγησε σὲ ὑπερβολικὰ ἐγκώμια πρὸς τὸν Α. Hitler, καὶ γενικώτερα σὲ πομπώδεις μεγαλοστομίες ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ λείπουν, ἐνῶ ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ὑπέφερε ἀπὸ τὸν φοβερὸ λιμὸ τοῦ πρώτου κατοχικοῦ χειμῶνα.

Τὴν πτώση τῆς κυβέρνησης Τσολάκογλου τὴν 2/12/1942 ἀκολουθεῖ νέο σχῆμα, ὑπὸ τὸν μέχρι τότε ἀντιπρόεδρό του, καθηγητὴ τῆς ἱατρικῆς Κ. Λογοθετόπουλο γερμανόφιλο ἀπὸ πεποίθηση. Ἡ ἐπιρροή τοῦ νέου σχήματος εἶναι ἀσήμαντη. Ἐτσι στὶς 7/4/1943 καλεῖται ὁ Ἰωάννης Ράλλης.

Ὁ τρίτος καὶ τελευταῖος κατοχικὸς πρωθυπουργὸς ὀφείλει, ἐκ

τῶν πραγμάτων, ν' ἀντιμετωπίσει πλὴν τῶν τρεχόντων πολιτικῶν θεμάτων καὶ τὸ δεύτερο τῶν ἄνω μεγάλων ζητημάτων, τὸ ἀναγόμενο, δηλαδή, στὴν ἀποκατάσταση ὁμαλοῦ πολιτικοῦ βίου, μετὰ τὴν σαφῶς διαφαινόμενη, τότε, ἀπελευθέρωση τῆς χώρας ἀπὸ τοὺς κατακτητές.

III.

Γιὰ τὴν πληρέστερη κατανόηση τοῦ ἀμέσως ἄνω κρισίμου ζητήματος ἐπιβάλλεται σκιαγράφηση τῶν ἐν γένει τότε κρατουσῶν συνθηκῶν. Ἡ κατάκτηση τῆς Ἑλλάδας, κατ' Ἀπρίλιο καὶ Μάιο 1941, συμπίπτει πρὸς τὸ ἀπόγειο τῆς ἰσχύος τῶν ἄξονικῶν καὶ δὴ τῶν γερμανικῶν ἐνόπλων δυνάμεων. Εὐθὺς ἐν συνεχείᾳ σημειοῦται ἡ εἰσβολὴ στὴν Σοβιετικὴ Ἑνωση τὴν 22 Ἰουνίου 1941 ὅπως καὶ ἡ ἥττα καὶ πρώτη ὑποχώρηση τῶν χερσαίων αὐτῶν δυνάμεων ἐνώπιον τῆς Μόσχας τὴν 5 Δεκεμβρίου ἰδίου ἔτους, ἐνῶ ἀπὸ τῆς 11ης ἰδίου μηνὸς καὶ ἔτους καὶ οἱ ΗΠΑ καθίστανται καὶ ἐπισήμως ἐμπόλεμες πρὸς ὅλες τὶς δυνάμεις τοῦ Ἀξονος. Ἐκτοτε θὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλες θυελλώδεις στρατιωτικὲς ἐπιχειρήσεις, ἐν τούτοις, οὐδεμία νέα χώρα θὰ κατακτηθεῖ (ὑπὸ τὴν ἔννοια τῆς ἐγκατάστασης σταθερῆς κατοικησῆς κυβέρνησης σὲ ἄλλο κράτος), ἐνῶ ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1942 ἄρχès 1943 θ' ἀρχίσει συντεταγμένος ἀμυντικὸς πλεόν ἀγώνας, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν πτώση τοῦ ἰταλικοῦ φασιστικοῦ καθεστῶτος καὶ τὴν μετάσταση τῆς Ἰταλίας στὴν πλευρὰ τῶν ἀγγλοσαξόνων θὰ καταλήξει σὲ ὀριστικὴ καὶ ἄνευ ὁρων παράδοση τῆς Γερμανίας στὰ ἐρείπια τοῦ φλεγόμενου Βερολίνου τὴν 8/5/1945, ὅπως καὶ σὲ ὅμοια παράδοση τῆς Ἰαπωνίας ἐπὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ καταδρομικοῦ Μιζούρι τὸν Σεπτέμβριο τοῦ ἰδίου ἔτους.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΑΡΘΡΟ 3ο

Έφ. Έστία, 17/4/2005

Οι πρώτες ένοπλες έλληνικές αντιστασιακές δυνάμεις στην ύπαιθρο χώρα εμφανίζονται περί το δεύτερο έξάμηνο του 1942 και σημαίνουν την ουσιαστική τους παρουσία με την ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου την 25/11 ιδίου έτους. Είναι έδω τονιστέο ότι ή ανάπτυξη και γιγάντωση του αντάρτικου στην ύπαιθρο χώρα βαίνει αντιστρόφως ανάλογα προς την συρρίκνωση της μαχητικής ισχύος των άξονικών και δή των γερμανικών δυνάμεων. Όσο οι δυνάμεις αυτές υποχωρούν τόσο ό αντάρτικος στρατός δυναμώνει. Και σ' αυτό βέβαια συμβάλλει ή έξηναγκασμένη άνοχη των κατοχικών στρατευμάτων, υπό το άπλουν λογικό σχήμα ότι εάν οι άξονικές δυνάμεις κέρδιζαν, τελικά, τόν πόλεμο ή εκκαθάριση ώρισμένων βουνών στην Ελλάδα και άλλοι, από κάποιες χιλιάδες ανταρτών θα ήταν ζήτημα άπλούστατο για τις νικήτριες δυνάμεις. Αν πάλι, αντιθέτως, οι άξονικές δυνάμεις ήττώντο, θα ήταν γι' αυτές άδιάφορη ή παραμονή ή μη των ανταρτών στα βουνά.

Άλλο έξαιρετικά κρίσιμο ζήτημα είναι ή στάση του Κομμουνισμού. Από της επικράτησης του συστήματος αυτού στην παλαιά

Ἡ εἴσοδος τοῦ γερμανικοῦ στρατηγείου πού στή διάρκεια τῆς Κατοχῆς στεγαζόταν στὸ ξενοδοχεῖο *Μεγάλη Βρετανία*.

Ρωσία καὶ τὴν ἱδρυση τῆς Σοβ. Ἑνώσεως πολλοὶ νέοι κυρίως καὶ δυναμικοὶ ἄνθρωποι πίστεψαν στὸ ὄραμα ἑνὸς δικαιοτέρου κόσμου. Ἐγίναν ἀπόστολοι τῆς ἰδεολογίας του καὶ φορεῖς τοῦ συγκρουσιακοῦ δόγματος τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνατροπῆς τοῦ ἀστικοῦ κράτους πρὸς ἱδρυση τοῦ προλεταριακοῦ ποὺ θὰ πραγματοποιοῦσε τὴν μεγάλη ἰδέα τῆς παγκόσμιας ἰσότητος ὅλων τῶν ἀνθρώπων πέρα ἀπὸ τεχνικὰ (κατ' αὐτοὺς) διαχωριστικὰ ὅρια ἐπὶ μέρους κρατῶν.

Στὴν περίοδο τοῦ μεσοπολέμου ἦταν ἀδιανόητο νὰ εἶναι καὶ κομμουνιστὴς χωρὶς ταυτόχρονα νὰ εἶναι καὶ διεθνιστὴς, μαχητικὸς πολέμιος τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἔτσι, λοιπόν, προσετέθη στὴν καθιερωμένη ἔννοια τοῦ ἐθνικοῦ μαχητῆ πατριώτη καὶ ἐκείνη τοῦ διεθνιστῆ ταξικοῦ μαχητῆ. Παράλληλα ἡ Σοβ. Ἑνωση, θεματοφύλακας, τότε, τῶν ἀρχῶν τῆς κομμουνιστικῆς ἰδεολογίας, σὲ πρώτη φάση τὸ 1939, διὰ τοῦ Συμφώνου Von Ribbentrop-Molotov, συμμάχησε διὰ τῆς Γερμανίας πρὸς τὶς ἄξονικὲς δυνάμεις. Ἐλαβε μέρος στὴν εἰσβολὴ κατὰ τῆς ἀτυχεστάτης Πολωνίας, κατέλαβε τὴν Λεττονία καὶ τὴν Ἑσθονία, ἐνῶ ἐπετέθη καὶ ἐναντίον τῆς Φινλανδίας, τμῆμα τῆς ὁποίας ἐπίσης κατέλαβε. Κατὰ τὴν περίοδο ἐκείνη οἱ πιστοὶ τοῦ κομμουνισμοῦ θεωροῦν λίγο πολὺ τὸν πόλεμο ὡς κρίση τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ εὐεργητικὴ γιὰ τὴν ἰδεολογία τους, ἀφοῦ ἡ ἀλληλοκαταστροφὴ τῶν ἀστῶν ἀνοίγει τὸν δρόμο γιὰ τὴν ἀναμενόμενη μὲ βεβαιότητα φυσικοῦ φαινομένου παγκόσμια ἐπανάσταση ποὺ θὰ ἰδρύσει τὴν ἀταξικὴ κοινωνία. Ἔτσι καὶ ὁ ἡμέτερος Ν. Ζαχαριάδης, μετὰ τὴν πρώτη ἐπιστολὴ του πρὸς Ι. Μεταξᾶ καὶ τὴν ἀπώθηση τῶν Ἰταλῶν ἔξω τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους, ζητᾷ μὲ ἐπόμενη ἐπιστολὴ του ἐπιστροφὴ τῶν στρατιωτῶν μας στὰ ὅρια τῆς Ἐπικράτειας καὶ συμβιβαστικὴ διευθέτηση τοῦ ὅλου ζητήματος μὲ ἀνάθεση σχετικῶν καθηκόντων στὴν Σοβ. Ἑνωση, τότε, σύμμαχο τοῦ Ἀξονα (!!!). Ἐπίσης καὶ ὁ γάλλος κορυφαῖος κομμουνιστὴς Μ. Thorez, μὲ τὴν ἔκρηξη τοῦ πολέμου λιποτάκτησε ἀπὸ τὴν μονάδα του καὶ κατέφυγε στὴν Σοβ. Ἑνωση ὡς πολιτικὸς

φυγάς. Ἄλλ' ὅπως σημειώθηκε, στίς 22/6/1941 ἡ Γερμανία ἀπρο-
ειδοποίητα εἰσβάλλει στήν Σοβ. Ἑνωση. Ἐκτοτε δὲ καὶ μόνον οἱ
κομμουνιστὲς «ἀνακαλύπτουν» ὅτι οἱ ἀξονικὲς δυνάμεις διεξάγουν
ἀδικαιολόγητο ἐπεκτατικὸ πόλεμο κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος. Σὲ
ὅλη τὴν κατεχόμενη Εὐρώπῃ, ἀλλὰ καὶ στήν χώρα μας, ἀναλαμ-
βάνουν ἔντονη δράση ἐναντίον τοῦ κατακτητοῦ. Ἡ ἐπιδίωξή τους
εἶναι, ὅμως, ἄμεσα προφανής. Ἐγκεῖται στήν ἀναχαίτιση τοῦ εἰ-
σβολέα τῆς Σοβιετικῆς Ἑνωσης καὶ στήν προάσπιση τῶν ἰδεωδῶν
ποῦ ἡ τελευταία παριστᾷ καὶ τὴν ἐπιβολὴ τῶν ὁποίων, ὡς κομμου-
νιστὲς, ἔχουν θέσει σκοπὸ τῆς ζωῆς τους. Δέον στὸ σημεῖο αὐτὸ
ἰδιαίτερα νὰ τονισθεῖ ὅτι ὁ κομμουνισμὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχε,
σὲ παγκόσμια διάστασι, στόχο δογματικὸ καὶ ἀμετακίνητο τὴν
βίαιη ὑποκατάστασι τοῦ ἀστικοῦ κράτους ἀπὸ τὸ προλεταριακόν.
Ἔτσι, τότε, ἐνήργησε ὁ κομμουνισμὸς ὅπου ἐπεκράτησε καὶ δὴ
στήν Πολωνία, Οὐγγαρία, Τσεχοσλοβακία, Ρουμανία, Βουλγαρία
κ.λπ. κομμουνιστικὸ κίνημα, τότε, χωρὶς τὴν ἄνω θεμελιώδη ἐπι-
δίωξη, θ' ἀποτελοῦσε ἄρνησι τοῦ ἑαυτοῦ του.

ΑΡΘΡΟ 4ο

Έφ. Έστία, 18/4/2005

IV.

Ἡ ἐκτίμηση τῶν πιδὲ πάνω δεδομένων εἶχε καταστήσει ἐπιφυλακτικὸ καὶ τὸν παλαιὸ πολιτικὸ κόσμον τῆς Χώρας ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωση ἀνταρτικῶν δυνάμεων. Ἐπὶ πλέον στὴν κρίση τοῦ βάραινε καὶ τὸ προφανές. Ὅτι, δηλαδὴ, τ' ἀντίποινα ἐκ μέρους τῶν δυνάμεων κατοχῆς θὰ ἦσαν δυσαναλόγως ὀδυνηρὰ γιὰ τοὺς ἀγροτικούς κατ' ἐξοχὴν πληθυσμούς ἐναντι τῆς ὠφέλειας ποὺ ἀνεμένετο ἀπὸ τὶς πράξεις δολιοφθορᾶς. Ὁ μεγάλος θεωρητικὸς τοῦ πολέμου Karl Von Clausewitz πρῶτος ἐπεσήμανε ὅτι τὸ ἀντάρτικο, κυρίως, ὠθεῖ τὶς ἐμπόλεμες δυνάμεις στὴν ἐξαγρίωση. Καὶ πράγματι εἶναι ἤδη ἀποδεδειγμένο ὅτι ὅσο ὁ πόλεμος χανότανε τόσο περισσότεροι θηριώδεις ἐγίνοντο οἱ Γερμανοί, κυρίως. Ἐτσι ὁ πολιτικὸς κόσμος μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Νέστορα αὐτοῦ, Θεμ. Σοφούλη, ἀλλὰ καὶ ἡγήτορες τοῦ πολέμου, ὅπως ὁ Ἄλ. Παπάγος, ἐτάσσοντο μὲν ὑπὲρ τῆς ἀντίθεσης πρὸς τὶς δυνάμεις κατοχῆς, δι' ἄλλων ὅμως μέσων, πλὴν τῆς ὀργάνωσης ἀνταρτικῶν δυνάμεων στὰ βουνά, καὶ δὴ διὰ τῆς

άσκησης κατασκοπείας, κυρίως, αλλά και τῆς διευκόλυνσης συμμαχικῶν δυνάμεων καταδρομῶν.

Πρὸς τὴν ἄποψη αὐτή, ὅπως εἶναι φυσικό, ἀντετίθεντο οἱ σύμμαχοι καὶ δὴ οἱ ἔχοντες τὸν πρῶτο λόγο στὴν Μεσόγειο, Βρεταννοί, οἱ ὅποιοι ἔθεταν ὡς κύριο στόχο τὴν φθορὰ τῶν ἄξονικῶν καὶ δὴ τῶν γερμανικῶν δυνάμεων, ἐνῶ ἡ εὐαισθησία τους πρὸς τοὺς ἑλληνικοὺς ἀγροτικούς πληθυσμοὺς ἦταν (ἐξ ὀρισμοῦ) μειωμένη. Μὲ τὴν ἄποψη αὐτή συνετάχθησαν ἀφ' ἧς ἐστράφησαν κατὰ τοῦ Ἀξονος καὶ οἱ κομμουνισταί, ὑπὸ ἄλλη βεβαίως αἰτιολογία. Ὀνειρο καὶ ἐλπίδα τους ἦταν ἡ θεμελίωση τοῦ δικαιότερου κόσμου στὸν ὅποιον πίστευαν καὶ στὴν ἐπιβολὴ τοῦ ὁποίου ἦσαν φανατικὰ στρατευμένοι. Ἦθελαν, λοιπόν, μὲ τὴν ἀποχώρηση τῶν κατακτητῶν νὰ διαθέτουν τὴν ἀναγκαία ἰσχὺ γιὰ νὰ ἐπιφέρουν μεταβολὴ ἐπαναστατικὴ ἀνάλογη πρὸς ἐκείνη τῆς Ὀκτωβριανῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1917.

Ἡ ἀπειλὴ βίαιας ἀνατροπῆς τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος στὴν χώρα μας, μὲ τὴν διαφαινόμενη ἀποχώρηση τῶν κατακτητῶν, ἦταν δεδομένη, ὅταν ἀνέλαβε καθήκοντα ὁ Ἰωάννης Ράλλης, καθημερινὰ δέ, ἡ ἀπειλὴ αὐτὴ ὀγκοῦτο. Ἀσφαλῶς, ἐξ ἄλλου, καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ ἐπηρέασε ἀποφασιστικὰ τοὺς ἐν γένει παράγοντες, πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς, ποὺ περίπου ὁμόθυμα ζήτησαν ἀπὸ τὸν Ράλλη νὰ ἐπωμισθεῖ τὴν εὐθύνη τῆς διακυβέρνησης τῆς Χώρας. Ἐτσι ὁ νέος κατοχικὸς πρωθυπουργὸς βρέθηκε ἀντιμέτωπος τῆς ἀνάγκης διασφάλισης τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος καὶ ὁμαλῶν πολιτικῶν συνθηκῶν μετὰ τὴν βασίμως ἐλπιζόμενη πλέον ἀπελευθέρωση.

Ὁ κομμουνισμὸς ἔχοντας πλήρως στελεχώσει τὸ ΕΑΜ καὶ τὸν ΕΛΑΣ κυριαρχοῦσε. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀστικὸς κόσμος εἶχε δικαίωμα νὰ ἀμυνθεῖ, νὰ προστατεύσει τὰ δικά του ἰδεώδη, ποὺ ἄλλωστε ἱστορικὰ ἀπεδείχθησαν ὠφελιμώτερα. Καὶ γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ αὐτὴ ἄμυνα ἔπρεπε δύο κυρίως πράγματα νὰ γίνουν. Νὰ φωτισθεῖ ἡ κοινὴ γνώμη γιὰ τὶς ἐπιδιώξεις τῶν ἄνω ὀργανώσεων, ἐπικειμένης δὲ ἀναμέτρησης νὰ προετοιμασθεῖ, κατὰ τὸ δυνατόν,

Θεμιστοκλής Σοφούλης

ἀντίπαλον δέος. Ἡ καταγγελία τῶν ἄνω ὀργανώσεων ὑπῆρξε ἄλλωστε, περίπου, συνολικὴ ἀπὸ τὸν ἀστικὸ πολιτικὸ κόσμο. Ὁ ἀπελευθερωτικὸς πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἤδη στὸν Λίβανο, μὲ κομψότητα ἀκόμη, ἐπесήμανε τὶς ἐπιδιώξεις τοῦ κομμουνισμοῦ τὸν ὁποῖο δὲν δίστασε μετὰ τὴν ἔκρηξή τῆς Δεκεμβριανῆς στάσης νὰ καταγγεῖλει ὡς κόμμα τῆς προδοσίας καὶ τοῦ ἐγκλήματος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ν. Πλαστήρας κατὰ τὴν γνωστὴ καὶ κρίσιμη σύσκεψη στὸ Ὑπ. Ἐξωτερικῶν τὴν 24/12/1944, ὅταν ὁ Γ. Σιάντος ἐπεδίωξε νὰ προβάλει τίτλους ἀνιδιοτελῶν καὶ φιλοσυμμαχικῶν ἀγώνων τὸν ἀπεστόμωσε ὑβριστικὰ ἀποκαλώντας τον «ζαγάρι» καὶ τοῦ ὑπέμνησε ὅτι ἡ γενικώτερη πορεία τοῦ πολέμου ἐλευθέρωσε τὴν Ἑλλάδα. Ὁχι τὸ ἀντάρτικο. Καὶ ἀσφαλῶς ἔτσι ἔχει τὸ ζήτημα. Οὔτε ἐπέφεραν τὴν ἀπελευθέρωση, οἱ ἀντάρτες τῶν βουνῶν, οὔτε τὴν ἐπιτάχυναν.

Ὅτι, ἐξ ἄλλου, ὁ ἀστικὸς κόσμος εἶχε δικαίωμα νὰ ἀμυνθεῖ κατὰ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπιβουλῆς οὐδεὶς τὸ ἀρνεῖται. Οὔτε οἱ κομμουνιστές. Ἀλλ' ἡ ἄμυνα αὐτὴ προϋπέθετε καὶ ὑλικὴ δύναμη. Ὑλικὴ δύναμη ὅμως ὑπὸ συνθῆκες ἐχθρικῆς ἐπιβολῆς δὲν μποροῦσε νὰ ἀναζητηθεῖ ἄλλοῦ, παρὰ μόνο στὶς δυνάμεις κατοχῆς ποὺ ἐπὶ τέλους ὡς λεία πολέμου κρατοῦσαν καὶ τὸν ὅπλισμό τοῦ διαλυθέντος μετὰ τὴν ἥττα ἐλληνικοῦ στρατοῦ.

ΑΡΘΡΟ 5ο

Έφ. Έστία, 19/4/2005

Έτσι ιδρύθησαν τὰ Τάγματα Ασφαλείας υπό τις εύλογίες κορυφαίων δημοκρατικῶν παραγόντων ὅπως οἱ Στ. Γονατᾶς καὶ Θ. Πάγκαλος. Προεβλήθη ἐναντίον τους ὅτι συνεργάσθησαν μετὰ τις δυνάμεις τῶν κατακτητῶν. Αὐτὸ εἶναι βέβαιο ἀφοῦ οἱ δυνάμεις αὐτὲς ἤλεγχαν τὸν τόπο καὶ αὐτὲς τὰ ὅπλισαν. Σημειώνεται πρὸ πάντων ὅτι ὁ ἀστικὸς κόσμος εἶχε δικαίωμα νὰ παρατάξει τὴν ἔνοπλη ἀμυνά του. Καὶ ὑπὸ ἐκεῖνες τις συνθῆκες (στὸν ἀναγκαῖο μάλιστα χρόνο) ὅπλα ἄλλοῦ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ βρεθοῦν.

Άλλωστε καὶ οἱ μηδέποτε διαλυθεῖσες δυνάμεις τῆς Αστυνομίας-Χωροφυλακῆς διετήρησαν τὰ ὅπλα τους μετὰ ἄδεια τῶν δυνάμεων κατοχῆς, ποὺ τις τροφοδοτοῦσαν καὶ μετὰ πυρομαχικά. Διατυπώθηκε ἀκόμη ἡ αἰτίαση ὅτι παρεισέφρησαν καὶ ἄτομα μειωμένης ἠθικῆς ἀξίας. Καὶ τοῦτο εἶναι αὐτονόητο, ὅταν μετὰ βία καὶ σπουδὴ ἔπρεπε νὰ στρατολογηθοῦν δυνάμεις ἐπιφορτισμένες μετὰ τὴν ἀντιμετώπιση ὁμοεθνῶν σὲ εἰκαζόμενη ἐμφύλια ἀναμέτρηση, χωρὶς νὰ ἐμπνέονται μάλιστα ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ ἰδανικά τῶν ἐν δυνάμει ἀντιπάλων τους. Ἐνῶ ἀκόμη θὰ ἔπρεπε ἐξ ὀρισμοῦ νὰ συνεργάζονται

καὶ μὲ τὸν κατακτητὴν. Ἀλλ' ἀκόμη καὶ σὲ ὁμαλὲς περιόδους, ὅπως σήμερα, π.χ. δὲν ἔχουμε ἐπίορκους λειτουργοὺς στὴν Ἀστυνομία, τὴν Ἐφορία καὶ τὴν Πολεοδομία ὅπως καὶ στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν Δικαιοσύνη; Νομίζω ὅτι ὁ ὀρθότερος χαρακτηρισμὸς ἀνήκει στὸν στρατηγὸ Θρ. Τσακαλῶτο κατὰ τὸν ὁποῖο οἱ ἀστοί, ἐν γένει, ἡσθάνοντο ἀσφάλεια ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ τῶν ταγμάτων, ντρεπόντουσαν ὅμως νὰ μετὰσχουν σ' αὐτά. Ἀλλὰ βέβαια ἐδῶ πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι στίς ἀνώμαλες περιόδους μοιραῖα ἀναζητοῦνται καὶ ἀνώμαλες λύσεις. Δὲν πρέπει νὰ λησμονεῖται ὅτι κατὰ τὸ Δεκεμβριανὸ κίνημα, ὁ τότε ὑφυπουργὸς Στρατιωτικῶν Λ. Σπαῆς, ἀνέκαθεν φιλελεύθερος τῆς ἀριστερᾶς – μᾶλλον – πτέρυγας, πρὸς ἀντιμετώπισή του, χρησιμοποίησε καὶ τὰ τάγματα ἀσφαλείας. Ἔτσι δὲ ἐμπράκτως τὴν μεγάλη ὥρα ποὺ διεκυβεύετο ἡ ὑπόστασις τοῦ κράτους στὴν σωτηρία τοῦ συνέβαλαν καὶ τὰ τάγματα. Εὐτυχῶς, ἐπομένως, ποὺ ὑπῆρχαν. Καὶ ἡ Ἑλλάς νίκησε καὶ δὲν γίναμε κάτι μεταξὺ Ἀλβανίας καὶ Βουλγαρίας. Εἶναι ἀκόμη ἰδιαίτατα τονιστέο ὅτι καὶ τὸ Εἰδικὸ Δικαστήριον ποὺ ad hoc συγκροτήθηκε γιὰ νὰ ἐλέγξει εὐθύνες τῶν κατοχικῶν κυβερνητῶν, ἀπήλλαξε τὸν Ι. Ράλλη τῆς κατηγορίας ἱδρύσεως τῶν ταγμάτων ἀσφαλείας.

V.

Τὴν ἐπόμενη τῆς ἀπελευθέρωσης οἱ κατοχικοὶ πρωθυπουργοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς κατοχῆς συνολικά, ἦσαν πολιτικά καὶ κοινωνικά ἐξηντλημένοι. Εἶχε ἔλθει ἡ ὥρα τῶν ἄλλων. Δηλαδή ἐκείνων ποὺμποροῦσαν νὰ ὑποστηρίξουν ὅτι ὑπῆρξαν ἀντιστασιακοί, μὲ τίτλους δράσης, ἀληθεῖς ἢ κατασκευασμένους. Αὐτοὶ πλέον ἐπεδίωκαν νὰ καταλάβουν τὸ προσκήνιο. Ἔτσι σὲ μέγιστο βαθμὸ ἡ προσφορὰ τῶν ἀνθρώπων τῆς κατοχῆς ἀπωθήθηκε στὸ περιθώριον τοῦ κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος. Εἶναι ὅμως, πλέον, πιστεύω, ἡ ὥρα γιὰ τὴν

ἀποκατάσταση τῆς ἱστορικῆς τους παρουσίας. Ἄλλωστε, πράξαντες, ὅπως ἔπραξαν οἱ ἀναλαβόντες κυβερνητικὲς εὐθύνες κατὰ τὴν Κατοχή, ἀπεδείχθησαν μνήμονες ἐθνικῶν παραδόσεων βαθύτατα ριζωμένων στὴν ἱστορία μας. Πράγματι καὶ κατὰ τὴν προηγούμενη, τὴν μεγάλη, κατοχὴ τῆς Τουρκοκρατίας, τὸ ἐλληνικὸ φρόνημα διεσώθη καὶ διετηρήθη στὴν ὑπόδουλη χώρα ἀπὸ τὰ κέντρα αὐτοδιοίκησης τῶν ἐλληνικῶν ὑποθέσεων ποὺ λειτούργησαν κατ' ἐξοχὴν στοὺς κόλπους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν βοήθεια τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὅποια ἔκαμε χρῆση ἄκρως ἐθνωφελῇ τῶν προνομίων τὰ ὅποια ὁ κατακτητὴς τῆς παρεχώρησε. Τέλος ἡ αἰτίαση ὅτι οἱ ἀναλαβόντες κατοχικὲς κυβερνητικὲς θέσεις ἀπέβλεψαν στὴν ἱκανοποίηση φιλοδοξίας τους, μαρτυρεῖ πλήρη ἄγνοια τῆς οὐσίας τῆς πολιτικῆς, παρ' ὅτι τὴν οὐσία αὕτῃ ἤδη σκιαγράφησε ὁ Θουκυδίδης στὸν *Ἐπιτάφιο* τοῦ Περικλέους πρὸ δύομισυ, περίπου, χιλιάδων ἐτῶν. Ὁ ἀναμιγνυόμενος στὰ κοινὰ μία καὶ μόνον φιλοδοξία νομιμοποιεῖται νὰ ἔχει. Νὰ προωθήσει τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τοῦ τόπου του καὶ νὰ περάσει στὴν δικαιοδοσία τῆς ἱστορίας γιὰ τὴν δράση του αὕτῃ.

Αὐτὸ δὲ ἀσφαλῶς πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸ καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς κατοχῆς. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν μὲ πραγματικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν τόπο καὶ φιλοδοξία προσφορᾶς ἀνέλαβαν κινδύνους καὶ καθήκοντα, πράγματι εἶναι ἄξιοι τῆς πατρίδας. Μάλιστα δὲ πολὺ περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔμειναν οὐδέτεροι καιροσκοπώντας.

Πανηγυρισμοὶ στὴν πλατεία Συντάγματος στὴ συμβολὴ τῆς
μὲ τὴν ὁδὸ Ἑρμοῦ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς.

Άπελευθέρωση. Παρέλαση στρατιωτικῶν τμημάτων
στὴν πλατεία Συντάγματος.

Γ'

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

I.

Οἱ δίκες τῶν ἐπὶ *Κατοχῆς* κυβερνησάντων διεξήχθησαν ὑπὸ συν-
θῆκες πλήρους συνταγματικῆς ἀναρχίας. Ἀσφαλῶς ἦταν ἀνώμα-
λος – ἰδιαίτερα μάλιστα – ὁ συνταγματικός μας βίος ἀνέκαθεν.
Ὅμως, τὸ σύστημα ἐξουσίας ποὺ ἀπέρρευσε ἀπὸ τὴν ἀνατροπὴ τῆς
10ης Ὀκτωβρίου 1935, καθόρισε ἀποφασιστικὰ τὶς ἐξελίξεις τοῦ
τόπου, τουλάχιστον μέχρι καὶ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1952.

Ἀπὸ 3 Ἰουνίου 1927 εἶχε τεθεῖ σὲ ἰσχὺ τὸ Σύνταγμα τῆς «*Ἑλ-
ληνικῆς Δημοκρατίας*». Αὐτονοήτως οὐδεμία δι' αὐτοῦ παρείχετο
βασιλικὴ ἐξουσία, ἐπομένως καὶ δυνατότητα διορισμοῦ *Ἀντιβαςι-
λέως*.

- Τὴν 10η Ὀκτωβρίου 1935 ἐκδηλώθηκε κίνημα κατὰ τῆς κυ-
βέρνησης Παναγῆ Τσαλδάρη.

Παραστατικὰ ἐξιστορεῖ τὰ συμβάντα ὁ Γρηγόριος Δαφνής.⁴
Ἐκθέτει ὅτι οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, δηλαδὴ Στρατοῦ
Ἑερᾶς, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας: *Ἀλεξ. Παπάγος, Γιωργ. Ρέ-
πας καὶ Δημ. Οἰκονόμου*, τὴν ἡμέρα τοῦ κινήματος παραφύλαξαν
ἐπὶ τῆς Λεωφόρου Κηφισίας τὸ αὐτοκίνητο τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

4. Γρηγόριος Δαφνής, *Ἡ Ἑλλὰς Μεταξὺ Δύο Πολέμων, 1923-1949*,
Ἀθήνα, Ἰκαρος, 1974, σελ. 383 κέ.

Παναγής Τσαλδάρης

Σταμάτησαν τὸ ὄχημα κατερχόμενο πρὸς Ἀθήνας. Ἀναφέρθηκαν στὸν Πρωθυπουργό. Τοῦ ζήτησαν νὰ ἐπιστρέψει στὸ σπίτι του ὅπου, ὅπως εἶπαν, εἶχαν σπουδαία πρὸς αὐτὸν ἀνακοίνωση. Ὁ Τσαλδάρης ὑπέκυψε. Ἐπέστρεψε στὴν κατοικία του. Ἐκεῖ τοῦ δήλωσαν ὅτι δροῦν ὡς ἐκπρόσωποι τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν προεκτεθεῖσα ιδιότητά τους δὲν συμφωνοῦν μὲ τὸν τρόπο διὰ τοῦ ὁποίου ἡ κυβέρνησις χειρίζεται τὸ τεθειμένο ζήτημα τῆς παλινόρθωσης τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Β'.

Ὁ Πρωθυπουργὸς ἀντελήφθη πὼς ἡ ἐξουσία εἶχε ἐκφύγει τῶν χειρῶν του. Ζήτησε νὰ συγκαλέσει τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο πρὸς λήψην ἀπόφασης. Οἱ κινηματίες δὲν ἔφεραν ἀντίρρηση. Τὸ Συμβούλιο συνῆλθε μετὰ μία ὥρα. Ὁ Τσαλδάρης ἔθεσε τὸ κρίσιμο ἐρώτημα: ἐὰν οἱ ὑπουργοὶ τῶν πολεμικῶν ὑπουργείων ἔχουν διάθεσις νὰ καταστείλουν τὴν ἀνταρσία. Τὴν ἀπάντησις ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Κονδύλης, ὑπουργὸς Στρατιωτικῶν. Ἦταν ἡ ἀναμενόμενη. Ὅτι, δηλαδή, οἱ κινηματίες ἐκφράζουν τὰ 9/10 τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο ἔληξε. Ὁ ὀργανωτὴς τῶν ὅλων, Γ. Κονδύλης, μετέβη στὸ ὑπουργεῖο Στρατιωτικῶν. Ἐκεῖ, τὸν περιμέναν ὄργανά του, ἄλλωστε, οἱ κινηματίες ἀρχηγοί, αὐτονομαζόμενοι «*Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ*». Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐξουσιοδότησε τὸν προϊστάμενό της, ὑπουργὸ Στρατιωτικῶν, νὰ καταρτίσει κυβέρνησις. Τὴν κατάρτισε χωρὶς χρονοτριβὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν του. Ἔτσι ὁ Γ. Κονδύλης ἐγένε καὶ ὁ πρῶτος, μοναδικὸς μέχρι σήμερα, *αὐτοδιορισμένος* πρωθυπουργός. Τὸ ζήτημα, ὡς ἐρώτημα, ἔχει θέσει ὁ καθηγητὴς Ν. Ἀλιβιζάτος.⁵

Ταυτόχρονα ἡ «Ἐπιτροπὴ» δημοσιοποίησε τὶς ἀποφάσεις της στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβέρνησις διὰ τῆς ἀκόλουθης φωτοτυπημένης προκήρυξίς της:

5. Νικόλαος Κ. Ἀλιβιζάτος, *Τὸ Σύνταγμα καὶ οἱ ἐχθροὶ του στὴ Νεοελληνικὴ Ἱστορία, 1800-2010*, Ἀθήνα, Πόλις, 2014, σελ. 294.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Εν Ἀθήναις τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1935

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀριθμὸς φύλλου 452

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

Περὶ παραιτήσεως τῆς Κυβερνήσεως.

Οἱ ἐκπροσωποῦντες τὰς Στρατιωτικὰς, Ναυτικὰς καὶ Ἀεροπορικὰς Δυνάμεις τῆς Χώρας αἰσθανόμενοι πλέον καθαρῶς τοὺς κινδύνους τῆς ἀναρχίας κρούοντας τὴν θύραν τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐθεώρησαν ἱερὸν καθήκον νὰ ἐπέμβουν διὰ τὴν λύσιν τῆς ὀλεθρίας καταστάσεως.

Πρὸς τοῦτο διώρισαν Ἐπαναστατικὴν Ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν Στρατηγῶν Παπάγου, Ναυάρχου Οἰκονόμου, καὶ Στρατηγοῦ τῆς Ἀεροπορίας Ρέππα, ἣτις ἐπισκεφθεῖσα τὸν Πρωθυπουργὸν κ. Π. Τσαλδάρην ἐζήτησε τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ κ. Πρωθυπουργὸς συγκαλέσας Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν σύστασιν καὶ ἀνακοινώσῃ ἡμῖν ὅτι παραιτεῖται.

Ἡ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ μετὰ τοῦτο θὰ ὑποδείξῃ τὴν νέαν Κυβέρνησιν ἣ ὁποία θὰ ὀρκισθῇ ἐνώπιον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἀπόψε.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1935.

Ἡ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ
ΠΑΠΑΓΟΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ΡΕΠΠΑΣ

Ἐγινε προφανές: ἡ «Ἐπιτροπή» εἶχε ἤδη ἐπιληφθεῖ τῆς κρατικῆς μηχανῆς (!). Τὸ ΦΕΚ εἶχε καταστεῖ φερέφωνό της (!).

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 10ης/10/1935, ὥρα 6:30, συνῆλθε ἡ Ἐθνοσυνέλευση. Ὁ Πρόεδρος Χαράλαμπος Βοζίκης, ἀποδοκιμάζοντας τὴν ἀνταρσία, παραιτήθηκε. Τὴν προεδρία ἀνέλαβε ὁ μυημένος Ἀντιπρόεδρος Σ. Μπαλάνος.

Οἱ ὑπουργοὶ τοῦ σχήματος Γ. Κονδύλη ὀρκίσθησαν ἐνώπιον τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας. Εἶναι ὅ,τι ἀκριβῶς εἶχε γνωστοποιηθεῖ μὲ τὴν διαληφθεῖσα προκήρυξη τῆς ἀνταρσίας. Τὸ περιεχόμενο τοῦ ὅρκου ἄλλαξε. Οἱ κονδυλικοὶ ὑπουργοὶ δὲν ὀρκίσθησαν στὸ ἰσχύον Σύνταγμα τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας. Ὁ ὅρκος ἦταν ὁ ἀκόλουθος:

«Ὀρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας καὶ ὁμοούσιον καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος νὰ φυλάξω πίστην εἰς τὴν Πατρίδα καὶ νὰ ἐκπληρώσω εὐσυνειδήτως τὰ καθήκοντά μου».

• Τὸ πολίτευμα τῆς Δημοκρατίας καὶ τὸ ἀντίστοιχο Σύνταγμα τοῦ 1927 εἶχαν *de facto* τεθεῖ ἐκτὸς λειτουργίας.

Στὴ συνέχεια ἔλαβε τὸν λόγο ὁ Τσαλδάρης. Διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὴν πραξικοπηματικὴ κατάργησή του. Τόνισε ἀκόμη πὼς ὅ,τι κυφορεῖται *«δὲν θὰ ἤρρεσεν οὔτε εἰς τὸν Βασιλέα, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἐδέχετο νὰ ἐπανέλθῃ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας»*. Ἀμέσως μετὰ ἀκολουθοῦμενος ἀπὸ 165 βουλευτὲς ἐγκατέλειψε τὴν αἴθουσα. Ἐκεῖ, παρέμειναν μόλις 82, ἐπὶ τῶν τριακοσίων μελῶν τῆς βουλῆς ἐκείνης (!!!).

• Ἐπειτα μίλησε ὁ Ι. Μεταξᾶς. Ἐξέφρασε τὴν χαρὰ του διότι ἐπανεφέρετο ἡ βασιλεία μὲ ἀπόφαση τοῦ κοινοβουλίου. Ἐκλείσε τὴν συνεδρίαση ὁ Κονδύλης. Διέψευσε τὸ προφανές, ἔτσι καὶ ἐγελιοποιήθη. Δήλωσε, συγκεκριμένα, πὼς ἦταν ἀμέτοχος τοῦ κινήματος τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Καὶ ὅτι αὐτὸ ἐκδηλώθηκε ἀπὸ τὴν δημιουργηθεῖσα πεποίθηση πὼς ἡ κυβέρνησις Τσαλδάρη, τελικὰ,

Γεώργιος Κονδύλης

Γεώργιος Β΄

δὲν θὰ προκήρυσσε δημοψήφισμα γιὰ τὴν ἐπαναφορὰ τῆς βασιλείας (!!!).

Ἀμέσως μετὰ, ὑπὸ ἐθνόσημο «Βασίλειον» πλέον, δημοσιεύθηκε καὶ ψήφισμα περὶ τῆς ἐπελθούσης μεταβολῆς.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ δημοψηφίσματος εἶχε ἤδη προεξοφληθεῖ.

Κατὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἔκφραση τοῦ Ν. Ἀλιβιζάτου, (βλ. ὑποσημείωση 5, ὁ.π., σελ. 291), ἡ Βουλὴ λειτούργησε ὥστε «νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τον (ἐξευτελιστικὸν) θάνατό της».

Φωτοτυπία τοῦ πρωθύστερου ψηφίσματος ἀκολουθεῖ:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1935

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀριθμὸς φύλλου 456

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

Περὶ καταργήσεως τοῦ Πολιτεύματος τῆς ἀβασιλεύτου Δημοκρατίας κλπ.

Η Ε' ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

(Συνεδρίασις θ' τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1935)

Ἐχουσα ὑπ' ὄψιν τὰς προγραμματικὰς δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐγκρίνουσα ταύτας.

Ψ Η Φ Ι Ζ Ε Ι

- 1) Τὴν κατάργησιν τοῦ πολιτεύματος τῆς ἀβασιλεύτου Δημοκρατίας.
- 2) Τὴν διενέργειαν τοῦ δημοψηφίσματος κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν 3ην Νοεμβρίου 1935.
- 3) Ἐξουσιοδοτεῖ τὸν Πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὅπως ἀσκῇ τὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν μέχρι τοῦ δημοψηφίσματος.
- 4) Ἐπαναφέρει προσωρινῶς ἐν ἰσχύϊ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911 μέχρι τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ νέου Συντάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1935

Ὁ Προεδρεύων Ἀντιπρόεδρος τῆς Συνελεύσεως

Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ

Ἡ ἤδη ἐγκατεστημένη λογοκρισία ἀπαγόρευσε τὴ δημοσιοποίηση τῆς παραίτησης τοῦ Χαρ. Βοζίκη. Ἐπίσης καὶ τὸ περιεχόμενο τοῦ λόγου τοῦ Τσαλδάρη.

Ὁ λόγος τοῦ Π. Τσαλδάρη ἀποδίδει χαρακτηριστικὰ τὴν διὰ βίας ἀπόθηση τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Παρατίθεται ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Βουλῆς.

ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ 10ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1935

Ε' ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Συνεδρίασις Θ'

Πέμπτη 10 Ὀκτωβρίου 1935

.....
Π. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ. Κύριοι Βουλευταί, σήμερον τὴν πρωΐαν, περὶ ὥραν 11ην, προσήλθον εἰς τὴν ἐν Κηφισίᾳ οἰκίαν μου τρεῖς ἀξιωματικοί, οἱ κ.κ. Παπάγος, Οἰκονόμου καὶ Ρέπας, οἱ ὅποιοι, ἄνευ ἄλλου τινὸς προλόγου, μοῦ εἶπον ἐξ ὀνόματος τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Στόλου καὶ τῆς Ἀεροπορίας ὅτι πρέπει νὰ παραιτηθῇ ἡ Κυβέρνησις, διότι δὲν διεχειρίσθη καλῶς τὸ καθεστωτικὸν ζήτημα. Εἰς τὴν δὴλωσιν αὐτὴν τῶν κ.κ. Ἀξιωματικῶν ἀπήντησα ὅτι θὰ συνεννοηθῶ μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ θὰ ἀναγγείλω τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως. Ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἐκάλεσα τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀνήγγειλα τὰ ἀνωτέρω πρὸς ἐμὲ λεχθέντα ἐκ μέρους τῶν δύο κυρίων Στρατιωτικῶν καὶ τοῦ ἑνὸς Ναυτικοῦ Ὑποναυάρχου καὶ ἠρώτησα πρὸ παντὸς ἄλλου τοὺς κυρίους Ὑπουργοὺς τῶν μαχητικῶν ὀπλῶν, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις εὐρίσκετο εἰς τοιαύτην θέσιν ἀπέναντί των ὥστε νὰ μὴν δύναται νὰ διατηρηθῇ εἰς τὴν Ἀρχήν, ταυτοχρόνως δὲ ἠρώτησα καὶ τοὺς ἄλλους συναδέλφους τί νομίζουν ἐπὶ τούτου. Πρῶτος ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν κ. Κονδύλης μοῦ ἀπήντησεν ὅτι πράγματι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ στηρίξῃ πλέον τὴν Κυβέρνησιν καὶ ὅτι σχεδὸν τὰ ἐννέα δέκατα, ἐὰν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, τοῦ Στρατοῦ εἶναι ἐναντίον μας. Ἠρώτησα ἐν συνεχείᾳ καὶ τοὺς ἄλλους συναδέλφους τῶν Ναυτικῶν καὶ τῆς Ἀεροπορίας, οἱ ὅποιοι κατένευσαν ἐπιδοκιμίζοντες τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν. Ἐξ αὐτῶν, μετὰ τῶν λοιπῶν συναδέλφων διεπιστώσαμεν ὅτι ἐδημιουργήθη κατάστασις, ἡ ὁποία μᾶς ἀπομακρύνει τῆς Ἀρχῆς διὰ τῆς βίας καὶ κατόπιν τούτου ἐδήλωσα πρὸς τοὺς ἐπισκεφθέντας με δημοσιογράφους καὶ τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν δι' ἀνοικτοῦ διαγγέλματος ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐξεδιώχθη βία ἐκ τῆς Ἀρχῆς.

Τοῦτο εἶναι τὸ ἱστορικὸν τῆς ὅλης ὑποθέσεως. Ὅφειλω δὲ νὰ προσθέσω ὅτι με τοὺς κυρίους Ἀξιωματικούς, οἱ ὅποιοι μοῦ ἀπηύθυνον ὡς λόγον αἰτιολογίας ὅτι δὲν ἐχειρίσθημεν καλῶς τὸ καθεστωτικὸν ζήτημα καὶ πόθεν ὠρμήθησαν εἰς τὴν διαπίστωσιν αὐτὴν, δὲν εἶχον νὰ κάμω καμμίαν συζήτησιν, διότι δὲν ἀνεγνώριζον εἰς τούτους τὸ δικαίωμα ὅτι δύναται νὰ ζητήσουν τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως, δικαίωμα τὸ ὁποῖον ἀνάγεται μόνον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ εἰς τὸν ὁποῖον θὰ δώσω λόγον (χειροκροτήματα). Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐπεκράτησε μία ἰδέα, κατὰ τὴν ὁποίαν στρατιωτικοὶ παράγοντες ἔχοντες τὴν δύναμιν ἐκ τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν τοὺς ἔδωκε ἡ Πολιτεία, ἀλλὰ ἡ ὁποία δὲν δίδει εἰς αὐτοὺς τὸ δικαίωμα νὰ ἀναμειγνύωνται εἰς τὰ πολιτικὰ ἢ πολιτειακὰ ζητήματα ἔλαβον, δυστυχῶς, πολλάκις ἀφορμὴν νὰ ἀναμειχθῶσιν μετὰ αὐτὰ τὰ ζητήματα, ἀφορμὴν ἀδικαιολόγητον. Ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη τὰς τοιαύτας ἀναμειξεις πάντοτε ἀπεδοκίμασε καὶ κατεπολέμησε, ὥς συνέβη καὶ μετὰ τὸ δεινὸν κίνημα τῆς πρώτης Μαρτίου. Οὐχ ἥττον ὅμως ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ λείπουν αἱ ἐπεμβάσεις αὐταὶ καὶ συχνὰ νὰ εἴμεθα θεαταὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἀποβαίνουν καταστρεπτικά, καταστρεπτικώτερα διὰ τὸ Ἔθνος. Ὅφειλω νὰ τονίσω τοῦτο, διότι αὐτὸ ὑπῆρξεν ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα σήμερον εἰς μίαν κατάστασιν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς νὰ μὴν εἶναι κύριος τοῦ οἴκου του καὶ ὀφείλει νὰ πράττῃ κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῶν δυνάμεων

.....
(Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Βουλῆς)

• Ἡ μεταστροφή τοῦ Κονδύλη ἀπὸ δημοκρατικοῦ ἀκραίου σὲ ἀκραιφνῆ βασιλικό, ἐξηγεῖ ὁ *Δαφνῆς* (ὅ.π., σελ. 371), ὀφείλετο σὲ ὑπόσχεση τοῦ Γεωργίου ὅτι «ἐπανερχόμενος τὸν προόριζεν δι’ ἀνώτατα ἀξιώματα».

Ἐξ’ ἄλλου, οἱ Ἀγγ. Συρίγος καὶ Εὐ. Χατζηβασιλείου⁶ θυμίζουν ὅτι μετὰ τὴν ἥττα τοῦ Βενιζέλου στὶς ἐκλογές τῆς 1ης/11/1920, πολλοὶ ἀξιωματικοὶ εἶχαν καταφύγει στὴν Κωνσταντινούπολη. Εἶχαν, ἐκεῖ, συμπήξει ἑνωσις ὑπὸ τὸ ὄνομα «**Ἐθνικὴ Ἀμυνα Κωνσταντινουπόλεως**». Μετείχαν σ’ αὐτὴν 60 δυναμικοὶ βενιζελικοὶ ἀξιωματικοί, ἀναμεσά τους καὶ 4 στρατηγοί. Ἀτυπος, ἀρχηγὸς τῆς Ἀμύνης ἦταν ὁ *Γεώργιος Κονδύλης*. Ἐφερε, τότε, τὸν βαθμὸ τοῦ Συνταγματάρχου. Τέτοιος ἦταν ὁ φανατισμὸς του, ὥστε σὲ ἄρθρο του, ἐνυπόγραφο, στὴν ἐφημερίδα *Πρωτὰ Κωνσταντινουπόλεως* ἔθεσε ὡς τίτλο τὴν παρακίνησι πρὸς τὸν μαχόμενον στρατό: «**Ρίψατε τὰ ὅπλα**». Καλοῦσε, ἐπομένως, τοὺς Ἑλλήνες στρατιῶτες νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ μέτωπο. Αὐτὸ δὲ διότι ἡ ἐπιτυχὴς πολεμικὴ δράσις ἐνίσχυε (καὶ) τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνο (!!!).

Τότε ὁ Κονδύλης ἦτανε σφόδρα ἀντιβασιλικός.

Τὸ προκείμενο ἄρθρο τουρκικὰ ἀεροπλάνα ἔριξαν στὶς ἐλληνικὲς γραμμές. Ἔτσι ὥστε νὰ κλονίσουν τὴν πειθαρχία τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν.

Αὐτὸς ἦταν ὁ Κονδύλης. Κινηματίας τραχύς, ταγμένος φανατικὰ ἐκεῖ ὅπου πίστευε, κατὰ περίπτωσι, ὑφιστάμενο τὸ συμφέρον του.⁷

6. Ἀγγελος Συρίγος – Εὐάνθης Χατζηβασιλείου, *Μικρασιατικὴ Καταστροφή: 50 ἐρωτήματα καὶ ἀπαντήσεις*, Ἀθήνα, Πατάκης 2022, σελ. 196 κέ.

7. Ἡ ἱστορικὴ δικαιοσύνη ἐπιβάλλει νὰ σημειωθεῖ πὺς ὑπῆρξε καὶ καλὸς πολεμιστής. Κατέστειλε τὸ 1923 τὸ ἀντιβενιζελικὸ κίνημα «Γαργαλίδης – Λεοναρδόπουλου – Ζήρας» ταχύτατα. Τότε, τοῦ δόθηκε ἡ προσω-
νυμία «*κεραυνός*».

Υπὸ τέτοια ψυχροσύνθεση θεώρησε πῶς κατάργησε τὴν Δημοκρατίαν.

Ταυτόχρονα καὶ ὅτι ὑποκατέστησε στὴ θέσιν της τὴ βασιλικὴ μορφή τοῦ πολιτεύματος κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911.

• Ἐν τούτοις στοιχειωδῶς σοβαρὴ θεώρηση τῶν συμβάντων προσδίδει σ' αὐτὰ χαρακτῆρα *γελοιότητος*.

Ἀναδεικνύει παρωδία συνταγματικῆς ἀναθέσμησης τοῦ Κράτους.

• Ἀσφαλῶς πρωτογενὴς πηγὴ δικαίου εἶναι ἡ βία. Ἡ ἰδέα ποὺ ὠρίμασε ἀποτελεῖ τὸν καταπέλτη τῆς Ἱστορίας. Ὑπ' αὐτὴν τὰ πάντα ἀνατρέπονται: βάνανυσα ἀλλὰ καὶ αἱματηρά. Βιάως, ὑπέκυψαν οἱ θρόνοι τῶν Βουρβόνων, τῶν Ἀψβούργων, τῶν Romanof κ.λπ. Ἐπίσης ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης καὶ στρατοκρατίες κατέρρευσαν ὅπως ἐκείνη τῶν Soviet καὶ τῆς πλειάδας τῶν δορυφόρων της (!!!).⁸

Ὅμως, στὸ μέτρο ποὺ ὀρισμένη Πολιτεία ἀξιῶναι νὰ χαρακτηρίζεται κοινοβουλευτικὴ, αὐτοδεσμεύεται, ταυτόχρονα, νὰ σέβεται τὴ λαϊκὴ κυριαρχία. Ὅ,τι, δηλαδή, στοιχειοθετεῖ τὴ μορφή τοῦ πολιτεύματος, τὸ ὁποῖο ἡ ἴδια ἐπιλέγει γιὰ τὸν ἑαυτὸ της (!!!).

II.

Τὸ ἄνω, ὡς αὐτονόητο, τήρησε ἡ Ἑλλάς μετὰ τὴν πτώση τῶν δικτατορικῶν καθεστώτων, ποὺ ἐπιβλήθησαν ἐπὶ τοῦ λαοῦ της μετὰ τὴν *21η Ἀπριλίου 1967* καὶ *25η Νοεμβρίου 1973*.

Ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία διεκήρυξε καθ' ὁμοφωνίαν ὅλων τῶν

Φαίνεται πῶς εἶχε, ἐνίοτε, καὶ πτυχή *τρυφερότητας*. Λέγεται ὅτι πεθαίνοντας ζήτησε νὰ ταφεῖ στὰ Τρίκαλα, δίπλα στὴ μητέρα του, στὸν τάφο της.

8. Βλ. Γεώργιος Κ. Στεφαννάκης, στο Ἰωάννης Κ. Φίλανδρος (ἐπιμ.), *Κομμουνισμοῦ κατάρρευση, κοινοβουλευτισμοῦ προοπτικὴ*, ὅ.π., σελ. 11.

21/11/1974. Οί στρατιωτικοί παραδίδουν τήν ἐξουσία. Ὁ Κωνσταντίνος Καραμανλῆς ὀρκίζεται ἀπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπο Σεραφεὶμ πρωθυπουργὸς τῆς πρώτης μεταπολιτευτικῆς κυβέρνησης ὑπὸ τὸ βλέμμα τοῦ Προέδρου, στρατηγοῦ Φαίδωνα Γκυζίκη. Πίσω του, ἀπὸ ἀριστερὰ πρὸς τὰ δεξιὰ, διακρίνονται μεταξὺ ἄλλων οἱ πολιτικοί, Νικόλαος Μάρτης, Χριστόφορος Στράτος, Κωνσταντίνος Λάσκαρης, Γεώργιος Ράλλης, Δημήτριος Καραϊσκάκης, Κωνσταντίνος Στεφανάκης, Παναγιώτης (Παναγῆς) Παπαληγούρας καὶ Εὐάγγελος Ἀβέρωφ.

κομμάτων τῆς Βουλῆς ὅτι: i. *Ἡ Δημοκρατία – δικαίω – οὐδέποτε κατελύθη*, ii. ὅτι οἱ ἐκ τῶν κινημάτων προελθοῦσες καταστάσεις ἀποτελέσαν *πραξικοπήματα*, iii. ὅτι οἱ ἐξ αὐτῶν ἀπορρεύσασες διοικήσεις ἦσαν *ἐκνομες ἐξουσίες βίας*.

Παρατίθεται τὸ σχετικὸ ἀπὸ 18/1/1975 Δ' Ψήφισμα:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΗ 18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1975

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
6

ΨΗΦΙΣΜΑ Δ'.

Περί του προξικολήματος της 21ης 'Απριλίου 1967, διώξεως εγκλημάτων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

"Εχοντες υπ' όψει:

α) Το από 19/24 Δεκεμβρίου 1974 Ψήφισμα της Ε' 'Αναθεωρητικής Βουλής των 'Ελλήνων «περί ψηφίσεως και εκδόσεως ψηφισμάτων υπό της Ε' 'Αναθεωρητικής Βουλής, άσκήσεως του νομοθετικού έργου υπό ταύτης κλπ.».

β) Το από 14 'Ιανουαρίου 1975 Ψήφισμα της Ε' 'Αναθεωρητικής Βουλής των 'Ελλήνων «περί του προξικολήματος της 21ης 'Απριλίου 1967, διώξεως εγκλημάτων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων», αποφασίζομεν:

Α. Να δημοσιευθῇ διὰ της 'Εφημερίδος της Κυβερνήσεως το άνωτέρω υπό στοιχ. Δ' Ψήφισμα, έχον ως έπεται:

Η Ε' ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

"Εχουσα υπ' όψει:

Το από 19/24 Δεκεμβρίου 1974 Ψήφισμα αὐτῆς «περί ψηφίσεως και εκδόσεως ψηφισμάτων υπό της Ε' 'Αναθεωρητικής Βουλής κλπ.».

'Εκφράζουσα την θέλησιν του κυριάρχου Λαού, ως αὕτη εξέδηλώθη διὰ τών ελευθέρων εκλογών της 17ης Νοεμβρίου 1974, διαπνεομένη από απόλυτον σεβασμόν πρὸς τὰ ανθρώπινα δικαιώματα και αλλόνητον πίστιν πρὸς τὰς δημοκρατικές αρχάς, εἰς ἃς ὁ 'Ελληνικός Λαὸς ἐνέμεινεν ἀπαρασχευτός, μὴ ὑνδώτης οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν εἰς τὴν τυραννίαν,

Διακηρύσσει:

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΔΙΚΑΙΩ ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΚΑΤΕΛΘΗ

Ψήφίζει:

"Αρθρον 1

Τὸ στασιαστικὸν κίνημα της 21ης 'Απριλίου 1967, ἔργον ὁμάδος ἀξιωματικῶν και ἢ ἐκ τούτου προσελθοῦσα κατάστασις μέχρι της 23ης 'Ιουλίου 1974, ἀπετέλεσαν προξικόπημα, δι' οὗ ἐσκοπεῖτο ὁ σφετερισμὸς της ἐξουσίας και τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων του Λαοῦ. Αἱ ἐξ αὐτῶν ἀπορρέουσαι Κυβερνήσεις ἔσχον Κυβερνήσεις εἰας.

"Αρθρον 2

1. Διὰ τὴν δίωξιν και ἀνάκρισιν ἀξιοποίνων πράξεων, συμπεριλαμβανομένων και τῶν προβλεπομένων υπό τῶν διατάξεων «περί εὐθύνης 'Υπουργῶν», τελεσθεισῶν παρὰ ἀσκηρᾶντων ἔργα μέλους 'Υπουργικοῦ Συμβουλίου, 'Υφυπουργοῦ ἢ Γε-

νικοῦ Γραμματέως, ὡς και τῶν συμμετόχων αὐτῶν, κατὰ τὸ ἀπὸ της 21ης 'Απριλίου 1967 μέχρι και της 23ης 'Ιουλίου 1974 χρονικὸν διάστημα, καθίστανται ὑποχρεωτικῶς ἀρμόδιαι αἱ κατὰ τὸ ἄρθρον 29 του Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας δικαστικαὶ ἀρχαὶ 'Αθηνῶν, διὰ τὴν ἐκδίκασιν δὲ τῶν ὡς ἄνω πράξεων καθίσταται ἀποκλειστικῶς ἀρμόδιον τὸ πενταμελὲς 'Εφετεῖον 'Αθηνῶν, του ὁποῖου ἡ ἀρμοδιότης διατηρεῖται και ἐκλιπόντος ἐξ οἰαδήποτε αἰτίας του δεσμοῦ της συναφείας λόγω συμμετοχῆς. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις του Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, αἱ ἀφορῶσαι τὴν προδικασίαν, τὴν κυρίαν διαδικασίαν και τὰ ἐνδικα μέσα.

2. 'Επὶ τῶν τελεσθεισῶν ἀξιοποίνων πράξεων παρὰ τῶν ἐν παραγράφῳ 1 προσώπων, ὁ διαδραμὼν ἀπὸ της τελέσεως αὐτῶν μέχρι της δημοσιεύσεως του παρόντος Ψηφίσματος χρόνος δὲν ὑπολογίζεται εἰς τὸν κατὰ τὸν Ποινικὸν Κώδικα χρόνον παραγραφῆς.

3. Τὸ ἀξιοποίνον τῶν εγκλημάτων τῶν τελεσθέντων υπό τῶν κατὰ τὴν παράγραφον 1 του παρόντος ἄρθρου προσώπων ἐξαλείφεται, λόγω παραγραφῆς, μετὰ παρέλευσιν ἐξ μηνῶν ἀπὸ της δημοσιεύσεως του παρόντος, ἂν μέχρι της λήξεως της προθεσμίας ταύτης δὲν ἡσκήθῃ ποινικὴ δίωξις ἢ δὲν ὑπεβλήθῃ μήνυσις περὶ τούτων, ἐκτὸς ἂν τὰ εγκλήματα ταῦτα σχετίζωνται μετὰ περιουσιακὴν βλάβην του Δημοσίου ἢ Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου.

"Αρθρον 3

1. Εἰς τὸ κατὰ τὴν ἀπὸ 3 'Οκτωβρίου 1974 Συντακτικὴν Πράξιν «περὶ καθορισμοῦ ἀρμοδιότητος διὰ τὴν ἐκδίκασιν πολιτικῶν εγκλημάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν του καθεστώτος της 21ης 'Απριλίου 1967» ἀρμόδιον δικαστήριον ὑπάγονται και ἅπαντα τὰ συναφῆ πρὸς τὰ ἐν αὐτῇ προβλεπόμενα εγκλήματα.

2. 'Επὶ τῶν ἐν ἄρθρῳ 2 παρ. 1 του παρόντος προβλεπομένων ἀξιοποίνων πράξεων, τῶν ἐν τῇ ὡς ἄνω Συντακτικῇ Πράξει και τῶν πρὸς τὰ τελευταία ταῦτα συναφῶν, ἰσχύουν τὰ υπό τῶν διατάξεων του Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας ὁριζόμενα ὅρια προφυλακίσεως.

"Αρθρον 4

1. 'Επὶ πράξεων προβλεπομένων υπό τῶν ἄρθρων 239, 242, 308, 309, 310, 311 και 326 του Ποινικοῦ Κώδικος και τῶν ἐν συρροῇ μετ' αὐτῶν συναφῶν, τελεσθεισῶν κατὰ τὸ ἀπὸ 21ης 'Απριλίου 1967 μέχρι και της 23ης 'Ιουλίου 1974 χρονικὸν διάστημα, παρ' ἀρμόδιων ἢ ἀναρμοδίων κρατικῶν ὀργάνων διὰ τὴν δίωξιν και ἀνάκρισιν ἀξιοποίνων πράξεων και τῶν πάσης φύσεως συμμετόχων αὐτῶν, εἰς θάρος προσώπων, ἐνεκα της ἀντιθέσεως ἢ θράσεως των κατὰ του προξικόπηματος της 21ης 'Απριλίου 1967 και της ἐκ τούτου

προεδούσης καταστάσεως μέχρι της 23ης Ιουλίου 1974, ο διαρκών χρόνος από της τελέσεως αὐτῶν μέχρι της δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος δὲν υπολογίζεται εἰς τὸν κατὰ τὸν Ποινικὸν Κώδικα χρόνον παραγραφῆς.

2. Τὸ ἀξιόποινον τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ πράξεων παραγράφεται μετὰ παρέλευσιν τριῶν μηνῶν ἀπὸ της δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος, ἂν μέχρι της λήξεως της προθεσμίας ταύτης δὲν ἠρκήθη ποινικὴ δίωξις ἢ δὲν ὑπεβλήθη μήνυσις περὶ τούτων.

3. Ἀρμόδιαι διὰ τὴν δίωξιν, ἀνάκρισιν καὶ ἐκδίκασιν τῶν ἐν παρ. 1 τοῦ παρόντος ἀρθροῦ ἀξιποίνων πράξεων δικαστικά ἄρχαι εἶναι αἱ ὑπὸ τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας ἐριζόμεναι.

4. Τὸ Ν.Δ. 106/1973 «περὶ παραγραφῆς ἐγκλημάτων τινῶν» ἀντικυρώζεται ἀνίσχυρον καὶ θεωρεῖται ὡς μὴδέποτε ὑπάρχον.

Ἄρθρον 5.

Ἡ ἀληθὴς ἐννοια τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ Π. Δ. ὑπ' ἀριθ. 519 της 26ης Ιουλίου 1974 «περὶ χορηγήσεως ἀμνηστίας», εἶναι ὅτι δὲν περιλαμβάνονται ὅπωςδήποτε εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ χορηγούμενην ἀμνησίαν πάντα τὰ καθ' οἷονδήποτε τρόπον καὶ χρόνον τελεσθέντα ἐγκλήματα τῶν φρεῶν καὶ ἐν γένει ὀργάνων της ἐκ τοῦ πραξικοπήματος της 21ης Ἀπριλίου 1967 προεδούσης καταστάσεως μέχρι καὶ της 23ης Ιουλίου 1974, ὡς καὶ τῶν πάσης φύσεως συνεργῶν τούτων.

Ἄρθρον 6.

1. Καταδικαστικαὶ ἀποφάσεις, ἐκδοθεῖσαι διὰ πράξεις στρεφόμενας κατὰ της καταστάσεως της δημιουργηθείσης ἐκ τοῦ πραξικοπήματος της 21ης Ἀπριλίου 1967 μέχρι καὶ της 23ης Ιουλίου 1974, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἀναγράφονται εἰς τὸ ποινικὸν μητρῶν, τὰ δὲ τυχόν συνταχθέντα περὶ αὐτῶν δελτία ποινικοῦ μητρώου καταστρέφονται.

2. Πᾶσα ἀμφισβήτησις προκύπτουσα κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν της προηγουμένης παραγράφου ἐπιλύεται κατὰ τὸ ἀρθρον 580 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας.

Ἄρθρον 7.

Πράξεις τῶν δικτατορικῶν κυβερνήσεων νομοθετικοῦ περιεχομένου, ὑπὸ οἷονδήποτε τύπον ἢ τίτλον, ἐκδοθεῖσαι ἀπὸ 21ης Ἀπριλίου 1967 ἕως 23ης Ιουλίου 1974, ἰσχύουν προσωρινῶς, ἐφ' ὅσον δὲν ἠκυρώθησαν ἢ δὲν καταργήθησαν ἤδη, δυνάμεναι πάντως νὰ τροποποιηθῶσι, καταργηθῶσιν ἢ ἠκυρώσιν ἐξ ὑπαρχῆς διὰ νόμου.

Ἄρθρον 8.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἀρchetαι ἀπὸ της δημοσιεύσεως αὐτοῦ διὰ της Ἐφημερίδος της Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἰανουαρίου 1975

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Β. Τὸ Ἡμέτερον Ὑπουργικὸν Συμβούλιον θέλει προσωπογραφεῖ καὶ δημοσιεύσει τὸ παρὸν, ἐπιτιθεμένης της Μεγάλης τοῦ Κράτους Σφραγίδος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Ἰανουαρίου 1975

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΠΑΝΑΓ. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ, ΓΕΩΡΓ. ΡΑΛΛΗΣ, ΔΗΜ. ΜΠΙΤΣΙΟΣ, ΕΤΑΓΓ. ΑΒΕΡΩΦ - ΤΟΣΙΤΣΑΣ, ΚΩΝΣΤ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ, ΣΟΛΩΝ ΓΚΙΚΑΣ, ΚΩΝΣΤ. ΤΡΥΠΑΝΗΣ, ΠΑΝΑΓ. ΖΕΠΟΣ, ΕΤΑΓΓ. ΔΕΒΛΕΤΟΓΛΟΥ, ΙΠΠΟΚΡ. ΙΟΥΡΑΝΟΓΛΟΥ, ΚΩΝΣΤ. ΚΟΝΟΦΑΓΟΣ, ΙΩΑΝ. ΜΠΟΥΤΣΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΛΑΣΚΑΡΗΣ, ΒΑΣΙΛ. ΔΕΡΔΕΜΕΖΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΦ. ΣΤΡΑΤΟΣ, ΓΕΩΡΓ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ, ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΟΓΓΟΝΑΣ, ΝΙΚΟΛ. ΜΑΡΤΗΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Ἰανουαρίου 1975

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ

Ἡ Ὀλομέλεια τοῦ Ἀρείου Πάγου (683/1975) ἐρμηνεύσε τὶς διατάξεις τοῦ ψηφίσματος, μάλιστα τοῦ ἄρθρ. 1 αὐτοῦ.

Ἀξιολόγησε τοὺς εἰσαγόμενους δι' αὐτοῦ κανόνες δικαίου. Ἀποφάνθηκε ὅτι εἶναι καταστατικῆς περιωπῆς: ὑπερισχύοντες, ἄρα, τῆς κοινῆς νομοθεσίας.⁹

9. Τὴν πνευματικὴ βάση τῆς δικαστικῆς κρίσης ἀποτελεῖ ἡ φύση τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας.

Ἀποκαθιστάμενη ἐπιζητεῖ καὶ νομικὰ τὴν δικαίωσή της.

Ἡ ἀπόφαση ἐνέχει καὶ μιὰ ὀδυνηρὴ ἀποκάλυψη. Φράση τῆς σύντομης ἀναδεικνύει τὴν ρευστότητα (καὶ) τοῦ μηχανισμοῦ ἀπονομῆς δικαιοσύνης. Ἔχει ὡς ἐξῆς: «*Οἱ ἐπὶ ἐπταετίας ἀντίθετες ἀποφάσεις τοῦ Ἀρείου Πάγου στηρίχθηκαν ἐπὶ ἀντιθέτου ἀπόψεως*». Ὅτι τὸ τονιστέο: οἱ αὐτοὶ δικαστὲς διαμόρφωναν κρίσεις ὑπὸ τὴν δυναμικὴ τῆς ἐκάστοτε κρατούσας πολιτικῆς κατάστασης (!!!).

Ὁ Δημήτριος **Μαργέλλος** ὑπῆρξε ἀρεοπαγίτης. Ἀπολύθηκε ἀπὸ τὴν δικτατορία. Ἀργότερα, τὸ 1981, ἐξέδωσε βιβλίο. (*Ἡ Ἑλληνικὴ Δικαιοσύνη: Κατάστασις – Προβλήματα*, Ἀθήνα, Σάκκουλας, 1981). Ἀναφέρεται καὶ στὴ δικαστικὴ ἀνεξαρτησία (σελ. 30, σημ. 2). Ἐκεῖ διαλαμβάνει, ἀλλὰ καὶ ἀποδέχεται, φράση τοῦ Γάλλου εἰσαγγελέα Dupin. Ὅτι, δηλαδή, “un juge, qui craint pour sa place, ne rend plus la justice”. «Ὁ δικαστὴς ποὺ ἀνησυχεῖ γιὰ τὴ θέση του δὲν ἀπονέμει δίκαιο».

• Ἐτσι ὁ Μαργέλλος ἐξηγεῖ τὴ νομολογιακὴ διακύμανση τοῦ Ἀνωτάτου μας Δικαστηρίου κατὰ τὴν διαφοροποιούμενη πολιτικὴν κατάστασιν (!).

Δὲν εἶναι, ἀσφαλῶς, μόνον τὸ δικαστικὸ σῶμα ποὺ «συνθηκολόγησε» μὲ τὴ δικτατορία.

Ὁ Εὐστ. Μπλέτσας ὑπῆρξε δικαστής, μάλιστα τὸ 1973 ἀκυρωτικός. Μετὰ τὴν μεταπολίτευση ἔγινε καὶ Εἰσαγγελέας τοῦ ΑΠ. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας ὑπῆρξε ἀξιοπρεπής. Τὸ δημοψήφισμα τοῦ 1973 ἐπικυρώθηκε δικαστικῶς μὲ τὴν ΑΠ (Ὀλ.) 753/1973. Ἡ ἀπόφαση χαρακτήρισε ἐπανάσταση *ἐπικρατήσασα*, τὸ καθεστὼς τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967. Ὁ Μπλέτσας φέρεται μειοψηφίσας. Δηλαδή ἀμφισβήτησε τὸ κύρος τοῦ δημοψηφίσματος. Εἶχε τὸ θάρρος αὐτό.

Ἀποχωρήσας τῆς ὑπηρεσίας, ἐξέδωσε καὶ βιβλίο (*Ἡ Ἑλληνικὴ Δικαιοσύνη*, Ἀθήνα, αὐτοέκδοση, 1978). Ἐκεῖ διαλαμβάνεται εἰκόνα πλήρους ταύτισης τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας μὲ τὴ δικτατορία. Ἀντὶ

Ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς ἐπικεφαλῆς τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου
στὴ Βουλὴ κατὰ τὴν πανηγυρικὴ ἀποδοχὴ τοῦ ψηφίσματος.

Ὁ ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Κωνσταντῖνος Στεφανάκης
εισάγει στὴν Ὀλομέλεια τῆς Βουλῆς τὸ Δ' Ψήφισμα.

• Εἶναι φανερό, ἐν τούτοις *καὶ τονιστέο*, τὸ ἐξῆς: Ὅτι, δηλαδή, ἀπόρροια τῆς *λαϊκῆς κυριαρχίας* – *ἀποκλειστικῶς* – εἶναι ὁ κοινοβουλευτισμός.

•• Ἡ ἔννοια τῆς Λαϊκῆς Κυριαρχίας εἶναι ἐνιαία καὶ διαχρονική. Ἡ 21η/4/1967 ἢ ἡ 25η/11/1973 δέν παραβίασαν λαϊκὴ κυριαρχία *ποιοτικῶς διάφορη* ἐκείνης ποὺ ὡς ἄνω κατάργησε ὁ Κονδύλης τὴν 10η/11/1935 (!!!).

Ἡ Ἑλλάς στὴ συνέχεια τῆς κατάρρευσης τῶν στρατοκρατικῶν καθεστώτων (21/4/1967 καὶ 25/11/1973) ἐπιθυμοῦσε νὰ συγκαταλέγεται μετὰ τῶν εὐρωπαϊκοῦ ἐπιπέδου πολιτισμένων χωρῶν.

πολλῶν: ἡ *Ἀκαδημία* – τὸ *Ἀνώτατο πνευματικὸ μας Ἰδρυμα* – *πανηγύριζε* σὲ *εἰδικὴ ἐορταστικὴ συνεδρίαση* τὴν 21η/4/1967, ἐκάστου ἔτους, ὡς *ἐπέτειο Ἑθνικῆς Ἀναγέννησης* – σελ. 25, ὑπὸ γ' (!!!).

Καὶ ὁ πολιτικὸς κόσμος ἔναντι τῆς δικτατορίας δὲν ὑπῆρξε ἀρραγὴς καὶ πολέμιος. Ὅρισμένοι ὑπέγραψαν *δηλώσεις* ὑποτελείας: *Οἱ «δηλωσίες»*. Ἄλλοι συνέπηξαν καὶ *«Ὁμάδα Συνομιλητῶν»*, δηλαδή προσώπων ποὺ ἀναζητοῦσαν ὁδὸ ὁμαλοποίησης τοῦ κοινωνικοῦ μας βίου διὰ τῆς δικτατορίας. Ἀναζητοῦσαν ἐπομένως διέξοδο καὶ τύποις νομιμοποιητικὴ τοῦ καθεστώτος τῶν συνταγματαρχῶν.

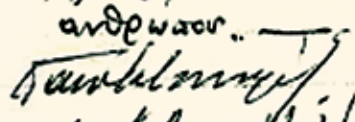
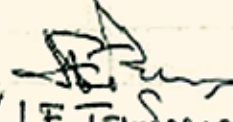
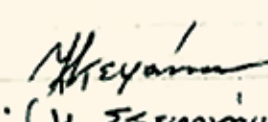
• Ὁ Κων. Καραμανλῆς ἐμπιστεύθηκε στὸν Κων. Στεφανάνη ἔργο δυσχερές: τὴν εἰσήγηση τοῦ ἄνω Δ' ψηφίσματος, ἄρα καὶ τὴν ἀποκατάσταση τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς του.

Στὴν ἐπιλογὴ συνέβαλε, ἀσφαλῶς, (καὶ) τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Στεφανάνης ὑπῆρξε ἀνέκαθεν – *καὶ κρατούμενος ἀκόμη* – πολέμιος τῆς δικτατορίας ἀνυποχώρητος.

Βλ. σχετικῶς, Γεώργιος Κ. Στεφανάνης, *Ἀποστασίας Ἀνατομή*, Ἀθήνα, Ι. Σιδέρης, 2019, ἐκδ. Β', σελ. 145 καὶ 221 ἐπ.· Ἰωάννης Ζίγδης, *Προτίμηση τῇ φυλακῇ*, Ἀθήνα, Κέδρος, 1977· Ἀνδρέας Κοκκέβης, *Ὁ Ἀνδρέας καὶ Ἐμεῖς*, Ἀθήνα, Ἰσοκράτης, 1986, σελ. 34 ἐπ. Ἀναφέρεται στὴν ἄρνηση ὑποταγῆς. Τὸ κείμενο παρατίθεται. Γεώργιος Ι. Ράλλης *Τὸ ἡμερολόγιό μου τὸν καιρὸ τῆς δικτατορίας*, Ἀθήνα, Ἑλληνοεκδοτικὴ, 1997, σελ. 98, 228, 235, 236, 258, 260, 261· Κωνσταντῖνος Δεσποτόπουλος, *Φήμη Ἀπόντων*, Ἀθήνα, Καστανιώτης, 1995, σελ. 142 ἐπ.

Σήμερα τὴν 24^η Ιουνίου 1967 οἱ υπογεγραμ-
 μένοι, κρατούμενοι, δύναται κυβερνητικῆς διατα-
 γῆς, ἀπὸ 24^{ης} Μαΐου, εἰς τὸ κτίριον τῆς
 εἰς Νέον Ἡράκλειον Διοικήσεως Χερσουλῶν
 Ἀμεῖου, ἐμφανίσαντες Πρωτοκόπια Πρωτονομήσεως,
 ἀσφαλιστικῆς ὁμορμῆς, ὡς ἀπορρίψαντες
 καὶ ἄλλαν τὴν προαπὸν τοῦ Ὑπουργοῦ Δη-
 μοσίας Ταξὺς, περὶ διαβεβαίωσεως τῆς κυβερ-
 νήσεως ὅτι ἀσφαλευμένοι εἰν, θα ἀντιδράσω-
 μεν εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς καὶ σημαντικῶς εἰς
 τὰς θέσεις μας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν οὕτω.

1. Διακατανομήδα ἐνόνως διὰ τὴν συλλήψιν
 καὶ κρασίον μας.
2. Ἐμμεδα ἀντίδρασι κατὰ τὴν δημιουργικήσαν ἀπὸ
 24^{ης} Ἀπριλίου εἰς κατὰστασιν, διότι κατὰ τὴν
 σάν οἱ εἰσδρασι δημιουργικῶς δεσφίκα καὶ
 πιστοσύμον ὅτι, τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους
 εἰσβάλλει τὴν ὁρμήσαν ἀποκαταστασιν τῶν λαϊ-
 κῶν εἰσδρασιῶν καὶ
3. Ἀρνόμεδα νὰ κροβῶμεν εἰς οἰανδήποτε
 γρασὶν ἢ κροφορικὴν δῆμωσιν, ὡς τιμωρία
 τῆς ἀσφαλευμένης μας. Τοιαύτη δῆμωσις
 εἶναι ἀσφαλευμένης, διότι κατὰ τὴν
 ἀφιοαρῆσαν, τὴν ὑποτάσιν αὐτὴν ἀφίαν τοῦ
 ἀνθρώπου.

 (Πανωσία, Α. Πανωσία)

 (Ι.Ε. Τσουκούρας)

 (Κ. Στεφανίδης)

Το κείμενο της άρνησης είναι χειρόγραφο του πατέρα μου υπογεγραμ-
 μένο από όλους. Δηλώνεται ότι οι κρατούμενοι παραμένουν αντίπαλοι του
 καθεστώτος.

Ἔτσι, ἐξιλέωσε τὸ κράτος ἀπὸ τὶς δικτατορικὲς πολιτικὲς ρυθμίσεις. Καθορίσθηκε ἡ μορφή τοῦ πολιτεύματος μὲ δημοψήφισμα. Διεξήχθη αὐτὸ τὴν 8/12/1974 ὑπὸ συνθηκὲς ἐλευθερίας μοναδικὲς στὴν ἱστορία τῆς χώρας.¹⁰ Ἀμέσως μετὰ, τὴν 7 Ἰουνίου 1975 ψηφίσθηκε καὶ *Νέο Σύνταγμα*. Αὐτὸ ἀναθεωρηθὲν, κατὰ τὶς προβλέψεις του, ἰσχύει καὶ σήμερα.

- *Εἶναι τὸ πλέον μακροχρόνιο στὸν συνταγματικὸ μας βίο.*

III.

Ἡ ἄνω ἀπὸ 24/7/1974 ἀπορρεύσασα πολιτειακὴ τάξη δίδει καὶ τὸ μέτρο τῶν παγίων – διαχρονικῶς – ἀρχῶν πού συνιστοῦν τὴ λαϊκὴ κυριαρχία. Ἔτσι δίνει καὶ τὸ μέτρο νομιμότητος τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὶς ὁποῖες διεξήχθησαν οἱ δίκες τῶν κυβερνητῶν στὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς.

Τὸ δικαστήριον ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὠδηγήθηκαν οἱ κατοχικοὶ πρωθυπουργοί, ὑπουργοὶ κ.λπ. ἔκρινε ὅτι:

10. Ἔτσι καὶ Εὐάνθης Χατζηβασιλείου, ἐφημ. *Ἡ Καθημερινή*, 4-5 Ἰουλίου 2015. Ὁμοίως καὶ Βελισσάριος Καράκωστας, Πρόεδρος Ἐφετῶν, *Σκέψεων Ἐπίσκεψη*, Ἀθήνα, Αἰγίς, 2016, σελ. 32 ἐπ.

«Ἐπειδὴ ὁ ὑπὸ ἀνωμάλους πολιτικὰς συνθήκας κατὰ παρέκκλινιν τῶν καταστατικῶν περὶ συγκροτήσεως τῆς Πολιτείας κανόνων ἀναλαβῶν τὴν διακυβέρνησιν τῆς Χώρας προσκτᾶται διὰ τῆς κοινῆς τοῦ Λαοῦ συνειδήσεως, σιωπηρῶς καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐκδηλουμένης, ἀφ’ ἧς ἐπεβλήθη, ἐπιτάσσουσιν ἐξουσίαν, ἐξ ἧς ἀπορρέει καὶ τὸ δικαίωμα αὐτοῦ ὅπως μέχρι τῆς ὑπὸ τοὺς νομίμους ὅρους ἀνασυγκροτήσεως τῆς Πολιτείας θεσπίζῃ ὑπὸ ἰδίαν αὐτοῦ εὐθύνην νέους κανόνας δικαίου ἀπλῆς ἢ ἐπηυξημένης τυπικῆς δυνάμεως ἢ τοιούτους δι’ ὧν τροποποιοῦνται ἢ καταργοῦνται οἱ προϋφιστάμενοι, τῆς ὑπάρξεως ἐν τῇ συγκεκριμένη περίπτωσει ἀνάγκης ἢ τοῦ σκοπίμου τῆς ἐκδόσεως τῶν τοιούτων κανόνων δικαίου, ὡς καθαρὰς πολιτειακῆς πράξεως, ἀποκειμένης εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις νομοθετήσαντος καὶ συνεπῶς μὴ ὑποκειμένης εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ καλουμένου πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτῶν δικαστηρίου.

Ἐπειδὴ διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως τὸ ἰσχύον Σ/γμα τοῦ 1911 ὁρίζει ἐν ἄρθρ. 53 § 2 ὅτι ἰδιαίτερος νόμος θέλει ρυθμίσει τὰ τῆς Ἀντιβασιλείας. Ὡς τοιοῦτος νόμος ἐξεδόθη ἀρχικῶς ὁ νόμος ΓΩΗ/1911 καὶ τελευταῖος ὁ Ν. ὑπ’ ἀριθ. 80/1944 δι’ οὗ διωρισθῇ Ἀντιβασιλεὺς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ ἀπάσης Ἑλλάδος Δαμασκηνός. Ὁ δυνάμει τοιούτων νόμων διορισθεὶς Ἀντιβασιλεὺς δὲν δύναται νὰ πανθῇ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ἀνακαλοῦντος τὴν ἐντολήν, δυναμένου ὅμως τούτου νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐπάνοδον. Αὐτοῦ, ὁπότε λήγει *ipso jure* ἡ Ἀντιβασιλεία (βλ. Ν. Σαριπόλου: Συντ. Δικ. § 14).

Ἐκ τούτων σαφῶς καταφαίνεται ὅτι προϋπόθεσις τοῦ διορισμοῦ. Ἀντιβασιλέως εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην εἶναι ἡ ἐκούσια εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποδημία τοῦ Βασιλέως καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς ἐπανάδου Αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι ἄλλως ἡ Ἀντιβασιλεία δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ λήξῃ ὅτε θὰ ἤθελεν ὁ Βασιλεὺς, ἀλλὰ θὰ ἐξηκολούθει παρὰ τὴν θέλησίν του ἐπὶ ἀπροσδιόριστον χρόνον. Ἐν προκειμένῳ ὡς σαφῶς καταφαίνεται ἐκ τῆς ἀπὸ 30/12/1944 δηλώσεως τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Β’, περιεχομένης ἐν προοιμίῳ τοῦ ὑπ’ ἀριθ. 80/1944 νόμου καὶ ὡς εἶναι τοῦτο πασίδηλον, ὁ Βασιλεὺς παραμένει εἰς τὸ ἐξωτερι-

κόν, ὅχι διότι Οὗτος ἠθέλησε τὸ γεγονός τοῦτο, ἀλλὰ διότι Τῷ ἐπεβλήθη τῇ ὑποδείξει ἅπαντων τῶν πολιτικῶν κομμάτων τῆς χώρας, ληφθείση ἐν Λιβάνῳ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1944. Ἐπίσης ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν ἰδίων κομμάτων ὅπως ὑποδειχθῇ εἰς τὸν Βασιλέα, Οὗτος δὲ ἐπανειλημμένως ἐδήλωσεν ὅτι δὲν θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς διὰ δημοψηφίσματος δὲν Τὸν ἐκαλεῖ πρὸς τοῦτο. Ἐκ τῶν γεγονότων τούτων, καὶ τοῦ γεγονότος ἐπίσης ὅτι παρὰ τὸ ἄρθρ. 69 τοῦ Συντάγματος δὲν προκηρύχθησαν εἰσέτι ἐκλογαὶ Βουλῆς, οὐδὲ καθίσταται ἐφικτὴ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἢ δι' ἐλευθέρων ἐκλογῶν ἀνάδειξις ἀντιπροσωπευτικοῦ τῶν πολιτῶν σώματος, πρόκειται περὶ προφανοῦς ἐκτροπῆς ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος, ὅπερ προϋποθέτει ὡς ἐλεχθῇ, τὴν ἄμεσον προκήρυξιν τῶν ἐκλογῶν, καὶ τὸν Βασιλέα ἐλεύθερον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν χώραν Του καὶ δυνάμενον ν' ἀσκῇ αὐτοπροσώπως τὰ βασιλικά Του καθήκοντα. Ὁ νόμος ἐπομένως 80/1944 περὶ Ἀντιβασιλείας, ὡς προβλέπων τὴν σύστασιν Ἀντιβασιλείας εἰς τὴν ὡς ἄνω περίπτωσιν, τῆς ἐξηναγκασμένης τουτέστιν ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως εἰς τὸ ἐξωτερικόν, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐξεδόθη συμφωνῶς πρὸς τὸ ἄρθρ. 53 τοῦ Σ/τός, ὁ δυνάμει δὲ αὐτοῦ διορισθεὶς Ἀντιβασιλεύς, δὲν ἔλκει τὰς ἐξουσίας τοῦ ἐξ αὐτοῦ, ἀφοῦ, ὡς γίνεται δεκτὸν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἢ σύστασις Ἀντιβασιλείας, εἰς περιπτώσεις ἄλλας ἀπὸ ἐκεῖνας ἃς ἀναφέρει τὸ ἄρθρ. 53 τοῦ Σ/τός, δὲν δύναται νὰ γίνῃ οὔδε διὰ νόμον (Ν. Σαριπόλου, ἐνθ' ἄνωτέρῳ).

Ἐπειδὴ ἐρευνητέα περαιτέρω ποία ἦ ἐν τῇ Πολιτεία θέσις τοῦ Ἀντιβασιλέως καὶ τῆς ὑπ' Αὐτοῦ διορισθείσης Κυβερνήσεως Πλαστήρα.

Ἐπειδὴ ὁ διορισμὸς τοῦ Ἀντιβασιλέως Δαμασκηνοῦ διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἀντισυνταγματικοῦ νόμου μετὰ τὴν καταστολὴν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸν μὴ δυνάμενον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα Βασιλέα καὶ ὁ παρ' Αὐτοῦ ἐν συνεχείᾳ διορισμὸς τῆς Κυβερνήσεως Πλαστήρα ἐπεβλήθη ἐκ τῆς ἀναποδράστου καὶ ἐπειγούσης ἀνάγκης νὰ διακυβερνηθῇ ἡ Ἑλλάς, ἥτις μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ καὶ βουλγαρικοῦ ζυγοῦ (!) καὶ μετὰ τὴν καταστολὴν τοῦ κινήματος εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην Κυβερνήσεως, ἥτις νὰ δύναται νὰ λαμβάνῃ μέτρα, οἷα τα ἐν τῇ πρώτῃ παραγράφῳ ἐκτιθέμενα, τα

κατὰ τὴν κρίσιν τῆς ἀναγκαιοῦντα πρὸς ἀνασυγκρότησιν τῆς Χώρας ἐκ τῶν ἐρειπίων καὶ τὴν ἐπαναφορὰν εἰς τὸν κανονικὸν ρυθμὸν τοῦ κοινωνικοῦ βίου τῶν πολιτῶν. Ἡ Κυβέρνησις αὐτὴ ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐπιτασσούσης ἐξουσίας τυγχάνει, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων, τῆς συναινέσεως καὶ ἐγκρίσεως τοῦ Λαοῦ, ὥς προκύπτει καὶ ἐκ τῆς συνθέσεως της, δι' ἧς ἐκπροσωπεῖται ἡ πλειοψηφία τῶν πολιτικῶν κομμάτων.

Ἐπειδὴ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτιθέμενα, ἐν ἀσκήσει νομίμου ἐξουσίας ἐξεδόθησαν αἱ ὑπ' ἀριθ. 6 καὶ 12/1945 Συντακτικαὶ Πράξεις, δι' ὧν ἐτροποποήθησαν τὰ ἄρθρα 7, 8, 80, 91 καὶ 95 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τοῦ 1911, αἱ δὲ τὰ ἀντίθετα ὑποστηρίζουσαι ὑπὸ κρίσιν ἐνστάσεις τῶν κατηγορουμένων εἶναι ἀπορριπτέαι.¹¹

Ἀπορρίπτει τὰς περὶ ἐλλείψεως δικαιοδοσίας τοῦ Δικαστηρίου τούτου ἐνστάσεις τῶν κατηγορουμένων εἰς οὓς ἐπιβάλλει τὰ ἔξοδα τῆς παρούσης».¹²

11. Θέμις, 1945, σελ. 21-22.

12. Εὐμετάβολες εἶναι, κατ' ἐξοχὴν, (καὶ) οἱ πολιτικὲς ἀξιολογήσεις. Στις 16/11/1952 ὁ Συναγερμὸς σάρωσε. Ἀνέδειξε 247 βουλευτὲς ἐπὶ 300 (!!!). (Ἀρχεῖο Κωνσταντίνου Καραμανλῆ, Ἀθήνα, Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1995, τόμ. 10, σελ. 151 [ἐφ' ἐξῆς: «Ἀρχεῖο»]).

• Τὸ 1953 ὑπῆρξε ἔτος ἐπιλογῆς νέου προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ὑποψήφιος ἦταν (καὶ) ὁ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου τῶν «δοσιλόγων», Ἀντιπρόεδρος τοῦ ΑΠ Χρῆστος Καλέλλης. Παρελήφθη. Κοινολογήθηκε ὡς λόγος ἡ διεύθυνση τῆς δικῆς αὐτῆς.

Τὸ 1959, τὰ κατοχικὰ εἶχαν ξεχασθεῖ. Ὡς νέος, τότε, πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐπελέγει ὁ Κ. Καυκάς. Σύνεδρος, στὴ δίκη **μάλιστα καὶ καταδικαστικός**.

Καθ' Ὅμηρον «πάντα ἔγγονα (ἔκγονα) ροῆς τε καὶ κινήσεως εἰσίν».

Γιὰ τὴν ἐπιλογὴ αὐτῇ, μάλιστα, σεμνύνεται ὁ Κων. Καραμανλῆς. Θεωροῦσε τὸν Καυκά πολιτικὰ ἀντίθετό του. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐξηγεῖ σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς Ἀλέξανδρο Βαμβέτσο (Ἀρχεῖο, τόμ. 6, σελ. 244 ἐπ.).

• **Καθεὶς ἐπιχειρεῖ το κατὰ δύναμιν, ἀπολαμβάνει ὅμως – μόνον – ὅ,τι ἡ μοίρα ἐπιτρέπει (!!!).**

• Τὰ ἐκεῖ δεκτὰ γενόμενα ὡς *νομικὸ ἔρεισμα* διεξαγωγῆς τῶν δικῶν, εἶναι διαμετρικῶς ἀντίθετα πρὸς ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τῆς Λαϊκῆς Κυριαρχίας καὶ τῆς ἐντεῦθεν Κοινοβουλευτικῆς Δημοκρατίας.

• *Αὐτὸ δὲ κατὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἀμέσως ἄνω καθολικῆς γενομένης δεκτῆς διακήρυξης διὰ τοῦ Δ' ψηφίσματος τῆς 18/1/1975 (!).*

• Ἐν ὅψει τῶν ἄνω: Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας τοῦ 1927 – *δικαίῳ* – οὐδέποτε καταργήθηκε.

Ἐπομένως, ἡ ἐπιστροφή τοῦ Γεωργίου Β' τὸ 1935, μάλιστα, ὡς ἀπότοκον τοῦ *κωμικοῦ* δημοψηφίσματος τοῦ 97,80%, τὴν 3/11/1935, ὑπῆρξε *ἀντισυνταγματική*.

Κατ' ἀκολουθίαν, ἐστереῖτο νομικοῦ κύρους καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ Δαμασκηνοῦ ὡς Ἀντιβασιλέως. Ἐχει, ἤδη, σημειωθεῖ τὸ αὐτονόητο: τὸ Δημοκρατικὸ Σύνταγμα δὲν περιεῖχε, οὔτε ἦταν δυνατόν νὰ διαλαμβάνει, προβλέψεις γιὰ διορισμὸ Ἀντιβασιλέως.

• Ὁ διορισμὸς ἔγινε μὲ καθαρῶς πολιτικὲς ἐκτιμήσεις *τῶν Ἀγγλων*. Αὐτὸ δὲ κατὰ τὴν δεκεμβριανὴ καὶ αἵματηρότατη προσπάθεια τῶν κομμουνιστῶν νὰ καταλάβουν τὸ κράτος.¹³

Ὑπὸ τὰ ἄνω ἔπεται καὶ ὅτι καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 6 καὶ Συντακτικὴ Πράξις τοῦ Ἀντιβασιλέως εἶναι στερημένη οἰασδῆποτε νομιμοποίησης τοῦ ἐκδότῃ της. *Δὲν θεμελιώνει ἐξουσία τοῦ δικαστηρίου*. Καὶ πάντως τὸ τελευταῖο δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ παραβλέψει τὴν ἀρχὴν τῆς *μὴ ἀναδρομῆς* τοῦ ποινικοῦ νόμου σὲ βάρος οἰουδῆποτε κατηγορούμενου.

Ὑπὸ το – *δικαίῳ* – μὴ ἔχον καταλυθεῖ Σύνταγμα τοῦ 1927 ἴσχυε ἡ διάταξίς τοῦ ἀρθρ. 8 αὐτοῦ. Κατ' αὐτήν: «*Ἀδίκημα δὲν ὑπάρχει ἄνευ νόμου ἰσχύοντος πρὸ τῆς τελέσεως τῆς πράξεως*».

13. Γεώργιος Κ. Στεφαννάκης, *Ἀποστασίας Ἀνατομή*, ὅ.π., σελ. 32, ὅπου καὶ περαιτέρω παραπομπές.

Πρώτη κοινοβουλευτική – μεταδικτατορική κυβέρνηση

Ἡ ἀπαγόρευση στερεοτύπως εἶναι τεθειμένη σ' ὅλα τα ἑλληνικά συντάγματα καὶ στὸ ἄρθρο 7 τοῦ φερόμενου ὡς ἰσχύοντος Συντάγματος τοῦ 1911.

• *Συνιστὰ κεντρικὴ ἀρχὴ πολιτισμοῦ.*

Γιὰ τὴ νομιμότητα αὐτῆς τῆς ἀναδρομῆς ὁ *καθηγητὴς Χρ. Πράτσικας* στὴ «Θέμιδα», ὅ.π., σελ. 23 διατυπώνει τὶς ἀκολουθοῦσες σκέψεις:

«Ἀλλὰ καὶ ὡς *de facto* ἡ ἀπλῶς πραξικοπηματικὴν ἐὰν θεωρήσῃ τις τὴν Κυβέρνησιν, ἀντίκειται εἰς στοιχειώδη αἰσθήματα τοῦ δικαίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ το νὰ ἡμπορῇ ἡ Κυβέρνησις, οἰαδήποτε οὔσα – ἀκόμη καὶ ἐπαναστατικὴ – νὰ παραβιάζῃ ἀναλλοιώτους ἀρχὰς δικαίου, αἱ ὁποῖαι βροντοφωνοῦν, 160 τουλάχιστον χρόνια τώρα (ἤτοι ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῆς Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου) ὅτι δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ χαρακτηρίζεται μία πρᾶξις ἐκ τῶν ὑστέρων ὡς ἀδίκημα καὶ νὰ ἐπιβάλλεται ποινὴ ἀναδρομικῶς, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ οἱ ἀθάνατοι ἄνδρες τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος διεκήρυξαν [πρβλ. Ἀνδοκίδου: Περὶ μυστηρίων, 85-87· Δημοσθένους: Κατὰ Τιμοκράτους, 33, 43· Σόλων (Παπαδούκα) § 9, 12]».

• *Τὸ ἄκρως κρίσιμο:* ἡ συντέλεση τῆς κατοχῆς μίας χώρας συνεπάγεται καὶ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς Συνθήκης τῆς Χάγης τοῦ 1899. Ἡ Ἑλλὰς τὴν ἔχει ὑπογράψει. Κατ' αὐτὴν ἡ *κατάκτηση γεννᾷ δικαίωμα* τοῦ ἐπιβληθέντος, ὅπως ἀσκεῖ κατοχὴ – *πραγματικὴ*. Ἄρα καὶ ὅπως διορίζει κυβέρνησις συνεργάσιμη μαζί του.

Ἡ ἐξουσία αὐτοκυβέρνησης τοῦ καταληφθέντος – καθ' ἑαυτήν – περιαιρεῖται. Τοῦ λοιποῦ νόμιμη ἐξουσία εἶναι αὐτὴ ποὺ ὑπαγορεύει ὁ κατακτητής. *Αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια τῆς κατάκτησης.*

• Ἦδη ὅ,τι τὸ νόμιμο, ἐννοιολογικῶς, ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἀξιοποινο (!!!).

Ἡ ρύθμιση εἶναι ἡθικὰ σκληρή. Ἐν τούτοις: *dura lex sed lex*.¹⁴

Συνάδει καὶ – κρίσιμη – ἐν προκειμένῳ θέσῃ τοῦ Ν. Ἀνδρουλάκη.¹⁵ Ὁ συγγραφεὺς θέτει ὡς ὅρο γιὰ τὴν καθιέρωση ποινικῆς εὐθύνης, τὴν *ἀναγκαιότητα* τῆς ποινῆς. Ὅτι, δηλαδή, χωρὶς ποινὴ δὲν ἐπιτυγχάνεται φρονηματισμός, ἄρα καὶ μὴ ἐπανάληψη τοῦ ἀπευκταίου. Εἶναι ὅμως σαφές ὑπὸ τὴν ἄνω ἀνάπτυξη ὅτι ἡ «*νομιμοποίηση*» τῆς κατὰκτησης θέτει ἐκποδὼν καὶ αὐτὴ τὴν προϋπόθεση.

• Ἀνακύπτει ἤδη ἡ ἀνάγκη *καταλογισμοῦ* τῆς πράξης, ἐὰν ὑποτεθεῖ ὅτι εἶναι αὐτὴ ἄδικη, ἢ *ικανότητας* ἐνοχῆς, κατὰ τὴν περιεκτικὴ διατύπωση τοῦ Λεωνίδα Κοτσαλή.¹⁶

14. Τὴ σύγκρουση μεταξὺ δύο νομιμοτήτων ἢ καὶ τὴ σύγκρουση τῆς νομικῆς ἐπιταγῆς πρὸς τὴν ἡθικὴ ἔχει ἐγείρει ὁ Σοφοκλῆς. Αὐτὸ μάλιστα δύο χιλιάδες τετρακόσια χρόνια νωρίτερα στὴν «*Ἀντιγόνη*». Τὰ ἀδέλφια τῆς: Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνίκης ἔχουν ἀλληλοσκοτωθεῖ. Ὁ Πολυνίκης ἔχει προηγουμένως στραφεῖ κατὰ τῶν Θηβῶν. Ὁ νόμος δὲν ἐπιτρέπει ταφὴ ὄσων σήκωσαν ὅπλα κατὰ τῆς πατρίδας. Ὁ ἡγεμὼν, Κρέων, ἐπικαλεῖται τὸ νόμο. Ἀρνεῖται τὴν ταφὴ. Ἡ Ἀντιγόνη ἀντιτείνει τοὺς θείους νόμους. Αὐτοὶ ἐπιβάλλουν τὸν σεβασμὸ τῶν νεκρῶν, ἄρα καὶ τὴν ταφὴ τοῦ Πολυνίκη.

• Ἐκτοτε ἔχει ἀναδειχθεῖ ἡ ἔννοια τοῦ τραγικοῦ (!). Ἡ ἀντιπαράθεση, δηλαδή, δύο θέσεων ἰσχυρὰ ὑποστηρίξιμων, δύο νομιμοτήτων. Ἐχει ταυτόχρονα ἀναδειχθεῖ καὶ ἡ ἀντιπαράθεση νομικῆς ἐπιταγῆς πρὸς ἡθικὴ ἐναντίωση.

Ἐδῶ ἡ τυπικὴ νομιμότης τοῦ κατακτητῆ εἶναι ἰσχυρή. Εἶναι νομικὰ δεδομένη. Ἐχει ἐπιβληθεῖ. Συντρέχει, ὅμως, καὶ ἀπέχθεια πρὸς τὸν ὑποδουλώσαντα.

Συγχρόνως εἶναι *ἀπολύτως ἀναγκαῖος* καὶ ἓνας *μηχανισμὸς διακυβέρνησης*, ὥστε ἡ καθημερινὴ τῶν πολιτῶν ζωὴ νὰ εἶναι κατὰ τὸ δυνατὸν *βατή*.

15. Ποινικὸν Δίκαιον (Γενικὸν Μέρος), σελ. 40, ὑπὸ 7, Ἀθῆναι – Κομοτηνὴ, Ἀντ. Σάκκουλας.

16. Λέων Κοτσαλής, *Ποινικὸ Δίκαιο: Γενικὸ Μέρος*, τόμ. Α', σελ. 439, ὑπὸ 6.14, Ἀθήνα, Ἀντ. Σάκκουλας, 2005.

Διδάσκει ὁ *Νικ. Χωραφάς*¹⁷ ὅτι ὑπάρχουν στὸ διάβα τῆς ζωῆς περιπτώσεις ὅπου ὁ – κατ’ ἀρχὴν – ἱκανὸς πρὸς καταλογισμὸ καὶ ὑπαιτίως πράξας, βρέθηκε κατὰ τὸν χρόνον τῆς δράσεως του, σὲ τέτοια κατάστασις συνείδησης, ὥστε δὲν δυνάμεθα ἀνθρωπίνως ν’ ἀναμένουμε, ἄρα, καὶ ν’ ἀξιώσουμε ἀπ’ αὐτόν, συμπεριφορὰ σύμφωνη πρὸς τὶς ὑπαγορεύσεις τῆς νομιμότητος. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ἢ μὴ συμμόρφωσις τοῦ πράξαντος *εἶναι συγγνωστή*. Καὶ αὐτὸ διότι *ἀνθρωπίνως δὲν εἶναι φευκτὴ*.

Τοῦτο μάλιστα ἐπειδὴ ἐξαιρετικὲς συνθῆκες, ἄσκησαν ψυχολογικὴ πίεσις ὑπερτείνουσα τὸ «δύνασθαι» τοῦ μέσου κοινωνικοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν ὀξεία διάγνωσιν τοῦ Ἀριστοτέλους (Ηθ. Νικ. 111, 1, 7, 1110α, 23 ἐπ.) ὁ δράσας ἔπραξε τὰ μὴ δέοντα «*διὰ τοιαῦτα, ἃ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν ὑπερτείνει καὶ μηδεὶς ἂν ὑπομεῖναι*».

Σύμφωνοι πρὸς τὰ ἄνω καὶ *Γ. Α. Μαγκάκης*, «Ο ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ», § 24, σελ. 129 ἐπ.: *Ἀλ. Κατσαντώνης*, «ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ» (Γεν. Μέρος), τόμ. Α', § II, σελ. 347.

• Ἐν πάσῃ περιπτώσει: τὸ ζήτημα τῆς νομιμότητος τῶν κυβερνήσεων τῆς Κατοχῆς σφράγισε θετικὰ καὶ οἶονεὶ αὐθεντικὰ, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, διὰ τῆς ὑπ’ ἀριθμ. *97/1942* ἀπόφασιν τῆς Ὀλομέλειάς του.

Τὸ Δικαστήριον δέχθηκε τὴν ἐξουσία τῆς δοτῆς πρώτης κατοχικῆς κυβερνήσεως ὡς νόμιμη. Ἀνέκυψε ζήτημα μόνον ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς ἐξουσίας αὐτῆς. Κατὰ πλειοψηφίαν ἔγινε δεκτὸ ὅτι ἡ κυβερνητικὴ ἐξουσία εἶναι ἡ σύνθητος *γενική*. Ἡ πλειοψηφία ἦταν τῆς *μιας* ψήφου.

Ἡ μειοψηφία γνώμη ὑποστήριξε πὼς ἡ ἐξουσία τῆς κατο-

17. Νικόλαος Χωραφάς, ἐκδ. 9η, ὑπὸ Κ. Ε. Σταμάτη, σελ. 230 ἐπ., Ἀθήνα, Ἄφοι Π. Σάκκουλα, 1970.

χικῆς κυβέρνησης ἦταν περιορισμένη σὲ ζητήματα διασφάλισης τῆς ἐσωτερικῆς τάξης καὶ μόνον.

Τὸ ὑπὸ κρίση ζήτημα συνίστατο στὸ ἐὰν ἦταν ἔγκυρη πράξις ἀντικατάστασης μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ ἰδρύματος «Μαιευτήριον Μαρίκα Ἡλιάδης». Συναφῶς καὶ ἐὰν τὸ κύρος τῆς πράξης ἦταν ὑπηγμένο στὸν ἔλεγχο τοῦ Σ.τ.Ε.

Ὑπὸ τὰ δεκτὰ γενόμενα, κατὰ πλειοψηφία, κρίθηκε ὅτι τὸ Σ.τ.Ε. εἶχε δικαιοδοσία ἐλέγχου τῆς ἐπίδικης πράξης. Ἡ πράξις, ἔτσι, ἀκυρώθηκε.

Ἡ μειοψηφήσασα ἀντίληψη ὑποστήριξε πὼς ἡ ἐξουσία τῆς κατοχικῆς κυβέρνησης ἦταν περιορισμένη ὡς ἄνω. Ἄρα καὶ ὅτι ἐστερεῖτο (καὶ) τὸ δικαστήριο ἐξουσίας ἐλέγχου τῆς ἐπίμαχης πράξης.

Ὁ γράφων συντάσσεται πρὸς τὴν δοθεῖσα λύση. Αὐτὸ μὲ τὴν πίστη ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς λυσιτελέστερης ἐξυπηρέτησης τοῦ ὑπόδουλου λαοῦ ἐπέβαλε ἀποδοχὴ *κυβέρνησης ἀποτελεσματικῆς*. Ἄρα καὶ ἀποφυγὴ χρονοβόρου ἐλέγχου ὡς πρὸς τὸ τί ἐκάστοτε ἐμπίπτει στὴν κυβερνητικὴ σφαίρα δράσης. Τοῦτο δὲ λαμβανομένου ὑπ’ ὄψιν καὶ τοῦ αὐτονόητου ὅτι οἱ σφαῖρες κρατικῆς δράσης ἀλληλοκαλύπτονται. Ἀκόμη, ἡ ἀποδοχὴ τῆς μειοψηφησάσας γνώμης, ὀδηγοῦσε σὲ σημαντικὴ στέρηση δικαστικῆς προστασίας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ἐπὶ σειρᾶς ζητημάτων κειμένων πέραν τῆς ἐσωτερικῆς ἀσφάλειας καὶ τάξης.

• Καὶ σήμερα, πάντως, ὑπογραμμίζεται καὶ τιμᾶται τὸ ἱστορικὸ θάρρος τῶν μειοψηφησάντων δικαστῶν.

Ἐκ τοῦ κειμένου τῆς ἀπόφασης προκύπτει *ὅτι «ἐκρίθη καὶ ἀπεφασίσθη ἐν Ἀθήναις τῇ 3ῃ Φεβρουαρίου 1942 – καὶ ἐδημοσιεύθη αὐτόθι τῇ 6ῃ Μαρτίου 1942»*.

Ἡ τελικὴ, λοιπόν, διάσκεψις ἔλαβε χώραν, πρὶν ἀρχίσουν νὰ ἐμφανίζονται ἐξωτερικῶς σοβαρὲς ρηγματώσεις στὴν ἰσχυρότερη πολεμικὴ μηχανὴ τοῦ τότε κόσμου.

Οἱ μειοψηφίσαντες ἔλαβαν θέσση ἀπαρέσκουσα – προφανῶς –

στὸν κατακτητὴ. Ἀγνόησαν τὴν μέχρι τότε φαινόμενη καταθληπτικὴ ὑπεροχὴ του (!!!). Οἱ μειοψηφίσαντες ἦσαν: Ἀντιπρόεδρος *Π. Πονλίτσας*, Σύμβουλοι *Κ. Κυριακόπουλος*, *Π. Μερτικόπουλος*, *Σ. Σολιώτης* καὶ *Χ. Μητρέλιας*.

• Τρεῖς ἐκ τῶν γενναίων ἀνδρῶν ἀνήλθαν (καὶ) στὴν προεδρία τοῦ Δικαστηρίου.¹⁸

Ὅτι τὸ ἄνω ὑπαγορεύεται ὡς δογματικὰ ὀρθό, ἀποτελεῖ, συνάμα, καὶ τὴν βιωθεῖσα πραγματικότητα.

IV.

Οἱ Γερμανοὶ κατέλαβαν τὴν πρωτεύουσα τὴν 27 Ἀπριλίου 1941. Διόρισαν πρωθυπουργὸ τὸν στρατηγὸ Γεώργιο Τσολάκογλου. Αὐτὸς

18. Ὁ δικηγόρος Μιχ. Α. Πεσματζόγλου παραστὰς ἐνώπιον τοῦ Σ.τ.Ε. ἐξέδωσε βιβλίον: «*Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟ ΕΘΝΙΚΗΝ ΚΑΤΟΧΗΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΕΙΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ*».

Ὑποστηρίζει πὼς οἱ κυβερνήσεις τῆς Κατοχῆς μάλιστα δὲ καὶ ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν ἐστεροῦντο ἐξουσίας διοίκησης τῆς κατεχόμενης χώρας.

Ἡ θέση του θεμελιώνεται στὸ ὅτι οἱ κυβερνήσεις αὐτὲς δὲν ἦταν φορεῖς κυριαρχίας. Οἱ ἀναπτύξεις του εἶναι μακρές: ὅχι ὅμως πειστικές.

Παραγνωρίζουν τὴν προφανῆ ἀνάγκη ὀργάνωσης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. *Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ ἀναδεικνύει, ἱστορικά, θεσμούς: ἦτοι τὸ δίκαιο*. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνάγκη ποὺ ἄγει (καὶ) στὶς λεγόμενες κυβερνήσεις «ἐκ τῶν πραγμάτων» – “de facto”. Καὶ πάντως γιὰ τὶς κατοχικὲς κυβερνήσεις ἡ κατασκευὴ τῶν de facto σχημάτων περισσεύει. Εἶναι διορισμένες ἀπὸ τὸν κατακτητὴ, ὡς ἄνω ἐπισημαίνεται.

Ἀκόμη, ὁ Νικ. Ζάικος, στὸ διαληφθὲν συλλογικὸ ἔργο *Ἐχθρὸς «ἐντὸς τῶν τειχῶν»* στρέφεται ἀπροκάλυπτα ἐναντίον τῶν κατοχικῶν κυβερνήσεων. Ἀμφισβητεῖ τὴ νομιμότητά τους. Ἀναπτύσσει σχετικῶς ἐπιχειρήματα, ὅμως de lege ferenda. Κι αὐτό, βέβαια, διότι de lege lata ἡ νομικὴ ἀρτιότης τῶν ὑπὸ συζήτηση κυβερνήσεων ἔγινε δεκτὴ μὲ τὴν ὁμόφωνη ἄνω ἀπόφαση τοῦ Σ.τ.Ε.

Ὑπογραμμίζω ὅτι ὁ συγγραφέας στὴν ἐκτεταμένη πραγματεία του ἀφήνει, ἐν τούτοις, ἀναπάντητο τὸ κρίσιμο ζήτημα. Τὸ ποιός, δηλαδή, θὰ κυβερνοῦσε τὸν τόπο κατὰ τὴν φοβερὴ κατοχικὴ περίοδο 27/4/1941-12/10/1944.

εἶχε διαβουλευθεῖ καὶ ὑπογράψει τὴν ἀνακωχή, ὡς διαλαμβάνεται στὴν *Ἑστία* ἄνω.

Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ἦταν ὁ Χρῦσανθος ὁ ἀπὸ Τραπεζοῦντος. Γενναῖος, αὐτός, ἀρνήθηκε νὰ ὀρκίσει κυβέρνηση κατοχῆς. Ὑπερηφάνως ἀποκρίθηκε πὼς ἀδυνατεῖ. Ἐξήγησε, ὅτι εἶχε ὀρκίσει κυβέρνηση προηγούμενη, ἐλληνική. Ὅτι ἡ τελευταία συνέχιζε μαχόμενη, στὴν Κρήτη. Ἐπομένως καὶ ὅτι δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ὀρκίσει δεύτερη κυβέρνηση, ὑφιστάμενης τῆς πρώτης (!).

Ὁ κατὰ τὰ ἐκτεθέντα πρῶτος κατοχικὸς πρωθυπουργός, σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγκατάστασή του, δέχθηκε αἴτημα πιεστικὸ ἀπὸ τὸν Δαμασκηνὸ νὰ τὸν ἀναβιβάσει στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνο, καθαιρουμένου τοῦ Χρῦσανθου. Λεπτομερῶς ἐκτίθενται τὰ ζητήματα ἀπὸ τὸν Σπ. Μαρκεζίνη.¹⁹ Ὁ συγγραφεὺς ἐπισημαίνει καὶ τὸ ἐξῆς κρίσιμο. Ὅτι ὁ Δαμασκηνός, πλὴν ἄλλων, ἐπικαλεῖτο ἐναντίον τοῦ Χρυσάνθου καὶ ὅτι εἶχε ἀρνηθεῖ τὴν ὀρκωμοσίαν τῆς Κατοχικῆς Κυβέρνησης (!).

• *Ὁ Δαμασκηνὸς ἀνῆλθε, τελικά, στὸν θρόνο ἀπὸ τὸν Τσολάκογλου. Ἐκεῖνος κίνησε διαδικασία Μείζονος Ἀρχιερατικῆς Συνόδου. Ἡ τελευταία ὑπὸ ἔντονη κυβερνητικὴ πίεση καθήρεσε τὸν Χρῦσανθο. Τὸν ὑποκατέστησε ἀπὸ τὸν Δαμασκηνό. Ὁ τελευταῖος ὀρκισε τὴν 2 Δεκεμβρίου 1942 πρωθυπουργὸ τὸν Κων. Λογοθετόπουλο καὶ τὴν 7 Ἀπριλίου 1943 τὴν Κυβέρνηση Ἰωάννου Ράλλη (!!!).*²⁰

• Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου ἐξετάσθηκε ὡς μάρτυς στὴ δίκη τῶν δοσιλόγων. Ἀντιμετώπισε οὐσιῶδες ἐρώτημα. Ἐάν, δηλαδή, θὰ ἦταν ὀρθότερο ν' ἀφεθεῖ ἡ Ἑλλάς νὰ κυβερνηθεῖ ἀπὸ gauleiter, δηλαδή Γερμανὸ διοικητή.

19. Σπύρος Β. Μαρκεζίνης, *Σύγχρονη Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος 1936 – 1944*, Ἀθήνα, Πάπυρος, 1973, τ. Α', σελ. 282 ἐπ.

20. Σπύρος Β. Μαρκεζίνης, ὁ.π., σελ. 285, 287.

Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἐξαιρετικὰ διαφωτιστικὴ Περιέχεται στὴν πρώτη σελίδα τῆς *Καθημερινῆς* τῆς 16ης Μαρτίου 1945. Ἔχει ὡς ἑξῆς:

«...τὴν 24ην Ἀπριλίου ἐπεσκεύθην τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Χρῦσαν-
θον καὶ τοῦ ἀνέπτυξα ὅτι ἔπρεπε κατὰ τὴν περίοδον τῆς δουλείας
νὰ ἀναβιώσει ἡ παράδοσις τοῦ Γένους. Ὁ Γερμανὸς πρεσβευτῆς
Ἑρμπαχ εἶχε ἀποδειχθεῖ τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως πρωτο-
βουλία τῆς Ἐκκλησίας».

• Τὸ ἄκρως οὐσιῶδες ἔγκειται στὸ ὅτι ἐθεωρεῖτο ἐθνικῶς ἐπαινε-
τὴ ἡ συγκρότηση ἐλληνικῆς κυβέρνησης ὑποτελοῦς στὸν Γερμανὸ
κατακτητὴ.²¹ Ὅτι, δηλαδὴ, θεώρησε ἐπαινετὸ ὅ,τι ἔγινε (!!!). Ὅτι,
δηλαδὴ, ἡ διακυβέρνησις τοῦ τόπου ἔμεινε σ' ἐλληνικὰ χέρια (!!!).

21. Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, ἐδῶ, θύμισε τὴν δυαρχίαν, ποὺ ἔσχυσε ἐπὶ
Ὀθωμανοκρατίας (Τουρκοκρατίας). Τότε ὁ νικητὴς *Μωάμεθ Β'* ἀντιμετώπι-
ζε κίνδυνον. Τὸν τῆς ἑνώσεως τῶν δυτικῶν χριστιανῶν πρὸς ἀπελευθερωτικὴν
Σταυροφορίαν.

Ἐξοβέλισε τὸν κίνδυνον ἐπὶ θρησκευτικοῦ πεδίου.

• Οἱ ἡττηθέντες ἦσαν Ὀρθόδοξοι. Οἱ τυχόν ἐπίδοξοι ἐλευθερωτὲς *καθο-
λικοί*. Μεταξὺ τους ὑπῆρχε «*Σχίσμα*» (ἀγεφύρωτο μέχρι τοῦ 1966 !!!).

Ἐξυπνὸς ὁ Μωάμεθ ὄξυνε τὴν διάστασιν. Ἀνέδειξε στὴν Πατριαρχίαν ὡς
Γεννάδιο Β' τὸν φανατικότερον τῶν ἀντικαθολικῶν: Τὸν Γεώργιον *Σχολάριο*.
Τοῦ παρέσχε ἰσχὺν μὲ τὴν χορήγησιν προνομίων, ἀναφορικὰ πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν
βίον τῶν χριστιανῶν (βεράτια).

• Οὐσιαστικὰ καθιερώθηκε *διαρχία*. Ὁ Πατριάρχης, ἡ *Ἐκκλησία* εἶχαν
δικαιοδοσίαν ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ὀρθοδόξων. Ὁ Σουλτάνος, ἡ ὀθωμα-
νικὴ διοίκησις (εἶχαν) ἐξουσίαν ἐπὶ *ζητημάτων κρατικῆς κυριαρχίας*.

Ἡ κατάστασις ἀποδίδεται στὸ «*Χρονικὸν τοῦ Μωρέως*», στιχ. 2386
ἐπ.: «*ἔθα εἶναι οἱ χριστιανοὶ σ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, τὸν νόμον καὶ τὰς
ἀγωγὰς, αἱ συμφωνίαι τὰς κλειοῦσιν*».

Τὸ νόημα εἶναι σαφές: οἱ ὀρθόδοξοι ἀποφεύγουν τὴν δικαιοσύνην τοῦ «Κα-
τῆ». Αὐτοδιοικοῦνται.

Ἀνάλογο παράδειγμα ἀποτελοῦν τ' «*Ἀμπελάκια*». Ἦκμασαν στὰ τέλη

Ἡ κατάθεση Γεωργίου Παπανδρέου ἐγείρει σπουδαῖο ζήτημα, τὸ ἐξῆς: Ἀντίθετα πρὸς τὴν Τουρκοκρατία, ἡ Γερμανο – Ἰταλο – Βουλγαροκρατία διατηρήθηκε μόλις τρεισήμισι χρόνια. Ἐὰν καὶ αὐτὴ ἡ κατοχὴ εἶχε διαρκέσει αἰῶνες *δὲν θὰ ὑπῆρχε ζήτημα*. Οὐδέποτε ἀνέκυψε ὅτιδήποτε γιὰ τοὺς Φαναριῶτες – Κυβερ-

τῆς δουλείας ὡς αὐτόνομη οἰκονομικὴ ὄντοτητα στὸ εὐρωπαϊκὸ ἐμπορικὸ στερέωμα.

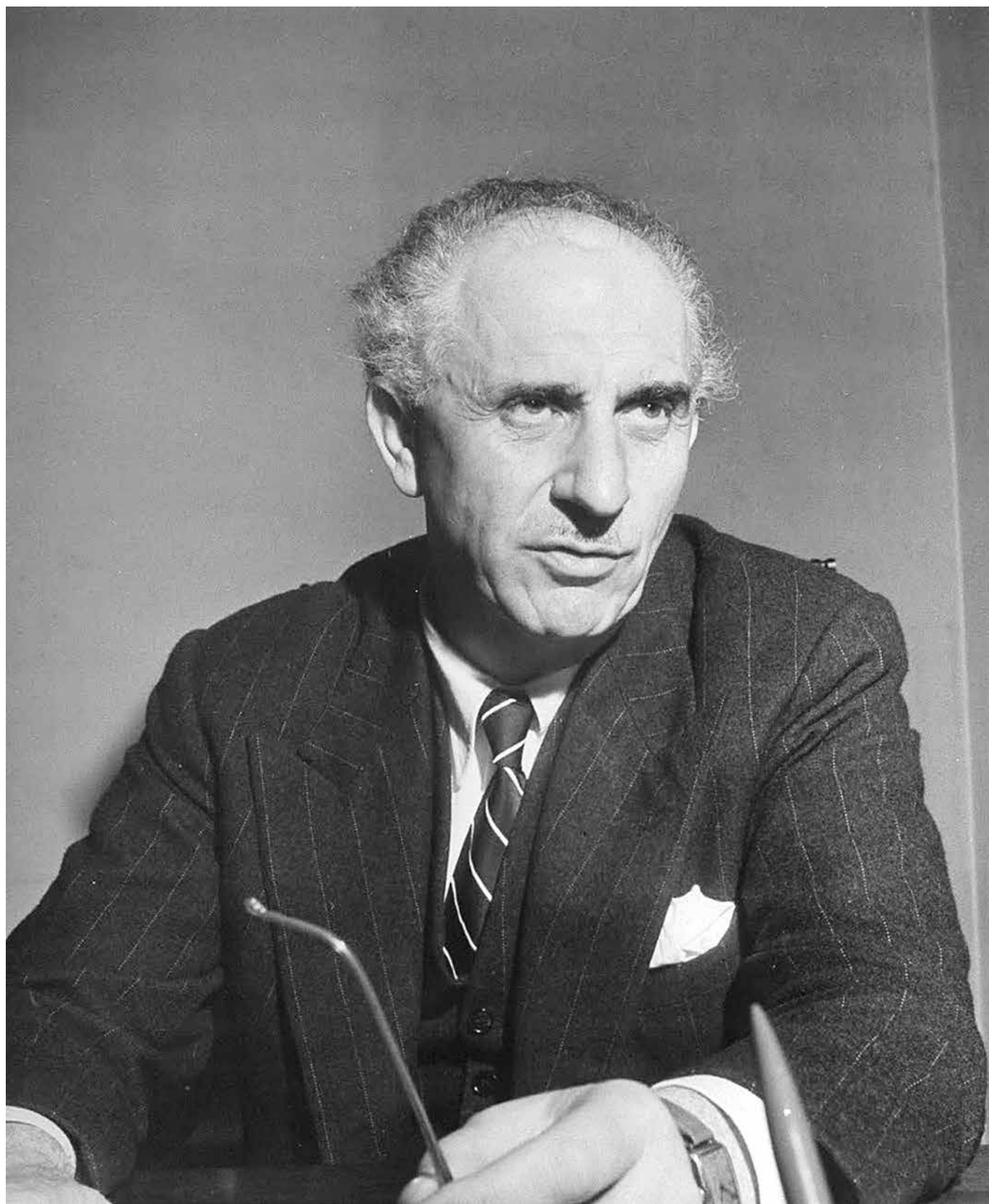
Ἀκόμη διεθνὴς ἦταν ἡ παρουσία τῶν ὑποδούλων στὴν ἄσκηση ἐμπορικῆς ναυτιλίας.

• Ἡ Ὁρθοδοξία ἀπ' ἀρχῆς διέπει τὸν ἰδιωτικὸ βίον τῶν ὑποδούλων. Ὁ Διον. Ζακυνθινὸς ἔχει χαρακτηρίσει τὴν Ἐκκλησία: «*Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιαστικὸν Κράτος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους*». Ὁρθότερον εἶναι: τῶν Ἀπανταχοῦ Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν (Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἐορτασμὸς τῆς 25ης Μαρτίου 2004: ὁμιλία Κων. Σβολόπουλου σελ. 4). Αὐτὸ κηρύσσει ὁ Ρήγας καὶ εἶναι ἡ κλήση χαρακτηριστικὴ: «*Βούλγαροι καὶ Ἀρβανίτες, Ἀρμένιοι καὶ Ρωμιοί, Ἀράπηδες καὶ Ἀσπριοὶ μὲ μιὰ κοινὴ ὁρμὴ νὰ ζώσωμεν σπαθί*». Ἀνάσταση τῆς Ὁρθόδοξης ἀλλὰ καὶ πολυεθνικῆς Αὐτοκρατορίας προσδοκᾷ ὁ *Ρήγας*. Ὅχι ἀπλὴ τῶν Ἑλλήνων ἀπελευθέρωση (!!!).

Θεωρητικῶς τὸ κέντρο τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔπρεπε νὰ εἶναι στὴν ἑδρὰ τοῦ Πατριάρχου τῶν ἀπανταχοῦ ὀρθόδοξων. Ἀλλὰ ὁ Πατριάρχης εἶναι αἰχμάλωτος τῶν Ὀθωμανῶν. Ἡ ἀπόδειξη εἶναι πλήρης. Ἡ ἐπανάσταση ξεσπᾷ, ἀρχικά, στὴν *Μολδοβλαχία* ὑπὸ τὸν *Ἀλεξ. Υψηλάντη*. Ἀμέσως ὁ αἰμοσταγὴς *Μαχμούτ* καλεῖ τὸν Πατριάρχη. Τὸν καλεῖ ὡς «*ἐγγυητὴ*» τῆς νομιμοφροσύνης τῶν ὑποδούλων. Καὶ ὁ *Πατριάρχης* ἐξαναγκασμένος ἀπευθύνει «ἀνάθεμα» στοὺς ἐξεγερμένους. Καταδικάζει ἀδιάστικτα τὴν *στάση*. Ἀργότερα ἡ ἐπανάσταση ξεσπᾷ (καὶ) στὴν Πελοπόννησο. Ὁ *Πατριάρχης* θὰ μαρτυρήσει, τότε, τὴν *10/4/1821*, ἐπὶ τῆς ἀγχόνης. Μαζί του καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ράλλης, παπποὺς τοῦ Ἰωάννου Ράλλη (Γεώργιος Ι. Ράλλης, *Κοιτάζοντας Πίσω*, Ἀθήνα, Ἑρμείας 1993, σελ. 375).

• Κρίσιμο εἶναι πῶς ἀσφαλέστερα, ἔτσι καὶ λυσιτελέστερα, ὑπηρετήθηκε ἡ Ὁρθοδοξία στὸ Ἅγιον Ὄρος, ἰδρυμένο ἤδη τὸ 963 μ.Χ.

Καὶ ἐκεῖ ἡ σύναξη τῶν Ὁρθόδοξων εἶναι διεθνὴς (!). Σημειοῦται – ἐντόνως – ἡ παρουσία τῶν Ρώσων. *Ὁ Τσάρος στὸ Ὄρος διατηρεῖ στρατὸ ὑπὸ μοναχικὸ κάλυμμα*.

Γεώργιος Παπανδρέου

νήτες ἐπὶ Τουρκοκρατίας (!!!). Λεπτομερειακὰ αὐτὸ ἀναπτύσσεται στὴν ὑποσημείωση 21.

• Οὕτως ἢ ἄλλως, ἐν τέλει, ἡ ἄποψη Παπανδρέου παρίσταται λογικῶς προβληματική: εἶναι καλοδεχούμενοι οἱ Ἕλληνες στὴν διακυβέρνηση τοῦ κατεχόμενου κράτους. Αὐτὸ ἐφ' ὅσον εἶναι (καὶ) ρασοφόροι. Ἐάν, ὅμως, φέρουν πολιτικὴ περιβολὴ καθίστανται ἐγκληματίες (!!!).

•• Ὁ παραλογισμὸς εἶναι κατάδηλος.

Ἰδιαίτερη, σχετικῶς, ἔχει ἀξία ὅ,τι ἐκθέτει ὁ **Σ. Γασπαρινάτος**, ὅ.π., σελ. 294. Ὅτι, δηλαδή, «μόλις ὁ πρῶτος κατοχικὸς Πρωθυπουργὸς Γ. Τσολάκογλου σχημάτισε τὴν κυβέρνησή του, σχεδὸν τὸ σύνολο τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τὸν ἐπισκέφθηκε καὶ τοῦ ἐξέφρασε ὑποστήριξη στὸ ἔργο του». Ὁ **Γεώργιος Ράλλης** στὸ βιβλίο του *Κοιτάζοντας Πίσω*, ὅ.π., σελ. 361, ὀνοματίζει τοὺς Δ. Μάξιμο, Στυλ. Γονατά, – ἐκπροσωποῦντα καὶ τὸν Θεμ. Σοφούλη – Γεώργιο Παπανδρέου, Κ. Τσαλδάρη, Παν. Κανελλόπουλο, Στέφανο Στεφανόπουλο, Πέτρο Ράλλη, Κωνσταντῖνο Ζαβιτσιάνο, Γεώργιο Πεσματζόγλου, Πέτρο Μαυρομιχάλη, Ἰωάννη Σοφιανόπουλο, Ἰωσήφ Κούνδουρο, Γεώργιο Δ. Ράλλη. Ἐπίσης τοὺς Στρατηγούς Πάγκαλο, Ὁθωναῖο, Καθενιώτη, Χασαπίδη, Βλάχο, Πετρίτση καὶ Ναύαρχο Οἰκονόμου. Τοὺς καθηγητὲς Πανεπιστημίου Ν. Ἐξαρχόπουλο, Α. Κεραμόπουλο, Ξ. Ζολώτα, Μιχ. Δένδια, Α. Ἀγγελόπουλο καὶ Ἰερώνυμο Πίντο.

Σημειώνει χαρακτηριστικὰ ὁ συγγραφέας: «Ὅλοι αὐτοὶ προσήλθαν στὸ γραφεῖο τοῦ πρωθυπουργοῦ μεταξὺ 7ης καὶ 12ης Μαΐου 1941 καὶ κανένας τους δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ ἀποδοκιμάσει τὴν ἀπόφαση τοῦ Τσολάκογλου νὰ σχηματίσει τὴν κυβέρνηση».

Ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱστορικὸς τῆς Κατοχῆς **Δημοσθ. Κούκουντας**, *Ἱστορία τῆς Κατοχῆς*, Ἀθήνα, Λιβάνης, 2013, τόμ. Α', διευρύνει ἀκόμη περισσότερο τὸν κατάλογο τῶν ἐπισκεπτῶν καὶ εὐχομένων ἐπιτυχία στὸν νέο πρωθυπουργό, σελ. 433 ἐπ. Στὸν ἴδιο τόμο πα-

ρουσιάζει φωτογραφία και τοῦ Δαμασκηνοῦ με τὸν Στρατηγὸ καὶ τὴν κυρία Τσολάκογλου.

• Οἱ ἐκ τῶν τακτικῶν δικαστῶν δικάζοντες εἶχαν, κατὰ τὴν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων τους, ὑπηρετήσει καὶ ὑπὸ τὶς κυβερνήσεις τῆς Κατοχῆς.

Τὶς εἶχαν ὑπηρετήσει ὡς νόμιμες. Δὲν ἔγιναν, ἀσφαλῶς, συμμέτοχοι σὲ κακουργήματα ἐναντίον τοῦ κράτους (!).

Ἐπὶ τέλους, ὁ βίος τῶν Ἑλλήνων, δημόσιος καὶ ἰδιωτικός, δὲν ἔπαυσε νὰ ὑπάρχει (καὶ) κατὰ τὰ κατοχικὰ χρόνια (!).

Ἀλλὰ καὶ τὸ σημαντικότερο: καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Κατοχῆς οἱ κυβερνήσεις τῶν Ἀθηνῶν καὶ οἱ Ἑλληνες πολιτικοί, εὕρισκόμενοι στὴν ἡμεδαπὴ ἢ στὴν ἀλλοδαπή, ἦσαν συνεχῶς σ' ἐπαφὴ. *Δὲν ὑπῆρξαν – γενικῶς – μεταξύ τους ἀντεγκλήσεις.* Μάλιστα γενικὴ ὑπῆρξε ἡ συγκατάθεση γιὰ τὴν πρωθυπουργοποίηση τοῦ Ι. Ράλλη, μὲ μόνη παραφωνία τὸ Κ.Κ.Ε. Κατοχικὲς ἀρχὲς εἰσήγαγαν στὴν πρωτεύουσα τοὺς ἐκπροσώπους τῆς «Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνότητος».²² Οἱ ἀρχὲς αὐτὲς ἐνεργοῦσαν κατ' ἐντολὴν τῆς κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου, ἀλλὰ κι ἐκείνης τοῦ Ι. Ράλλη (!!!).

Συνέπλεαν ἡ ἡμεδαπὴ κυβέρνησις κατοχῆς πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν κυβέρνησις τῆς ἀπελευθέρωσης.

• Ὁ Στρατηγὸς *Λεωνίδας Σπαῆς* ὑπῆρξε πλαστηρικὸς. Ἦταν ὑπουργὸς Στρατιωτικῶν (καὶ) τῆς Κυβέρνησης Πλαστήρα, ποὺ ἐξέδωσε τὴν ὑπ' ἀρίθμ. 6 Σ.Π. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Κατοχῆς συνελήφθη. Κρατήθηκε στὶς φυλακὲς Ἀβέρωφ, ἀλλὰ καὶ σὲ στρατόπεδο συγκεντρώσεως στὸ Bari τῆς Ἰταλίας.

Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσης του ἐξέδωσε βιβλίον.²³ Ἐκεῖ ἀναφέρεται (καὶ) στὴν ἀνακωχή. Ἱστορεῖ σελ. 222 ἐπ.: «Ὁ στρατη-

22. Ἰδέτε σχετικῶς στὴ συνέχεια ὑπὸ ΧΙ.

23. Λεωνίδας Σπαῆς, *Πενήντα χρόνια στρατιώτης: Στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἔθνους καὶ τῆς δημοκρατίας*, Ἀθήνα, Μέλισσα, 1970.

γὸς Τσολάκογλου, διὰ τὴν συνθηκολόγησι αὐτῇ, κατεδικάσθη, ὥς γνωστόν, εἰς θάνατον. Εἰλικρινῶς καὶ ἐνσυνειδήτως πιστεύω, ὅτι ἡ πρᾶξις τῆς συνθηκολογήσεως τοῦ Γ. Τσολάκογλου ἦταν πρᾶξις πραγματικοῦ στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ, διότι ἡ ἀνακωχὴ κατ' οὐσίαν εἶχε γίνῃ ντὲ φάκτο. Ὅχι μόνον εἶχε ἐκλείψει κάθε ἐλπίδα συνεχίσεως τοῦ πολέμου, ἀλλὰ ὁ στρατός μας εἶχε ἤδη ἀποσυντεθῇ καὶ τίποτε δὲν ἤμποροῦσε νὰ κάμῃ, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ἀπέφυγε τὴν αἰχμαλωσίαν μεταφερόμενος εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν, ὥς συνέβη μὲ τὸν γαλλικὸν στρατό, τὸν πολωνικὸ καὶ τὸν γιουγκοσλαβικὸ, οἱ ὅποιοι μεταφέρθηκαν εἰς τὴν Γερμανία, ἀπ' ὅπου, μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, τὸ ἥμυσι μόνον τούτων ἐπέστρεψε εἰς τὰς χῶρας τους.

Συνδεόμενον μὲ τὸ στρατηγὸν Τσολάκογλου καὶ ὅταν, μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς κυβερνήσεως, τοῦ εἶπα ὅτι «καλὰ ἔκαμε ποὺ ἐσυνθηκολόγησε, ἀλλ' ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ πρωθυπουργός, αὐτὸς μοῦ ἀπάντησε: «ἂς νικήσουν οἱ Ἄγγλοι καὶ ἂς μὲ τυφεκίσουν ἐμένα, [...] ἀνέλαβα τὸ ἐπαχθὲς ἔργον τοῦ πρωθυπουργοῦ διὰ νὰ κατακτῇσω ἡπιωτέραν τὴν Κατοχήν. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς μου».

• Ἐξ ἄλλου, ἐντονὴ ὑπῆρξε ἡ ἀμφιβολία περὶ τῆς εὐθύνης τῶν δικαζομένων. Οἱ καταδίκαι ἀποφασίστηκαν μὲ διαφορὰ μιᾶς μόλις ψήφου (!!!).²⁴

• Ἀκόμη, ἐναντι τοῦ ἐβραϊκοῦ στοιχείου οἱ κυβερνήσεις τῆς Κατοχῆς ὑπῆρξαν ἰδιαιτέρως φιλάνθρωποι. Πρωταγωνιστὴς τῆς προστασίας τοῦ στοιχείου αὐτοῦ ὑπῆρξε ὁ Ἀστυνομικὸς Διευθυντὴς Ἀγγ. Ἑβερτ. Ἐξέδιδε ψευδεῖς ταυτότητες ἀποκρύπτουσες τὴν ἐβραϊκὴν ρίζαν. Ἐξακολουθητικὰ καὶ φιланθρώπως τελούσε τὸ

24. Σπύρος Γ. Γασπαρινάτος, *Οἱ Ἑλληνικὲς Κατοχικὲς Κυβερνήσεις – Δίκες κατοχικῶν δοσιλόγων καὶ ἐγκληματιῶν πολέμων*, Ἀθήνα, Ἑστία, 2015, σελ. 279 ὑπὸ Ι. Ἐξειδικεύει ὁ συγγραφέας ὅτι ἀπαλλακτικοὶ εἰκάζεται ὅτι ἦσαν οἱ τρεῖς λαϊκοὶ δικαστὲς καὶ ἓνας τακτικός.

Ἰωάννης Μεταξᾶς

ἔγκλημα τῆς ψευδοῦς βεβαίωσης – διανοητικῆς πλαστογραφίας, προβλεπόμενο καὶ βαριὰ τιμωρούμενο, στὸ ἄρθρο 251 τοῦ τότε ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου. Ἔτσι ὅμως σώθηκαν πολλοὶ Ἑβραῖοι (!!!).

•• Εἶναι περίπτωση ποὺ ἡ ἡθικὴ ἐπιταγὴ, πράγματι, ὑπερσχύει τῆς ἐπιταγῆς τοῦ νόμου.

V .

Ἦδη κάτι τὸ ἀποφασιστικό (!). Ἐὰν δὲν ὑπῆρχε κάποια στοιχειώδης, ἔστω, κρατικὴ ὀργάνωση εἶναι ἀμφίβολο, ἐὰν θὰ ἦταν ἐφικτὸ ν' ἀποβιβασθοῦν στὸν ἐθνικὸ χῶρο οἱ ἐν ἀποδημία ἐλληνικὲς ἀρχές, οἱ μόνες, δηλαδή, διεθνῶς, ἀναγνωρισμένες ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου.

• Ἡ προπολεμικὴ μας συνταγματικὴ ἀκαταστασία διατηρήθηκε μέχρι καὶ τῆς 27ης Ἀπριλίου 1941. Ἐν τῷ μεταξύ, ὅπως ἔχει ἤδη ἐπισημανθεῖ, ἀπὸ 4 Αὐγούστου 1936 ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς εἶχε κηρύξει τὴ δική του δικτατορία. Ἰδρύθηκε, δηλαδή, στὸ εὐρύτερο πλαίσιο τῆς ὑφισταμένης ἀνωμαλίας μία ἀκόμη δικτατορία.

Τὸν θανόντα Μεταξᾶ διεδέχθη ὁ Ἀλέξανδρος Κορυζής, τελικά, δέ, ὁ Ἐμ. Τσουδερός.

• Ἡ κυβέρνησις Ἐμ. Τσουδεροῦ ἀνέλαβε καθήκοντα τὴν 21/4/1941. Αὐθωρεῖ μὲ τὸν Βασιλέα Γεώργιο Β' κατέφυγε στὴν Κρήτη, σὲ μία ὕστατη προσπάθεια διάσωσης τμήματος, ἔστω, τοῦ ἐθνικοῦ χώρου.

Ἀκαρπὴ ἀπέβη ἡ προσπάθεια. Βασιλεὺς καὶ Κυβέρνησις κατέφυγαν στὸ Λονδίνο.

Ἐκεῖ, ὁ Γεώργιος προσπάθησε ν' ἀποποιηθεῖ τοῦ «μεταξικοῦ βάρους». Διὰ συντακτικῆς πράξης τοῦ δημοσιευθείσας στὸ ΦΕΚ Α', φυλ. 3 τῆς 4/2/1942 ὀρίσθηκε ὅτι «το ἀπὸ 4 Αὐγούστου 1936 Διάταγμα περὶ ἀναστολῆς τῶν ἀρθρ. 5, 6, 10, 11, 12, 14, 20 καὶ 95

Έμμανουήλ Τσουδερός

τοῦ Συντάγματος εἶναι *ἄκυρον*».²⁵ Κήρυξε, δηλαδή, ὁ Γεώργιος νομικῶς ἀνύπαρκτη τὴ δικτατορία του (!!!).

• *Κύριο γνώρισμα τοῦ δημοσίου βίου μας ὑπῆρξε ὁ ὀπερετικὸς του χαρακτήρας (!!!).*

VI.

Τὸ μόνο Σύνταγμα ποὺ ἀναθεωρήθηκε κατὰ τὶς προβλέψεις του εἶναι ἐκεῖνο τοῦ 1975.

Ἐν τούτοις καὶ αὐτὸ τὸ Σύνταγμα ἀποτελεῖ διαρκῶς ἀντικείμενο ἀναθεωρήσεων. Συνάγεται, λοιπόν, ὅτι *ἡ χώρα στερεῖται αἰσθήματος κατανόησης τοῦ θεσμικοῦ καὶ ἐπομένως μακροχρόνιου χαρακτήρα τῆς συνταγματικῆς ρύθμισης*. Ὑπὸ τὸ πρίσμα αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Α. Παπανδρέου. Ἐληγε τὸ 1985 ἡ θητεία τοῦ Κων. Καραμανλῆ, ὡς Προέδρου Δημοκρατίας. Ὁ Α. Παπανδρέου εἶχε ὑποσχεθεῖ ὑποστήριξη τοῦ Κ. Καραμανλῆ καὶ γιὰ ἐπόμενη θητεία. Εἶχε δημόσια, μὲ δήλωσή του πρὸς τὴν ἐφημερίδα *Τὰ Νέα*, ἀποκλείσει ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος.

Παραμονὲς τῆς νέας ἐκλογῆς τὸ βαθὺ πασοκικὸ κράτος ἀντέδρασε. Ὑποχρέωσε τὸν Παπανδρέου νὰ ὑπαναχωρήσει. Ὁ τελευταῖος «ἐφεῦρε» πρὸς συγκάλυψη τῆς παρασπονδίας του, ἀνάγκη συνταγματικῆς ἀναθεώρησης. Ἀλλ' ἀναθεώρηση χωρὶς ἀντικείμενο ἄγει σὲ λογικὸ ἀδιέξοδο. Ἔτσι ἐπῆλθε ἀναθεώρηση στρεβλωτικὴ τοῦ πολιτεύματος πρὸς ἐξυπηρέτηση κομματικοῦ στόχου (!!!). Ἀναλυτικὰ ἐκθέτω τὰ συμβάντα στὸ *Ἀποστασίας Ἀνατομῆς*, ὅ.π., σελ. 184, σημ. 137.

25. Σπύρος Γ. Γασπαρινάτος, *Ἡ Κατοχή*, Ἀθήνα, Ι. Σιδέρης, 1998, τ. Α', σελ. 177 ἐπ. Ἔτσι καὶ Ν. Ἀλιβιζάτος, ὅ.π., σελ. 354. *Παραθέτει ἐκεῖ τὸ ἴδιο τὸ κείμενο τῆς Σ.Π.*

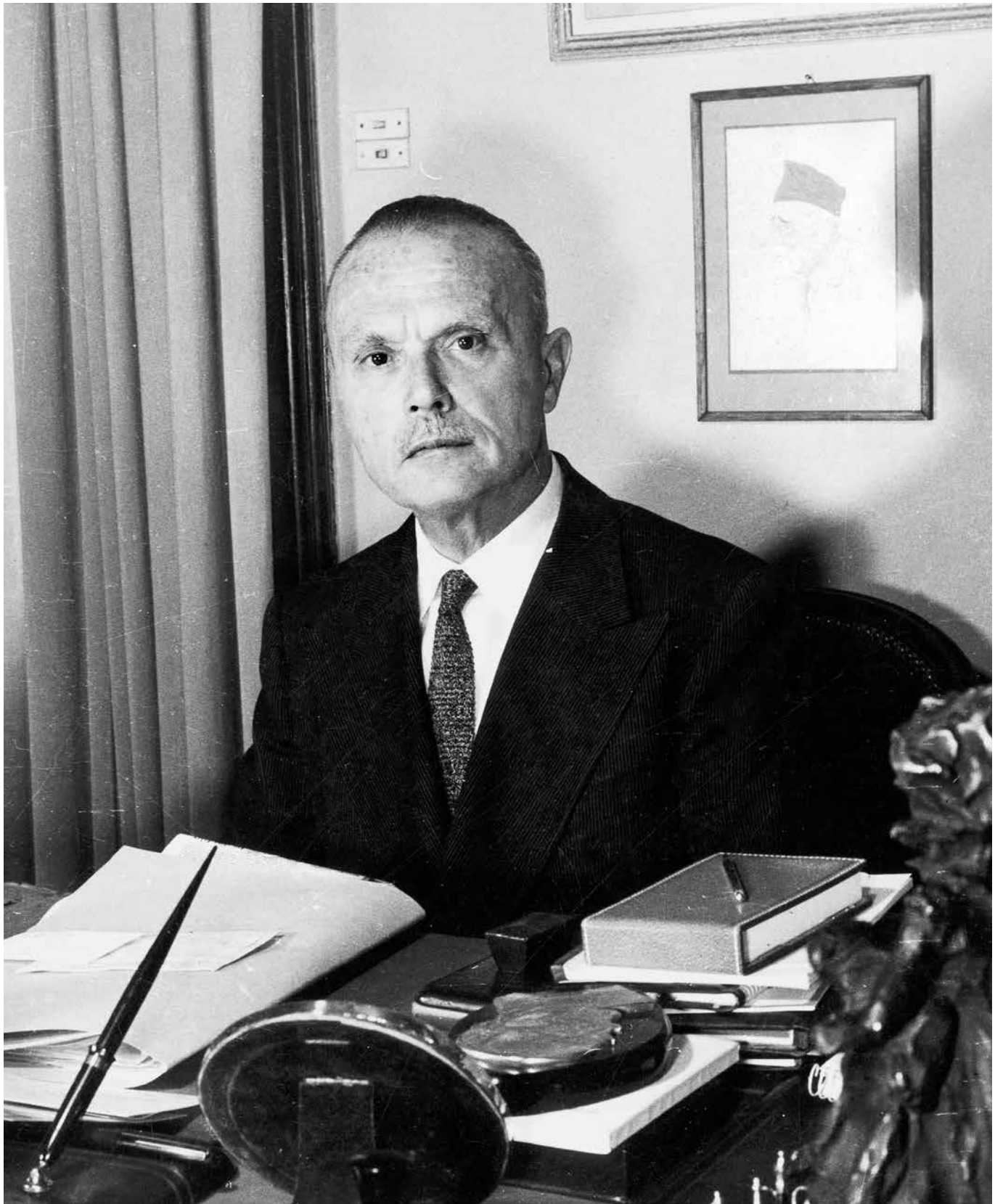
Κατὰ σύνοψη: ἀπὸ τοῦ κινήματος τῆς **10/10/1935** ὅλες οἱ κυβερνήσεις ὑπῆρξαν συνταγματικὰ ἐλλειμματικές. Ὁ Κονδύλης ἀναδείχθηκε στὴν πρωθυπουργία μετὰ τὴν καθαίρεση τοῦ ἐκλεγμένου Παναγῆ Τσαλδάρη. Ὁ Κων. Δεμερτζῆς ἄσκησε ἐξουσία ὑπηρεσιακῇ. Ὁ Μεταξᾶς ὑποκατέστησε τὸν κοινοβουλευτισμὸ διὰ τοῦ «*Τρίτου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ*».²⁶ Οἱ Ἀλεξ. Κορυζῆς καὶ Ἐμ. Τσουδερός, ἀναδείχθηκαν στὴν πρωθυπουργία, μὲ προσωπικὴ ἐπιλογὴ τοῦ Γεωργίου Β'. Οἱ Σοφ. Βενιζέλος καὶ Γεωργ. Παπανδρέου, διαρκούσης τῆς Κατοχῆς, διορίσθηκαν πρωθυπουργοὶ ὑπὸ τῶν Ἀγγλων.²⁷

Ἐξ ἄλλου, διαρκούσης τῆς Κατοχῆς, ὄχι ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν εἶχαμε πρωθυπουργοποιήσεις τῶν Γ. Τσολάκογλου, Κ. Λογοθετόπουλου, Ἰωάννη Ράλλη καὶ Ἐκτορος Τσιρονίκου.

•• Τὸ δικαστήριον τῶν κατοχικῶν πρωθυπουργῶν, ποὺ ἐξέδωσε τὴν σχολιαζόμενὴν ἄνω ἀπόφαση, διατύπωσε σκέψη νομιμοποιητικὴ τῆς δράσης του (Θέμις, ὅ.π., σελ. 21). Ἐκεῖ, λοιπόν, δέχεται ὅτι ...«... ὁ ὑπὸ ἀνωμάλους πολιτικὰς συνθήκας κατὰ παρέκκλισιν τῶν καταστατικῶν περὶ συγκροτήσεως τῆς πολιτείας κανόνων ἀναλαβῶν τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας προσκτᾶται διὰ τῆς κοινῆς τοῦ λαοῦ συνειδήσεως, σιωπηρῶς καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐκδηλουμένης, ἀφ' ἧς ἐπεβλήθη, ἐπιτάσσουσιν ἐξουσίαν, ἐξ ἧς ἀπορρέει καὶ τὸ δικαίωμα αὐτοῦ, ὅπως μέχρι τῆς ὑπὸ τοὺς νομίμους

26. Κατὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν «Μεταξικὴ Κοσμοθεωρία», Πρῶτος Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς εἶναι ὁ τῶν Σπαρτιατῶν ἢ Μακεδόνων: λιτὸς καὶ ἀνδροπρεπής. Δεύτερος εἶναι ὁ κοσμοπολιτικὸς τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους. Ὅ,τι σήμερα ἀποκαλοῦμε Βυζάντιον. Ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς ἦταν (καὶ) κοσμοκρατορικὸς. Τρίτος, τέλος, εἶναι ὁ μεταξικὸς ἐθνικὸς καὶ καταργητικὸς τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Γιὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς μεταξικῆς δικτατορίας βλ. καὶ Ν. Ἀλιβιζάτος, ὅ.π., σελ. 300 ἐπ.

27. Γρηγόριος Δαφνής, *Σοφοκλῆς Ἐλευθερίου Βενιζέλος: Βιογραφία*, Ἀθήνα, Ἰκαρος, 1970, σελ. 308 καὶ 313.

Σοφοκλής Βενιζέλος

όρους ανασυγκροτήσεως τῆς Πολιτείας **θεσπίζη ὑπὸ ἰδίαν αὐτοῦ εὐθύνην νέους κανόνες δικαίου (;) ἀπλῆς** ἢ ἐπηυξημένης τυπικῆς δυνάμεως ἢ τοιούτους δι' ὧν τροποποιοῦνται ἢ καταργοῦνται οἱ προϋφιστάμενοι, τῆς ὑπάρξεως ἐν ἐκάστη συγκεκριμένη περιπτώσει ἀνάγκης ἢ τοῦ σκοπίμου τῆς ἐκδόσεως τῶν τοιούτων κανόνων δικαίου, ὡς καθαρὰς πολιτειακῆς πράξεως, ἀποκειμένης εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις νομοθετήσαντος καὶ συνεπῶς μὴ ὑποκείμενης εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ καλουμένου πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτῶν δικαστηρίου...»...

Τὰ ὅμοια ὁμοίως κρίνονται: Ὁ διαληφθεὶς, λοιπόν, ἀφορισμὸς ἰσχύει, πάντως, γιὰ ὅλες τὶς κυβερνήσεις μέχρις ἐκείνων ποὺ ἀναδείχθηκαν μετὰ τὶς ἐκλογὰς τῆς 31/3/1946.

Ἡ κρίσιμη ἐπισήμανση, προφανῶς, ἀνάγεται στὸ ὅτι ὁ ὡς ἄνω ἀναλαβὼν τὴν ἐξουσίαν, θεσπίζει ὑπὸ ἰδίαν τοῦ εὐθύνῃ κανόνες δικαίου. Ἀπλὰ: ἐὰν πετύχει τὸ ἐγχείρημα δὲν ὑπάρχει εὐθύνῃ. Κατὰ συνέπεια καὶ οἱ δικαστὲς ποὺ δροῦν στὸ μεσοδιάστημα, πρὸ πάσης, δηλαδή, ἐνδεχομένης ἀνατροπῆς τοῦ δρῶντος ὑπὸ «ἀνωμάλους συνθήκας», οὐδεμία φέρουν (καὶ αὐτοὶ) εὐθύνῃ.

• **Δὲν ὑπάρχει χαρακτηριστικότερη περίπτωσις τῆς ἔννοιαις: ΑΛΑΛΟΥΜ.**

•• Ἡ ἐλληνικὴ δραστηριότητα στὸ ἐξωτερικὸ ἀνέδειξε καὶ τὸ ζήτημα τοῦ νομικοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν ἐν ἀποδημία κυβερνήσεων μας. Ὁ δημοσιολόγος Γεώργιος Δ. Δημακόπουλος²⁸ σὲ εἰσήγησή του ἐμπεριστατωμένη θέτει κρίσιμο ζήτημα. Ὅτι, δηλαδή, κράτος δὲν νοεῖται χωρὶς ἐξουσιαζόμενο ἔδαφος καὶ διοικούμενο λαὸ ἐπ' αὐτοῦ. Πρόκειται ἀσφαλῶς γιὰ στοιχεῖα ποὺ ἔλλειπαν ἀπὸ τὴν τυπικὴ κυβερνητικὴ μας ἑδρα στὸ Κάιρο ἢ (καὶ) στὸ

28. Γεώργιος Δ. Δημακόπουλος, «Ὁ Ἑλληνικὸς «Πολιτικὸς Ὄργανισμός ἐκτὸς ἐπικράτειας (1941 – 1944) καὶ ἡ νομικὴ αὐτοῦ φύσις», ΙΗ' Πανελλήνιο Ἱστορικὸ Συνέδριο (31/5 – 1/6/1994).

Λονδίνου, όπου ήταν εγκατεστημένος ο Βασιλεύς, συνήθως δὲ καὶ ὁ Πρωθυπουργός.

Οἱ ἐπισημαινόμενες ἐλλείψεις εἶναι καταλυτικές. Αὐτὸ ὅμως μέχρις ἐκδοσης τῆς Συντακτικῆς Πράξης, ὑπ' ἀριθμ. 21, τῆς 24 Φεβρουαρίου 1945.

Ἡ εἰρημένη πράξη ὅρισε ὅτι «οἱ ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐκδοθέντες νόμοι καὶ συντακτικαὶ πράξεις κατὰ τὴν περίοδον τῆς ξενικῆς κατοχῆς ἵνα τύχωσιν ἐφαρμογῆς εἰς τὸ Ἑσωτερικὸν δέον ν' ἀναδημοσιευθῶσι διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. *Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὅμως ἐξακολουθοῦσιν ἰσχύοντες καὶ ἂν ἔτι δὲν ἤθελον οὗτοι ἀναδημοσιευθῇ*».

Δηλαδή, μία εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφύλαξη: νὰ ξαναδημοσιευθῶν, ὥστε νὰ γίνουν κατὰ περιεχόμενον γνωστοὶ οἱ κανόνες. Συνεπῶς, διὰ νόμου ἀναγνωρίζεται ἡ ὄντοτις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ὡς *κράτους*, καὶ στὸ ἐξωτερικόν.

Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι καινοφανές. Εἶναι, ἀντιθέτως, κοινότατον. Ἀνάγεται στὴν ἀνάδειξη τῆς ἔννοιας τοῦ νομικοῦ προσώπου.²⁹

29. Ἡ παλαιότερη ἀντίληψη δεχόταν τὸ νομικὸ πρόσωπο ὡς «πλάσμα». Δηλαδή, ὡς «φύσει» μὴ ὑπάρχον ἀναδεικνύμενον, ὅμως, ὑπαρκτὸ διὰ τοῦ νόμου (ἀντὶ πολλῶν Γ. Μπαλῆς Γέν. Ἀρχαὶ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, Δ.Ν. Τζάκα – Δελαγραμμάτικα, 1955, § 16).

Ὁ Ἀνδρέας Γαζῆς ἐπιχείρησε, ἐπιτυχῶς, ἄλλη προσέγγιση. Ἦτοι ὅτι «τὸ δίκαιον ἀνήκει εἰς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος αἱ ὑπ' αὐτοῦ εἰσαγόμεναι κατασκευαὶ ὑπάρχουν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ», Ἀνδρέου Γαζῆ, *Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου*, Ἀθήνα, Σ. Λένης – Α. Ράλλης, 1973, τομ. Β'– 2, σελ. 59.

Ἐπαυσε, ἄρα, νὰ εἶναι ἀναγκαία ἡ προσφυγὴ σὲ «πλάσμα». Ἦτοι σὲ ὑπολαμβανόμενὴ ἀνυπαρξία τὴν ὁποία, ἐν τούτοις, ὁ νόμος μετουσιώνει σὲ νέο ὑποκείμενον δικαίου.

• Τὸ πρακτικὸ οὐσιῶδες εἶναι ὅτι ἡ ἀνθρώπινη σκέψις ἀνέδειξε νομικὰ πρόσωπα δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἱκανὰ ἰδίως βούλησης, αὐτοτελῶς, ὑποκείμενα δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων.

• Στα μέσα Οκτωβρίου 1944 τέσσερις ελληνικές κυβερνήσεις συνυπήρχαν: Η υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου «*Κυβέρνησις Ἐθνικῆς Ἐνότητος*», ή υπό τον Ιωάννη Ράλλη *Κυβέρνηση τῶν Ἀθηνῶν*, ή υπό τον Ἀλεξ. Σβώλον «*Πανελλήνια Ἐπιτροπή Ἐθνικῆς Ἀπελευθέρωσης*» (*Π.Ε.Ε.Α.*), δηλαδή, ή Κυβέρνηση τῶν Βουνῶν, ακόμη ή κυβέρνηση τῶν φανατικῶν *ναζιστῶν* υπό τον Ἐκτορα Τσιρονικό ἐγκατεστημένη, τελικά, στή Βιέννη.

VII.

• Ὁ Στρατηγὸς Πλαστήρας ὑπῆρξε ἑξοχη πατριωτικὴ μορφή. Κυριολεκτικά, ἔζησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Πέθανε σὲ κρεβάτι σιδερένιο – ἐκστρατείας. Ὑπῆρξε, ἀσφαλῶς, ὁ Ἅγιος τῆς ἐλληνικῆς πολιτικῆς ζωῆς. Ἐν τούτοις καὶ αὐτός, ὅπως καὶ ὁ προκάτοχός του Γεωργ. Παπανδρέου, *νομικὴ ἐξουσία ἐλέγχον τῆς νομιμότητος τῶν κατοχικῶν κυβερνητῶν δὲν εἶχαν.*

•• Καὶ εἶναι ἀμιγῶς κωμικὸ ὅτι καὶ οἱ μετακατοχικὲς κυβερνήσεις παρέχουν ὄρκο στὸν Δαμασκηνό. Σ' αὐτόν, δηλαδή, ποὺ ἀνέβασε στὸν θρόνο ὁ πρῶτος κατοχικὸς Πρωθυπουργός, ἔτσι ὥστε

Συντριπτικὰ δεσπόζουσα εἶναι ἡ θέση ποὺ ἀπέκτησαν τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, Α. Γαζῆς, ὅ.π., σελ. 60 ὑπὸ 2.

• Ἔτσι οἱ κυβερνήσεις «ἐν ἀποδημία» ἀπέκτησαν πλήρη ὄντοτητα κράτους, δηλαδή ὑποκειμένου τοῦ δημοσίου δικαίου.

Βεβαίως, ἂν ἡ νίκη ἦταν τῶν ἀντιπάλων, ὅσοι συγκρότησαν κυβέρνηση τῆς ὑπὸ συζήτησής μορφῆς, θὰ τελοῦσαν ὑπὸ ποινικὸ ἔλεγχο. Ἡ συμπεριφορά τους θὰ συνιστοῦσε ἀντιποίηση ἀρχῆς. Σήμερα προβλέπεται καὶ τιμωρεῖται κατ' ἄρθρ. 175 ΠΚ.

• «*Πρὸς γὰρ τὸ τελευταῖον ἐκβὰν ἕκαστον τῶν πρὶν ὑπαρξάντων κρίνεται*» (Δημοσθένους, Ὀλυνθιακὸς Α').

Πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἀξιολογοῦνται ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος.

Καὶ μόνον (!)

Νικόλαος Πλαστήρας

αὐτὸς ὁ ἱεράρχης νὰ ὀρκίσαι τοὺς δεύτερο καὶ τρίτο Κατοχικοὺς Πρωθυπουργούς (!).

- *Χωρίς, ἔστω, στοιχειώδη σεβασμὸ πρὸς τὸ ἥθος καὶ τὴν συνέπεια, ἡ Ἱστορία γίνεται κωμωδία.*

- Καὶ ἔχει αὐτὸ συμβεῖ σὲ μέγιστο βαθμὸ μὲ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς διαχείρισης τῶν κρατικῶν μας ὑποθέσεων ἀμέσως μετὰ τὴν Κατοχή. Εἶναι πιστεύω ὅ,τι ὑποστηρίζω ἡλίου φαεινότερο: Ἐὰν ὁ Παγκόσμιος πόλεμος εἶχε λήξει ἀντιστρόφως, *ἀντίστροφη* θὰ ἦταν καὶ ἡ θέση τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς κατοχικῆς περιόδου. Οἱ συμπορευθέντες – τότε – μὲ τοὺς Βρετανοὺς θὰ ἦταν οἱ προδότες μᾶλλον δὲ καὶ ἐξόριστοι, ἐκτὸς Ἑλλάδος (!!). Οἱ φιλοναζιστές θὰ ἦταν νικητές. Θὰ ἦταν οἱ τιμημένοι ἀρχηγοί (!).

- Θυμᾶμαι τὸν μακαρίτη πατέρα μου. Ἔλεγε, ἀναφορικὰ πρὸς τοὺς διωκόμενους *ἀριστεροὺς* μετὰ τὴν ἥττα τῶν κομμουνιστῶν, ἀλλὰ καὶ ἀναφορικὰ πρὸς τοὺς *χουντικούς* μετὰ τὴν κατάρρευση τοῦ καθεστῶτος τους, ὅτι «*μὲ διώξεις καὶ ἀντεκδικήσεις δὲν προάγεται ἡ κοινωνικὴ εὐρυθμία*». Καὶ τὴν πεποίθησή του αὐτῇ κατέστησε πράξη τὸ 1965 διὰ τῶν τελευταίων μέτρων ἐπιείκειας. Δυνάμει αὐτῶν ἀπολύθηκαν οἱ τελευταῖοι τότε κρατούμενοι κομμουνιστές. Μεταξὺ αὐτῶν ἦταν ὁ Χαρ. Φλωράκης, ὅπως καὶ ὁ δημοσιογράφος – διευθυντῆς τῆς *Καθημερινῆς* – Ἀντώνης Καρκαγιάννης. Ὑπὸ τὴν αὐτὴ ἀντίληψη εἰσηγήθηκε στὸν Κων. Καραμανλῆ τὸ 1975 τὴν μὴ ἐκτέλεση τῆς ἀπόφασης τοῦ Ἐφετείου, ποὺ καταδίκασε σὲ θάνατο τοὺς πρωτοεργοὺς τῆς τελευταίας μας δικτατορίας.³⁰

VIII.

Ἔχει ἐκτεθεῖ ὑπὸ III ὅτι ἡ σχολιαζόμενη δικαστικὴ ἀπόφαση δὲν

30. Κωνσταντῖνος Δεσποτόπουλος, ὅ.π., σελ. 139 κέ.

εἶναι, *stricto sensu*, σύμφωνα μὲ τὶς ὑπαγορεύσεις τοῦ νόμου. Συμβαίνει τὸ ἴδιο καὶ ὑπὸ εὐρύτερη κοινωνιολογικὴ θεώρηση.

Αὐτὸ διότι: ἡ καταδίκη, ὡς νομικὴ πράξις, εἶναι καὶ κοινωνικὰ ἀποδεκτὴ – **ἀποκλειστικά** – ἐὰν ἡ συμπεριφορὰ ποὺ ἔγινε δεκτὴ καὶ ἐπέσυρε ποινὴ παρουσιάζει κάτι το **μοναδικό**. Ὅτι, δηλαδή, ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ εἶναι **ἀναμφίβολα** ἀνεπίτρεπτη, ἄρα καὶ κοινωνικῶς ἀποτρόπαιη.

Ὅμως αὐτὸ τὸ στοιχεῖο τοῦ «**ἀποτρόπαιου**» εἶναι ἀδύνατο νὰ προσαφθεῖ στοὺς κυβερνήσαντες ἐπὶ Κατοχῆς. Καὶ τοῦτο διότι καὶ ἐκεῖνοι ἢ πολλοὶ ἐξ' αὐτῶν, ποὺ στεύθησαν μὲ τὸ φωτοστέφανο τοῦ ἥρωα, εἶχαν σὲ κρίσιμες στιγμὲς σκεφθεῖ, δράσει καὶ συνεργασθεῖ μὲ τοὺς, ἐν τούτοις, καταδικασθέντες. Ἐνταῦθα, ὅμως, ὅπως ἰδιαίτερα τονίζεται ὑπὸ XI, ἡ ὑποδοχὴ καὶ ἐδραίωσις στὴν Ἑλλάδα τῆς κυβέρνησης «**Ἐθνικῆς Ἐνότητος**» ἔγινε σὲ ἀγαστὴ συνεργασία μεταξὺ ἐκπροσώπων αὐτῆς καὶ τῶν ἡμεδαπῶν κατοχικῶν ἀρχῶν.

• Καὶ μόνη αὐτὴ ἡ ἀναμφισβήτητη πραγματικότης ἀρκεῖ, ὥστε ἡ ὑπαρξὴ «κατοχικῶν ἀρχῶν» νὰ **μὴν** ἐφέλκεται **καθ' ἑαυτήν**, οἰαδὴποτε κοινωνικὴ ἀποδοκιμασία.

Καὶ ἡ πραγματικότητα αὐτὴ σφυρηλατήθηκε στὴν κηδεῖα τοῦ Ἰωάννου Ράλλη. Ὁ τρίτος κατοχικὸς πρωθυπουργὸς κηδεύτηκε τὴν 27η Ὀκτωβρίου 1949, δηλαδή πέντε καὶ πλέον χρόνια ἀπὸ τῆς ἀποχώρησης τῶν Γερμανῶν (12/10/44). Ἡ κηδεῖα ὑπῆρξε **πάνδημη** (Γασπαρινάτος, ὅ.π., σελ. 305). Σηματοδότησε αὐθόρμητη ἔκφραση εὐγνωμοσύνης τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ πρὸ τὸν πολιτικό, ποὺ προσπάθησε νὰ ἀμβλύνει τὸν πόνο του κατὰ τὴν τραγικὴν περίοδο τῆς Κατοχῆς.

Εἶναι ἡ πραγματικότητα πειστικότερη παντὸς συλλογισμοῦ.

Δαμασκηνός: ἀνέβηκε στὸν Θρόνο διὰ τοῦ Τσολάκογλου. Εὐλόγησε τὸν Λογοθετόπουλο. Ὅμοίως καὶ τὸν Ράλλη διὰ τῆς δρκωμοσίας του. Ὅμοίως καὶ τὸν Λογοθετόπουλο. Ἰσχυρὴ προ-

σωπικότης ὁ ἴδιος δημιούργησε καὶ «περιβάλλον» ἄλλων σημαντικῶν ἀνθρώπων. Διευθυντὴς τοῦ Πολιτικοῦ του γραφείου ἦταν ὁ διπλωμάτης Γεώργιος Σεφεριάδης: Ὁ νομπελίστας ποιητής μας, δηλαδή, Γιώργος Σεφέρης. Ἀκόμη συγγραφέας βιβλίου καὶ γιὰ τὸν Δαμασκηνοῦ ἦταν ὁ Ἡλίας Βενέζης, ὅπως καὶ ὁ ἱστορικός τῆς Κατοχῆς Δημοσθένης Κούκουνας. Περιβάλλον τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀποτελέσαν καὶ ὁ Γιάννης Γεωργάκης, ἡ Ἰωάννα Τσάτσου κ.ἄ. Ἐτίμησαν, αὐτοί, τὴ δράση του. Ἐξήγησαν ὅτι (καὶ) διὰ τῶν ἀξιομάτων τοῦ προσέφερε στὸν λαό μας. Ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ προσφορὰ συνιστᾷ καὶ τὸν πυρήνα τῆς ἄμυνας ὅλων τῶν κυβερνησάντων ἐπὶ Κατοχῆς.³¹

Καὶ οὐδενὸς κατοχικοῦ κυβερνήτου ἀμφισβητήθηκε ἡ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ μας μέριμνα.

Οὔτε κανεῖς ἐκ τῶν κατοχικῶν Πρωθυπουργῶν κατηγορήθηκε – ποτέ – γιὰ ἀθέμιτο πλουτισμό (!).

Οὐδεὶς ποτέ, διανοήθηκε ν' ἀμφισβητήσει τὸν πατριωτισμὸ τοῦ δεύτερου, κατὰ σειρά, μετακατοχικοῦ πρωθυπουργοῦ Ν. Πλαστήρα.

Ὅμως, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάληψη τῆς πρωθυπουργίας του, δημοσιοποιήθηκε ἡ ἀπὸ 16 Ἰουλίου 1941 ἐπιστολὴ τοῦ Στρατηγοῦ πρὸς τὸν πρέσβη Πέτρο Μεταξᾶ. Οἱ κρίσιμες περικοπὲς ἔχουν ὡς ἑξῆς:

31. Ἀκόμη, ἡ πολιτεία τοῦ Δαμασκηνοῦ καθρεπτίζει τὴν διάχυτη ἀντίφαση τῆς κατοχικῆς περιόδου. Ἀνῆλθε αὐτὸς στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνο διὰ τῆς πρώτης κυβέρνησης Κατοχῆς. Καθιερώθηκε, ἔγινε Πρωθυπουργὸς καὶ Ἀντιβασιλεύς. Συνέβη δὲ τοῦτο γιατί, ὅπως ἔχει ἤδη ἐκτεθεῖ, ὁ Χρῦσανθος ἀρνήθηκε νὰ ὀρκίσαι κατοχικὴ κυβέρνηση. Ἄν εἶχε δεχθεῖ, ὁ Δαμασκηνοῦ δὲν θὰ εἶχε προαχθεῖ (!!!). Αὐτός, λοιπόν, ποὺ ἔλαμψε διὰ τῶν «κατοχικῶν» ἔστειλε τοὺς εὐεργέτες του στὸ δικαστήριον καὶ στὴν φυλακὴ μὲ τὴν ὑπ. ἀριθμὸν 6/1945 Συντακτικὴ Πράξη.

Ἡ Πράξη αὐτὴ ἴσχυσε μόνον διὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ εὐεργετηθέντος (!!!).

Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός

«Κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1940 πληροφοροῦμαι βασιμῶς ὅτι ὑπάρχει ἔδαφος διευθετήσεως τῆς Ἱταλοελληνικῆς συρράξεως τῇ μεσολαβήσει τῆς Γερμανίας. Ἐκαμα ὅ,τι ἦτο δυνατόν εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὅπως ἐπωφελήθῃ ἡ Ἑλλὰς τῆς εὐκαιρίας». Ἀκόμη: «Ἡ Ἑλλὰς ἤχθη πρὸς αὐτοκτονίας παρὰ τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως, δεχθείσης μετὰ ἀπερίγραφτον ἀφελείας νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς δύο μεγαλύτερας στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, καίτοι τῆς ὑπεδείχθη ὑπὸ τῆς συμμάχου τῆς Ἀγγλίας ὅτι ἡ βοήθεια ἐκ μέρους της θὰ ἦτο περιορισμένη».

Ἡ ἀποκάλυψις σήκωσε σάλο. Ὁ Πλαστήρας παραιτήθηκε ἀμέσως. Ἀλλ' ἡ βλάβη, ποὺ ὑπέστη, ἦταν *πολιτική*. Δὲν ἦταν οὔτε ἔδει νὰ εἶναι νομικὴ – ποινικὴ. Δὲν προσπαθοῦσε, ὁ Πλαστήρας νὰ «πουλήσῃ» τὴ χώρα στοὺς ἐχθρούς. *Πολιτικὴ ἐκτίμηση πραγματοποιοῦσε γιὰ τὴν κατεύθυνση ποὺ ἦταν σκόπιμο νὰ λάβῃ ἡ χώρα.* Ἐκτίμηση πού, ἐκ τῶν πραγμάτων, ἀποδείχθηκε ἐσφαλμένη.

• Ἀκριβῶς ὑπὸ ἀνάλογη πολιτικὴ ἐκτίμηση, καὶ οἱ κατοχικοὶ κυβερνητὲς ἀνέλαβαν καθήκοντα κι ἔδρασαν ὑπὲρ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ.

IX.

Ἡ ἴδια ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις, τελικὰ, ἦλθε σὲ πλήρη ἀντίθεση πρὸς ἐαυτήν.

Στὸ πρῶτο ἄνω ὑπὸ **III** μέρος της παρεῖδε τὴν ἀνάγκη, ὅπως ὁ τύπος κυβερνηθεῖ.

Τὴν συμμετοχὴν σὲ τέτοια διακυβέρνηση χαρακτήρισε ὡς ἀξιοποίηση.

Ἐν τούτοις στὴ συνέχεια ἐξειδικεύθηκε ἡ ἔρευνα στὸ εἰδικότερο ζήτημα τῆς ἱδρύσεως τῶν *Ταγμάτων Ἀσφαλείας*.

Ἡ συλλογιστικὴ, *ἐκεῖ, πραγματοποιεῖ στροφή ἑκατὸν ὀγδό-*

ντα μοιρῶν. Οἱ ἐλασίτες ἔχουν κρούσει τὴ θύρα τῶν ἀστῶν. Ἄρα καὶ τῶν δικαστῶν. Αποφαίνονται ἄλλως.³² Ἦτοι...

«Ἐν προκειμένῳ ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας, ἢ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου Ἰ. Ράλλη καὶ τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Κυβερνήσεως συγκρότησις Ταγμάτων Εὐζώνων (Ταγμάτων Ἀσφαλείας) δὲν ἀπεσκόπησεν οὔτε εἰς τὴν ἄσκησιν βίας καθ' Ἑλλήνων ἔνεκα τῆς δράσεως αὐτῶν, κατὰ τὴν βούλησιν τῶν συγκροτησάντων αὐτὰ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημόσιας τάξεως ἐν τῇ ὑπαίθρῳ καὶ εἰς τὰς πόλεις, ἥτις εἶχεν ἐπικινδύνως ἀπὸ τοῦ θέρους 1942 διασαλευθῇ ὡς καὶ τῆς δράσεως κακοποιῶν στοιχείων ἐκτραπέντων εἰς κατάλυσιν ἀρχῶν, φόνους ὀργάνων τῆς τάξεως καὶ πολιτῶν, ἐμπρησμοὺς δημοσίων καταστημάτων κλπ. ἥς ἐκρύθμου καταστάσεως ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ὁ ἐξαναγκασμὸς πολλῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου εἰς μετοίκησιν, πρὸς ἀσφάλειάν των, εἰς τὰ κέντρα. Τὰ σώματα ταῦτα ἐξωπλίσθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν εἰς ἄλλους ἀποβλεπόντων σκοποῦς, ἥτοι εἰς τὴν ὑποβοηθοῦσαν τὴν ἀσφάλειάν των ἐν Ἑλλάδι παράστασιν τῆς διαιρέσεως μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ τοιαύτη προαίρεσις δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ θελήσει τῆς συγκροτήσεως τὰ τάγματα Κυβερνήσεως, ἀθελήτως ἐν τούτῳ ἐξυπηρετήσεως τὰς προθέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν δεόν νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ ἀποδιδομένη αὐτοῖς πράξει κατηγορίας οἱ ἐν ταύτῃ κατηγορούμενοι».³³

32. «Ἀνάγκα καὶ θεοὶ πείθονται», ἀποδίδεται στὸν Πιττακὸ τὸν Μυτιληναῖο (ἓναν τῶν θεωρούμενων ἐπτὰ σοφῶν).

33. Σπύρος Γασπαρινάτος, ὅ.π., σελ. 291 ἐπ.

Στὴν ἀπόφαση ταυτίζονται τὰ Τάγματα Εὐζώνων πρὸς ἐκεῖνα τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας. Ἡ ταύτιση δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα. Ὁ Ἰωάννης Ράλλης ἔγραψε ἀπομνημονεύματα. Τὰ ἐξέδωσε ὁ γιὸς τοῦ Γεώργιος: Ὁ Ἰωάννης Δ. Ράλλης ὁμιλεῖ ἐκ τοῦ τάφου. Ἐκεῖ, στὴ σελ. 31 ὁ Ἰωάννης Ράλλης θέτει στοὺς Γερμανοὺς ὅρο πρὸς ἀνάληψή τῆς πρωθυπουργίας (καὶ) ὅτι θὰ τοῦ ἐπιτραπεῖ «ἢ ἄμεσος συγκρότησις Εὐζωνικῶν Ταγ-

Ἡ παραδοχὴ εἶναι ἐκδήλως *contra legem*. Προσκόπτει εὐθέως στὴ διάταξη τῆς περίπτωσης ζ' τῆς ὑπ. ἀρ. 6 Συντακτικῆς Πράξης. Παρατίθεται:

μάτων, ὡς σύμβολον ἐλληνικῆς κυριαρχίας καὶ ἵνα χρησιμεύσουν ὡς πυρὴν τοῦ μέλλοντος στρατοῦ».

- Συναφῶς σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Κατοχῆς, συνέχισαν Ἕλληνες εὐζωνοὶ ν' ἀπονέμουν τιμᾶς στὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου στρατιώτου. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ εἰκόνα στὸν Α' τόμο τοῦ Δημ. Κούκουνα, ὅ.π., σελ. 370.

Τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας, ἐξάλλου, ἀποτέλεσαν, ἀπ' ἀρχῆς, δυνάμεις ἀστυνομικοῦ χαρακτήρα. Δὲν προκύπτει ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἀφόπλισαν καὶ τὶς δυνάμεις ἀσφαλείας, ὅπως ἔχει ἤδη ἐκτεθεῖ στὴν *Ἑστία*. Ἐτσι λογικῶς στὰ Τάγματα Ἀσφαλείας πρέπει νὰ διενεμήθη πολεμικὸ ὕλικὸ ἀπὸ τὶς ἀστυνομικὲς ἀρχές. Ἐνδεχομένως τὸ ὕλικὸ αὐτὸ νὰ ἐνισχύθηκε (καὶ) ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς, ἀνάλογα πρὸς τὴν ἀντίστοιχη ἐνίσχυση τῆς ἐλληνικῆς ἀστυνομίας.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΙΣ ὁπ' ἀριθμ. 6.

Περὶ ἐπιβολῆς κυρώσεων κατὰ τῶν συνεργασθέντων μετὰ τοῦ ἐχθροῦ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β'
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν.

Ἄρθρον 1.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους καὶ τὰς προϋποθέσεις τοῦ παρόντος Νόμου διώκονται καὶ τιμωροῦνται.

α) Ὅσοι διαρκούσης τῆς Ἑνῆς Κατοχῆς ἀνέλαβον τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως καὶ τὴν προεδρίαν αὐτῆς τῇ συγκαταθέσει τῶν ἐχθρῶν τῆς Πατρίδος. Ἡ πρόθεσις πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἐχθροῦ ἀποτελεῖ ἐπιβαρυντικὴν περίπτωσιν.

ζ) Ὅσοι προέβησαν εἰς πράξεις βίας συμπράξει ἢ μὴ μετὰ τῶν ὀργάνων τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς εἰς βίρας Ἑλλήνων ἕνεκα τῆς δράσεώς των κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἰδιαιτέρως ἐπιβαρυντικὴ περίπτωσις θεωρεῖται ὁ ἐξοπλισμὸς τοῦ δράστου παρὰ τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς.

Ἄρθρον 39.

Ἡ παρούσα συντακτικὴ πράξις ἰσχύει ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς της εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 20 Ἰανουαρίου 1945.

Ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως

Ὁ Ἀντιβασιλεὺς

† Ὁ Ἀθηνῶν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος

Ν. ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ

Τὰ Μέλη

Ι. ΣΟΦΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΚΟΥΤΒΑΣ, ΠΕΡΙΚΛ. ΡΑΛΛΗΣ,
Κ. ΑΝΙΑΝΤΟΣ, Γ. ΣΙΔΕΡΙΣ, Ι. ΓΚΛΑΒΑΝΗΣ, ΛΟΥΚΑΣ
ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ι. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΜΕΛΑΣ,
ΛΕΩΝ. ΣΠΑΗΣ, Θ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ, Π. ΒΗΧΟΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 20 Ἰανουαρίου 1945.

Ὁ ἐκ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς
Ν. ΚΟΥΤΒΑΣ

• Τὰ Τάγματα ὀπλίστηκαν παρὰ τῶν Γερμανῶν ἔδρασαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων: ὅμως, ἐπισήμως, κατὰ τῶν *κομμουνιστῶν*.

Ὅλα τὰ κατοχικά εἶναι περίπλοκα (!!!).

Ἐγινε λόγος πρὶ πάντων γιὰ τὸν Λεωνίδα Σπαή. Στὸ προμνημονευθὲν βιβλίο, ἀναφερόμενο στὸν βίο του, ἱστορεῖ καὶ ὅτι μετὰ τὴν ἀποτυχία τοῦ βενιζελικοῦ κινήματος τῆς 1ης Μαρτίου 1935 συνελήφθη. Καὶ καταδικάσθη εἰς ἰσόβια ὡς δημοκρατικός (σελ. 208).

Ἀναφέρεται, ἐπίσης, στὸ αὐτὸ βιβλίο (σελ. 264) ...«...ὅτι εἰς τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας εἶχαν ἐνταχθῇ περὶ τοὺς 1.000 ἀξιωματικοί, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων ἦταν ἀκραιφνεῖς πατριῶτες καὶ καλῆς ἐπαγγελματικῆς καταρτίσεως. Ἀδυνατῶ βέβαια νὰ παραγνωρίσω τὴν ἀξία καὶ τὸν πατριωτισμὸ τους καὶ νὰ συμφωνήσω μὲ τὴν διατυπωμένη κατ' αὐτῶν, παρὰ πολλῶν συμπατριωτῶν μας, ἰδίως ἀριστερῶν πεποιθήσεων, κατηγορία τοῦ «προδότου». Ἀσφαλῶς δὲν συμφωνῶ μὲ τὴν ἔνταξί τους εἰς τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας, τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον αὐτὰ εἶχαν ἐξοπλισθῇ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ μοῦ εἶναι δύσκολο καὶ νὰ τοὺς χαρακτηρίσω καὶ ὡς «προδότες». Διότι, πλὴν τῶν ἄλλων, εἰς τοῦτο ἀσφαλῶς τοὺς ὥθησεν ὁ φόβος, ὅτι μετὰ τὴν ἀποχώρηση τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων ὑπῆρχε ὁ κίνδυνος νὰ καταλάβουν οἱ ἀριστεροὶ τὴν ἐξουσία καὶ νὰ ἐγκαταστήσουν ἐν συνεχείᾳ κομμουνιστικὸν καθεστῶς εἰς τὴν χώρα...».

Ὁ κίνδυνος τοῦ κομμουνισμοῦ ἦταν ἔντονος.

Ὁ Μιχαήλ Ι. Μυριδάκης ὑπῆρξε ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν τοῦ ΕΔΕΣ (Εθνικὸς Δημοκρατικὸς Ἑλληνικὸς Σύνδεσμος), ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἱδρυσῆς³⁴ του ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Ναπολέοντα Ζέρβα τὴν 9η Σεπτεμβρίου 1941. Τὸ 1988 ἐξέδωσε βιβλίο ὑπὸ τὸν τίτλο «ΟΙ 4 ΓΥΡΟΙ ΤΟΥ ΚΚΕ, Ο ΕΔΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ».

34. Τιμητικὰ ὁ Ζέρβας ὀνόμασε γενικὸ ἀρχηγὸ τοῦ ΕΔΕΣ τὸν διαμένοντα στὴ Νίκαια τῆς Γαλλίας Νικόλαο Πλαστήρα.

Ὡς αὐτόπτης ἐπιβεβαιώνει τό, ἄλλωστε, προφανές. Ὅτι, δηλαδή, (καί) οἱ Ἕλληνες κομμουνιστές ἀφ' ὅτου ἐτάχθησαν κατὰ τῶν Γερμανῶν, ἀπὸ 22ας Ἰουνίου 1941, ἓνα εἶχαν στόχο τελικό: τὴν παγκόσμια ἐπικράτηση τοῦ κομμουνισμοῦ. Τίποτε ἄλλο (!!!). Ἀκριβῶς ὅπως αὐτὸ ἀναλύεται ἄνω στὴν Ἑστία.

• Ἀκόμη τὰ κείμενα τῆς *Ἑστίας* ἀποτελέσαν καὶ περιεχόμενο διάλεξης μου στὴν Ἀθηναϊκὴ Λέσχη.

Ὁ Γεώργιος Ράλλης μὲ εἰδοποίησε ὅτι θὰ παρευρίσκετο. Ἐν τούτοις, λίγο πρὶν, μοῦ ἔστειλε βραχύτατη καὶ εὐγενέστατη ἐπιστολὴ ὅτι ἡ κατάσταση τῆς υἱείας του, βεβαρυμμένης ἤδη, δὲν τοῦ ἐπέτρεπε τὴν ἔντονη φόρτιση, ποὺ γιὰ τὸν ἴδιο θ' ἀποτελοῦσε ἡ ἀνακίνηση τῶν κατοχικῶν πραγμάτων.

Παρέστη στὴ διάλεξη ὁ Γ. Ἀλ. Μαγκάκης. Ὅταν ἔγινε λόγος γιὰ τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας, ἀποδοχῆς (καί) τοῦ Στ. Γονατὰ πεθεροῦ του, δυσφόρησε.

Ἐν τούτοις, τὸ γεγονὸς εἶναι ἀκριβές. Ὁ Γονατὰς ἦταν σύμφωνος γιὰ τὴν ὀργάνωση τῶν Ταγμάτων. Τὰ θεωροῦσε ἀναγκαῖα.³⁵

Ἀπέναντι στὸν Μαγκάκη ἀνέκαθεν διατηροῦσα σεβασμὸ, ἀλλὰ καὶ ἀγάπη. Ὑπῆρξε καθηγητὴς μου. Τιμητικὰ μοῦ ἀφιέρωσε τὴν φωτογραφία του. Ἐκτοτε κοσμεῖ τὸν χῶρο τῆς ἐργασίας μου.

Τὴν 31/8/1992 μίλοῦσε στὴν Βουλὴ. Ἀναγγέλθηκε τότε, ἐπισήμως, ἡ κηδεῖα τοῦ πατέρα μου. Διέκοψε τὴν ὁμιλία του. Εἶχε τὴν λεπτότητα ἑνὸς αὐθόρμητου μνημοσύνου. Περιέχεται στὴν σελίδα 382 τῶν πρακτικῶν τῆς Βουλῆς, τῆς 31/8/1992.³⁶

35. Σπ. Β. Μαρκεζίνης, ὁ.π., σελ. 290. Ἐκεῖ ἀναδεικνύει σύμφωνο πρὸς τὴ δημιουργία τῶν Ταγμάτων καὶ τὸν στρατηγὸ Θ. Πάγκαλο.

36. «[...] Ὁ πολιτικὸς κόσμος σὲ μιὰ πολὺ φωτεινὴ του ἔξαρση νομοθετεῖ, θεσμοθετεῖ τὶς διατάξεις τοῦ Συντάγματος, εἰδικὰ γιὰ τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα. Οἱ διατάξεις αὐτὲς ὑπῆρξαν προῖδὸν ἑνὸς πολὺ γόνιμου διαλόγου ὅλων τῶν Πτερύγων τῆς Βουλῆς τότε. Σὲ αὐτὲς περιλαμβάνεται καὶ ἡ διάταξη τοῦ ἀρθροῦ 16 γιὰ τὴν Ἀκαδημαϊκὴ Ἐλευθερία. Μιὰ διάταξη

Ξλον αγαπημένο παιδί, ανόθετο και φίλο
Γιώργο Κωνσταντίνου Ξελευσίου
με ιδιαίτερη ευγένεια και βεβαιότητα
ανεκρίθη και αγωνιστική εγχεση

Νοέμβριος 1988

Γ. Α. Μαγκιάκης

Γεώργιος Α. Μαγκιάκης

- *Συνάγεται (καὶ) ἐκ τῶν ἄνω ὅτι τὰ πεπραγμένα τῆς Κατοχῆς ἐπὶ δεκαετίες διατήρησαν φόρτιση ἔντονη.*

X.

Ἀμνηστία

- Στις μεγάλες ἀνακατατάξεις, ὅταν, ἐξ ἀντικειμένου, τὸ δέον εἶναι ἀμφίβολο ἐνῶ ἡ συνέχιση τῆς ζωῆς ἀπαιτεῖ δράση, ἡ ἀμνηστία, ὡς λήθη ἑνὸς συγκεχυμένου παρελθόντος, ἀποτελεῖ τὴν ὀρθή λύση.

Ἐλλειψε τὸ ἀναγκαῖο θάρρος γιὰ μία τέτοια καθαρή ἀντιμετώπιση: γιὰ Ἀμνηστία.

Καί, ἀσφαλῶς, μία δικαστική ἀπόφαση μὲ ἰσχυρὴ μειοψηφία τεσσάρων κατὰ πέντε κριτῶν δὲν λύνει τὸ *αἴνιγμα*. Αὐτό, δηλαδή, ποὺ ἔγκειται στὸ ποιὰ ἔδει νὰ εἶναι ἡ στάση τῶν πολιτικῶν μας διαρκούσης τῆς Κατοχῆς. Οὔτε πολὺ περισσότερο ἀποδίδει κοινωνικὴ κατακραυγὴ ἐναντίον τῶν *καταδικασθέντων (!!!)*.

• Χαρακτηριστικὴ περίπτωση εἶναι ἐδῶ ἡ ὑπόδειξη τοῦ Μητροπολίτου Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Ἀγαθαγγέλου. Ὑπῆρξε προσωπικότης, ποὺ συγκέντρωνε τὸν γενικὸ σεβασμό. Ἐκπροσώπησε συνολικὰ τὸν κρητικὸ λαό. Ἐδρασε ὡς Κρητικάρχης. Ἀναφέρθηκε στις γερμανικὲς ἀρχές, ὅταν ἤδη ἡ Κρήτη εἶχε ὑποκύψει. Δικαιολογεῖ τὴν αἵματηρότατη ὑποδοχὴ τοῦ γερμανικοῦ κατακτητικοῦ στρατοῦ ἀπὸ τὸ σύνολο τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, δηλαδή καὶ *ἀπὸ μὴ ἐνστόλους*. Δικαιολογεῖ καὶ τὴν ὑποβοήθηση τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων, ὥστε νὰ διαφύγουν στὴν Αἴγυπτο. Ἐπικαλεῖται τὴ συνείδηση τοῦ κρητικοῦ λαοῦ χάριν τῆς πατρίδος.

δημοκρατικὰ πολύτιμη. Καὶ εἶναι τραγικὴ σύμπτωση, καὶ ὀφείλουμε νὰ τὸν τιμήσουμε, ὅτι σ' αὐτὸ τὸ διάλογο συνέβαλε πολὺ καὶ ὁ τότε Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Κωνσταντῖνος Στεφανάκης, ποὺ δυστυχῶς χάθηκε πρὸ δύο ἡμερῶν καὶ κηδεύεται αὔριο».

• Αὐτὸ καὶ πέραν τῆς τυπικῆς νομιμότητος τοῦ πολέμου. Ὅτι, δηλαδή, αὐτὸς διεξάγεται μόνο μεταξὺ στρατιωτῶν. Ὅχι, ἄρα, μεταξὺ στρατοῦ καὶ ἀνταρτῶν μάλιστα ἀγριοτάτων (!!!).

*Καταλήγει: «μόνο μιὰ γενικὴ ἀμνηστία δύναται νὰ ἀποκαταστήσει τὴν γαλήνη».*³⁷

XI.

Εἶναι, ἀκόμη κάπως, εἰρωνεῖα τῆς μοίρας. Οἱ ἐλληνικὲς κατοχικὲς ἀρχὲς ἐξασφάλισαν τὴν ἐδῶ ἔλευση καὶ ἐδραίωση τῶν κατηγορῶν τους (!).

• Ὁ Θεμιστοκλῆς Τσάτσος, ὑπουργὸς Δικαιοσύνης τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου στὴν «Κυβέρνηση Ἑθνικῆς Ἐνότητος», ἔφθασε στὴν Ἑλλάδα στὸ τέλος Σεπτεμβρίου 1944. Συνταξίδευε καὶ μὲ τὸν κομμουνιστὴ Γιάννη Ζέβγο. Διηγεῖται:

«Ἡ εἴσοδος εἰς τὰς Ἀθήνας»: «Οἱ σκοποὶ ἀνήγγειλαν ὅτι ἐφάνη τὸ αὐτοκίνητο τοῦ Ἀγγελοῦ Ἐβερτ. Μαζὶ τοῦ ἦλθε καὶ εἰς ἐκπρόσωπος τοῦ ΚΚΕ. Ὁ Ἀγγελος Ἐβερτ μ' ἐπληροφόρησε ὅτι μετὰ τὴν ἔγκαιρον λήψιν τῶν μηνυμάτων μου ἀπὸ Φουρνὰν ἔλαβεν ὅλα τὰ ἐνδεδειγμένα μέτρα πρὸς συμμόρφωσιν πρὸς τὰς κυβερνητικὰς ἐντολὰς».³⁸

•• Ἐντολές, δηλαδή, τῆς κυβέρνησης Γεωργίου Παπανδρέου πρὸς ἐλληνικὲς ἀρχές, πρωθυπουργοῦ, ὄντος, τοῦ Ἰωάννου Ράλλη (!!!).

Συνεχίζει ὁ Τσάτσος:

«Ἐγενάτο ζήτημα μὲ τὴν εἴσοδον μας κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διελεύσεως πρὸ τοῦ γερμανικοῦ φυλακίου. Ἐὰν προσεκόπταμεν εἰς δυσχερείας ὁ Γερμανὸς σκοπὸς θὰ ἔπρεπε νὰ κτυπηθεῖ καὶ εἰς τὸν

37. Δημ. Κούκουνας, ὅ.π., τόμ. Β', σελ. 126.

38. Θεμιστοκλῆς Δ. Τσάτσος, *Αἱ Παραμοναὶ τῆς Ἀπελευθερώσεως (1944)*, Ἀθήνα, Ἰκαρος, 1973, σελ. 173 ἐπ.

ὁδηγόν (ὕπαρχιφύλακα Ἀλέκον Δουδουμόπουλον) ἐδόθη ἐντολή.

Ὁ σκοπὸς ἀναγνώσας *Polizeipzäsidiu*m μᾶς ἔκανε σῆμα νὰ προχωρήσωμεν».

Ὁ Γεώργιος Ράλλης παρέστη στὴ δίκη τοῦ πατέρα του ὡς συνήγορος του. Στὸ διαληφθὲν βιβλίο του *Κοιτάζοντας Πίσω* ἀποδίδει στὴ σελ. 374 τὴν πατρικὴ ἀπολογία. Ἐμφανίζεται ὁμιλῶν ὁ Ἰωάννης Ράλλης. Λέγει:

«Κατωρθώσαμεν νὰ ἔχωμεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως Ἑθνικῆς Ἐνότητος δύναμιν ἐγγνωμένην πλήρως τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν τάξιν, κατωρθώσαμεν, τέλος, νὰ εὕρουν Ἑλλάδα οἱ κύριοι Παπανδρέου, Κανελλόπουλος καὶ λοιποὶ ἐνταῦθα ἀποβιβαζόμενοι. Αὐτὰ εἶναι τὰ προδοτικὰ μας κατορθώματα».

Καὶ ἀπέτισε φόρο τιμῆς στοὺς ἄνδρες τῶν ταγμάτων καὶ τῆς χωροφυλακῆς ποὺ ἔπесαν, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κατοχῆς «ἀπὸ τὰς δολοφονικὰς σφαίρας τῶν ὁπαδῶν τοῦ ΕΛΑΣ».

Ἀλλὰ ὁ Ράλλης δὲν εἶπε κάτι τὸ καινούργιο, γιὰ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ.

Ἡ χρησιμότης τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας ἀπορρέει ἀμέσως (καὶ) ἀπὸ διαταγὴ τοῦ Στρατηγοῦ Scobie, διοικητοῦ συμμαχικῶν δυνάμεων Ἑλλάδος πρὸς Στρατηγὸ Σπηλιωτόπουλον, Στρατιωτικὸν Διοικητὴ Ἀττικῆς³⁹, κατὰ τὰ ἀμέσως ἐν συνεχείᾳ.

«Ὅταν οἱ Γερμανοὶ ἀποσυρθοῦν ἢ παραδοθοῦν δώσατε *ὁδηγίες* εἰς τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας εἶτε νὰ *λιποτακτῇσουν* καὶ *μεταβοῦν* (στάς) *οἰκίας των* εἶτε παραδοθοῦν εἰς ὑμᾶς STOP. Θὰ συνεργασθεῖτε μετὰ Διοικητοῦ τῆς Ἀστυνομίας ἐπ' αὐτοῦ καὶ αποφασίσητε ποιὸν δρόμον θὰ ἀκολουθήσετε, 19/9/1944».

• Κατ' ἐκείνη τὴ στιγμὴ οἱ ἄνδρες τῶν Τ.Α. εἶναι ἐλεύθεροι νὰ πᾶνε σπίτι τους. Παρατίθεται πληῆρες τὸ κείμενο τῆς διαταγῆς:

39. Κωνσταντῖνος Β. Καζάνης (Συνταγματάρχης π.δ.), *Θὰ ζήσωμε ἐλεύθεροι ὡς Ἕλληνες: Ἱστορικὰ ἔγγραφα τοῦ Στρατηγοῦ Παναγιώτη Σπηλιωτόπουλου*», Ἀθήνα, 1978, σελ. 94-95.

Φ. 10Α
21—25

Φάκελλος 10/Β/102

Διὰ Στρατηγὸν Σπηλιωτόπουλον ἀπὸ Στρατηγὸν *Scobie*
Διοικητὴν Συμμαχικῶν Δυνάμεων Ἑλλάδος STOP.

Διωρίσθητε Στρατιωτικὸς Διοικητὴς περιοχῆς Ἀθηνῶν -

.....

“Ὅταν Γερμανοὶ ἀποσυρθοῦν ἢ παραδοθοῦν δώσατε ὁδη-
γίας εἰς Τάγματα Ἀσφαλείας εἴτε νὰ λιποτακτῇσιν καὶ με-
ταβοῦν οἰκίας των εἴτε παραδοθοῦν εἰς ὑμᾶς STOP. Θὰ συνερ-
γασθῇτε μετὰ Διοικητοῦ τῆς Ἀστυνομίας ἐπ’ αὐτοῦ καὶ θ’ ἀπο-
φασίσθητε τότε ποῖον δρόμον θὰ ἀκολουθήσητε.

19-IX-1944

• Ο Καθηγητής καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Ἐπαμ. Σπηλιωτόπουλος ἔγραψε γιὰ τὰ «κατοχικά» χαριτωμένο βιβλίο ὑπὸ τὸν τίτλο *Ένας ἔφηβος στὴν Κατοχή* (Ἀθήνα, Σύλλογος πρὸς Διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων, 2007).

Ἀναφέρεται στὴ δράση καὶ τοῦ πατέρα τοῦ Ἀντιστράτηγου Παναγιώτη Σπηλιωτόπουλου. Ἡ Κυβέρνηση Ἐθνικῆς Ἐνότητος (Γ. Παπανδρέου) τὸν εἶχε ὀρίσει Στρατιωτικὸ Διοικητὴ Ἀττικῆς, μάλιστα ὑπὸ τὸ συνθηματικὸ ὄνομα «Ἄρρατος» (βλ. ὅ.π., σελ. 70). Ὁ συγγραφέας ἐπικουρώντας τὸν Διοικητὴ γλαφυρὰ περιγράφει τὴν διαδοχὴ στὴν ἐξουσία τῶν Ἀρχῶν ποὺ ἀφίχθησαν ἀπὸ τὴν ἀλλοδαπή. Ἡ διαδοχὴ πραγματοποιήθηκε ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ Ἀγγέλου Ἐβερτ. Ὁ τελευταῖος πέρασε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Ράλλη στὸν ἀφιχθέντα πρωθυπουργὸ Γεώργιο Παπανδρέου. Σοβαρὰ ἐπεισόδια σὲ αὐτὴ τὴ φάση δὲν σημειοῦνται. Ἐνδιαφέρουσες, κυρίως, εἶναι οἱ σελίδες 73 ἕως 98.

XII.

Ἔχουμε ἀκόμη τον, κατὰ τὴν κομμουνιστικὴ ὁρολογία, «*Μέγα Δεκέμβρη*». Προσπάθησαν, ὅντως, οἱ κομμουνιστὲς νὰ καταλύσουν τὶς Ἀρχές, ἔτσι καὶ νὰ καταλάβουν τὸ κράτος. Τὸ δράμα ξεκίνησε τὴν Κυριακὴ 3 Δεκεμβρίου 1944. Ἀπὸ τὴ νύχτα τοῦ Σαββάτου μὲ χωνιά τὸ ΕΑΜ καλοῦσε τοὺς ὁπαδούς του σὲ συλλαλητήριον ἐναντίον τῆς κυβέρνησης, ἰδίως δὲ κατὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Τὰ πλήθη τῶν διαδηλωτῶν κατευθύνθηκαν στὴν Πλατεία Συντάγματος. Ἐκεῖ, γωνία Πανεπιστημίου καὶ Βασ. Σοφίας, ἦταν ἐγκατεστημένη ἡ Ἀστυνομία Πόλεων.

Τὸ συλλαλητήριον εἶχε ἀπαγορευθεῖ. Πραγματοποιοῦνταν ἐν τούτοις. Ὑπὸ συνθήκες ἀδιευκρίνιστες ἔπесαν πυροβολισμοί.

Χύθηκε αίμα. Ὁ Ζαούσης⁴⁰ ἐπισημαίνει. Κινδύνευσε ἀκόμη καὶ ἡ κατοικία τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βασ. Σοφίας. Τὸν χλεύαζαν *Παπατζή*. Ὁ πλήρης χλευασμὸς ἦταν: «*Παπανδρέου παπατζή λίρες ἔφαγες κι ἐσύ*». Ὁ Παπανδρέου, ἔκτοτε, μετοίκησε στὸ ξενοδοχεῖο τῆς «Μεγάλης Βρετανίας». Ἀπὸ ἐκεῖ διοικεῖτο ἡ Ἑλλάς (!).

Ὁ αὐτός (Ζαούσης), σελ. 790, τονίζει:

«...ἄτυχοι ἀστυφύλακες ποὺ εἶχαν ξεμείνει στὴν Πλατεία Συντάγματος λιντσαρίστηκαν ἐπὶ τόπου, κυριολεκτικὰ τοὺς διαμέλισαν».

XIII.

Κομμουνισμοῦ Ὑστεροβουλία

Στὴν αὐτὴ σελίδα ἐπισημαίνεται:

«Ὁ Μπαρτζώτας καὶ οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ ἔδωσαν ἐντολὴ νὰ κινηθεῖ (καὶ ἄλλη) φάλαγγα διαδηλωτῶν. Δηλαδή καὶ ἄλλα πρόβατα ἐπὶ σφαγὴ».

Στὴν ἐπόμενη σελίδα τονίζεται ὅτι ὁ Μπαρτζώτας θεωροῦσε πὼς τότε ἦταν ἡ στιγμὴ ἐγκαθίδρυσης τοῦ κομμουνισμοῦ:

*«Ὁ Μπαρτζώτας βρισκόταν σ' ἔξαψη...κραύγαζε...ἡ τώρα ἡ ποτέ».*⁴¹

40. Ἀλέξανδρος Ζαούσης, *Οἱ δύο ὄχθες, 1939 – 1945*, Ἀθήνα, Ὁκεανίδα, 2015, σελ. 783 ἐπ.

41. Οἱ Ἕλληνες κομμουνιστές (συνειδητὰ ἢ ὄχι), μὲ τον «Μεγάλου Δεκέμβρη», ἐξυπηρέτησαν συμφέροντα τῆς Μόσχας.

Στὶς 2 Νοεμβρίου 1944 οἱ Churchill καὶ Eden ἐπισκέφθηκαν τοὺς Stalin καὶ Molotov στὴ Μόσχα. Κατέληξαν τότε στὴν περίφημη «Συμφωνία τῶν

Εὐτυχῶς γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπικράτησε το «ποτέ». Ἐτσι ἀπὸ τὸν κομμουνισμὸ σῶθηκαν γενιές Ἑλλήνων.

Καὶ μὲ αὐτοθυσία συνέβαλαν σ' αὐτὴν τὴ σωτηρία οἱ κατοχικὲς ἀρχές, βεβαίως ἐν δράσει, μέχρι τὴ λήξη τῆς Κατοχῆς.

• Ἡ σημαιοφορία γιὰ τὴν «τιμωρία» τῶν κατοχικῶν κυβερνη-

ποσοστῶν» ἢ «ζωνῶν ἐπιρροῆς». Ἡ Ἑλλάς πέρασε στὴν σφαίρα ἐπιρροῆς τῆς Μεγ. Βρετανίας.

Προεξοφλεῖτο ἄρα (καὶ) ὡς ἀποτέλεσμα ἡ ἔνοπλη βρετανικὴ ἐπέμβαση γιὰ τὴν προστασία τοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος στὴν Ἑλλάδα.

Ἐξ ἄλλου, ὁ Stalin εἶχε ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἐπιβολῆς του στὴν γειτονικὴ Πολωνία, πρὸς κατοχύρωση (καὶ) τῶν σοβιετικῶν συνόρων.

• Τὰ πράγματα ἐξελίχθησαν κατὰ πρόβλεψη. Οἱ Ἕλληνες κομμουνιστὲς ἐπετέθησαν. Τὰ βρετανικὰ στρατεύματα τοὺς ἀντιμετώπισαν. Οἱ ἀπανταχοῦ ἰδεολόγοι ἀντέδρασαν κατὰ τῆς βρετανικῆς ἐπέμβασης. Ὁ Churchill ἀναγκάστηκε νὰ δώσει ἐξηγήσεις ἐνώπιον τοῦ Κοινοβουλίου του. Ἦταν εἰς βάρος του τὸ ἀποικιακὸ παρελθὸν τῆς πατρίδας του, ὅπως καὶ τὸ ἰδεῶδες τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν λαῶν, ποὺ ὡς δεοντολογία ἀπέρρεε γιὰ τοὺς ἤδη εἰκαζόμενους νικητὲς τοῦ πολέμου.

Ὁ Stalin ἔχοντας ὀρθὰ προβλέψει ἐκμεταλλεύθηκε τὴν ἀναστάτωση. Ἐπενέβη αὐταρχικὰ στὴν Πολωνία. Ἐπέβαλε κυβέρνηση σοβιετοκρατούμενη. Κατάργησε τὴν ἀντίστοιχη ἐγκατεστημένη στὸ Λονδίνο.

Οἱ Σοβιετικοὶ εἶχαν καὶ στρατιωτικὰ μεριμνήσει. Μῆνες, λίγους, προηγουμένως (Αὐγούστο – Ὀκτώβριο 1944) εἶχε σημειωθεῖ ἡ ἐξέγερση τῆς Βαρσοβίας. Τὰ σοβιετικὰ στρατεύματα ἦταν ἐγγύς. Διετάχθησαν ὅμως νὰ μὴ προχωρήσουν. Ἐτσι ὁ ναζιστικὸς στρατὸς ξεκλήρισε ἓνα μεγάλο τμῆμα τῶν ζωνῶν Πολωνῶν. Ἐκείνων, δηλαδή, ποὺ μᾶλλον θὰ εἶχαν ἀντιταχθεῖ στὰ κυριαρχικὰ σχέδια τοῦ Stalin. Ἐτσι (καὶ) Θεοδ. Μιχ. Λυμπερίου, *Τὸ Κομμουνιστικὸ Κίνημα στὴν Ἑλλάδα*, Ἀθήνα, Παπαζήσης, 2007, τομ. Β', σελ. 179 ἐπ.

Οἱ Σοβιετικοὶ ἀπέκρυψαν τὴ «Συμφωνία τῶν ποσοστῶν» ἐπίσης καὶ τὴ Συμφωνία Ribbentrop – Molotov. Διὰ τῆς τελευταίας ἡ Γερμανία ἐπέστρεφε στὴ Σοβιετία ὅ,τι ἐδάφη ἡ Ρωσία εἶχε παραχωρήσει στὴν Αὐτοκρατορικὴ Γερμανία μὲ τὴ Συνθήκη Brest-Litovsk τῆς 3/3/1918.

Ὑπὸ τὴν ἄνω ἐπιστροφή ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση πέρασε στὸν πόλεμο μαζί μὲ τὴ Γερμανία (!!!).

τῶν προῆλθε – κυρίως – ἀπὸ κομμουνιστὲς καὶ συνοδοιπόρους τους. Ἡ ἐπιδίωξις ἦταν *ὁ σ τ ε ρ ό β ο υ λ η*. Ἀνεδείκνυε μία ἀκόμη *βάση φθοράς* τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος.

Ἐκφράσθηκε ἐμφατικὰ ὑπὸ τὸ δίδυμο σύνθημα *Λαοκρατία – Ἐκδίκηση*.

- Πρὸς ἄρση οἰαδήποτε ἀμφιβολίας εἶναι τονιστέον ὅτι ἐπιχειρήθηκε στὶς 17 καὶ 18 Δεκεμβρίου 1944. Τὸ 3ο Σύνταγμα τοῦ ΕΛΑΣ προσπάθησε διὰ τῶν ὅπλων νὰ καταλάβει τὶς φυλακὲς «Ἀβέρωφ». Ἐκεῖ – ἀκριβῶς – ὅπου σήμερα εἶναι τὸ μέγαρον τοῦ Ἀρείου Πάγου. Σκοπὸς τῶν κομμουνιστῶν ἦταν οἱ ἴδιοι – κατὰ τὸ δοκοῦν – νὰ τιμωρήσουν τοὺς ἐκεῖ κρατούμενους ὡς δοσίλογους (Ἀλ. Ζαούσης, ὅ.π., σελ. 821 ἐπ.).

Μεταξὺ αὐτῶν ἦταν καὶ ὁ ὑποστράτηγος Γεώργιος Μπάκος.

Ὁ Μπάκος ὑπῆρξε ἑξοχος πολεμιστής. Μὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου ἀνέλαβε τὴ διοίκηση τῆς III Μεραρχίας (Πατρῶν).

Πέτυχε σειρὰ νικῶν κατὰ τῶν Ἰταλῶν. Ἀκόμη, ἀντιμετώπισε τὴν ἐαρινὴ ἀντεπίθεσιν τῶν Ἰταλῶν τοῦ 1941.

Ἡ ἐπιχείρησις τελοῦσε ὑπὸ τὴν αὐτοπρόσωπὴ ἐποπτεία τοῦ Moussolini. Ὁ Μπάκος ἔφερε τὸ κύριο βάρος. Ἀνταποκρίθηκε νικηφόρα. Κατὰ τὴν κατοχὴ διετέλεσε ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης (1941-1943). Φέρεται, ἐπιτυχῶς ἀποκρούσας γερμανικὸ αἶτημα γιὰ ἀποστολὴ Ἑλλήνων μαχητῶν στὸ ρωσικὸ μέτωπο. Συνελήφθη, ἐκτελέσθηκε τὴν 6/1/1945 στὰ Κρώρα.

Ἀμφότεροι οἱ ὀλοκληρωτισμοί, ἀπὸ κοινοῦ, διαμέλισαν τὴ δύσμοιρην Πολωνία. Ἡ συμπόρευσις κράτησε μέχρι τῆς 22 Ἰουνίου 1941. Τότε, ὁ Hitler ἀπροειδοποίητα εἰσέβαλε στὴ Σοβιετικὴ Ἑνωσι. Καὶ ἔτσι... *τελικὰ αὐτοκτόνησε*.

Οἱ Συμφωνίαι ἔγιναν δημόσια γνωστὲς μετὰ τὴν κατάρρευσις τῆς Σοβιετικῆς κυριαρχίας.

- Ὁ Molotov πέθανε τὸ 1986.

Μέχρι τελευταίας του πνοῆς ἀρνήθηκε ἀμφότερες τὶς συμφωνίας (!!!).

• Post mortem προήχθη σε *αντιστράτηγο* αναδρομικά από την εκτέλεση του (!!!) (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρους Λαρούς Μπριτάνικα, τομ. 43, σελ. 11).

Άλλη μία αντίφαση τῆς συγκεχυμένης κατοχικῆς καὶ ἀμέσως μετακατοχικῆς ἐποχῆς.

XIV.

Τὸν ἐπίλογο τῆς γενικῆς ἐπιδίωξης ἔχει γράψει ὁ τελευταῖος Γεν. Γραμματέας τοῦ ὕπατου κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ἐκείνου τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως: ὁ Mikhail Gorbachev. Οἰκτίζει τὴν κομμουνιστικὴ κρατικὴ μηχανή. Ἐπὶ λέξει καταγγέλλει, κατ' ἀκριβῆς μετάφραση τοῦ γαλλικοῦ κειμένου:

«Δουλικότης καὶ κολακεία (ὑπῆρξαν) προηγμένες σ' ἐπίπεδο ὑψηλῆς τέχνης, διαφθορὰ καὶ παρανομίες στοὺς κόλπους τοῦ ἰδίου τοῦ κόμματος». (Perestroïka Flammarion 1987)

Ἡ ἐγγραφή περιέχεται ἐμφατικὰ στὸ ὀπισθόφυλλο. *Ἔτσι ὥστε νὰ μὴν παροραθεῖ (!)*. Παρατίθεται:

GORBATCHEV

Perestroïka

Vues nouvelles sur notre pays et le monde

Mépris des besoins et des aspirations essentielles des citoyens soviétiques, apathie économique, médiocrité et formalisme désuet dans tous les domaines de la pensée, servilité et flagornerie promues au rang d'art majeur, corruption et illégalités au sein même du Parti : ces accusations n'émanent pas d'un dissident passé à l'Ouest, mais du premier personnage de l'État soviétique, Mikhaïl Gorbatchev lui-même.

Si la *perestroïka* – cette “restructuration” pour laquelle il plaide avec véhémence – n'intervient pas immédiatement, la société soviétique risque d'exploser, et le monde entier d'en être ébranlé.

Perestroïka décrit et dénonce avec vigueur les actuelles carences du système soviétique. Mikhaïl Gorbatchev y propose, tant en politique intérieure qu'extérieure, une approche pragmatique des réalités d'aujourd'hui et annonce dans tous les domaines – sociaux, économiques, judiciaires – des changements radicaux. Soixante-dix ans après la première, une autre révolution est en marche.

Le livre-événement, d'un ton jusqu'ici inconnu de la part d'un dirigeant soviétique, et la pièce-clé d'un suspens politique à l'échelle mondiale.

Traduit par Jean Bonnefoy et William Desmond.

9 782080 661364

FF 6136

Photo D.R.

Ἐτσι, ὁ τελευταῖος Γενικὸς Γραμματέας, ὁ διάδοχος τῶν Lenin καὶ Stalin, ἀξιολογεῖ τὸν βαθμὸ διαφθορᾶς τῆς σοβιετικῆς διοίκησης.

Εἶναι ἱστορικὴ ἡ ἐπισήμανση: *κρίμα τὰ ἑκατομμύρια τῶν νεκρῶν γιὰ τὴν κορυφαία ψευδαίσθηση τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα.*⁴²

• Εὐτυχῶς ποὺ ὑπῆρξαν οἱ Κατοχικὲς Ἀρχές. Συνέβαλαν, ἀποφασιστικά, στὴν ἀποφυγὴ αὐτῶν ποὺ περιγράφει ὁ *Gorbachev*, ἀλλὰ καὶ ἐπισημαίνει ὁ *François Furet*, παλαιὸς καὶ αὐτὸς κομμουνιστῆς κατὰ τὰ ἔτη τῆς νεότητάς του (!).

Ὁ τελευταῖος, ἱστορικὸς μεγάλης ἀξίας, ἤδη προεισαγωγικὰ ἐπισημαίνει, κατ' ἀκριβῆ μετὰφραση ἀπὸ τὰ γαλλικά, ὅτι «ἡ *πάλη τῶν τάξεων*, ἡ *δικτατορία τοῦ προλεταριάτου*, ὁ *μαρξισμὸς – λενινισμὸς* ἐξαφανίστηκαν ἐπ' ὠφελεία *ἐκείνων* ποὺ καθ' ὑπόθεσιν θὰ ὑποκαθιστοῦσαν: *τῆς ἀστικῆς ἰδιοκτησίας*, τοῦ *δημοκρατικοῦ φιλελεύθερου κράτους*, τῶν *δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου*, τῆς *ἐλευθερίας τοῦ ἐπιχειρεῖν*. *Οὐδὲν ἔχει ἐπιβιώσει τῶν καθεστώτων τοῦ Ὀκτωβρίου*».⁴³

42. François Furet, *Le passe d'une illusion, essai sur l'idée communiste au XXe siècle*, Paris, Robert Laffont SA, 1995.

43. “*La lutte des classes, la dictature du prolétariat, le marxisme-léninisme ont disparu au profit de ce qu'ils étaient censés avoir remplacé: la propriété bourgeoise, l'État démocratique libéral, les droits de l'homme, la liberté d'entreprendre. Rien ne subsiste des régimes d'Octobre*”.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Ἀβέρωφ Εὐάγγελος 64	Γεώργιος Β', Βασιλέας 16, 53, 57, 76, 91, 94
Ἀγαθάγγελος Μητροπολίτης 111	Γεώργιος, Πρίγκηπας 16
Ἀγγελόπουλος Α. 87	Γκοβόστης 27
Ἀλιβιζάτος Νικόλαος Κ. 53, 58, 93, 94	Γκυζίκης Φαίδων 64
Ἀνδοκίδης 78	Γονατὰς Στυλιανός 43, 87, 109
Ἀνδρουλάκης Ν. 79	
Ἀντιγόνη 79	Δαμασκηνός Ἀρχιεπίσκοπος 83, 88, 98, 101-103
Ἀριστοτέλης 80	Δαφνής Γρηγόριος 51, 62, 94
	Δεμερτζής Κων. 94
Βενέζης Ἡλίας 102	Δένδιας Μιχ. 87
Βενιζέλος Ἐλευθέριος 62	Δεσποτόπουλος Κωνσταντῖνος 70, 100
Βενιζέλος Σοφοκλής 94-95	Δημακόπουλος Γεώργιος Δ. 96
Βλάχος στρατ. 87	Δημοσθένης 78
Βοζίκης Χαράλαμπος 55, 60	Δροσόπουλος Ἀντώνης 19
Γαζῆς Ἀνδρέας 97-98	
Γαργαλίδης 62	Ἐβερτ Ἀγγελος 89, 112, 115
Γασπαρινάτος Σπύρος 15, 25, 87, 89, 93, 101, 105	Ἐξαρχόπουλος Ν. 87
Γεννάδιος Β' 84	Ἑρμπαχ 84
Γεωργάκης Γιάννης 102	Ἑτεοκλῆς 79

- Ζαβιτσιάνος Κωνσταντίνος 87
 Ζάικος Νικ. 82
 Ζακυνθινός Διον. 85
 Ζαούσης Αλέξανδρος 116, 118
 Ζαχαριάδης Ν. 37
 Ζέβγος Γιάννης 112
 Ζέρβας Ναπολέον 108
 Ζήρας 62
 Ζίγδης Ίωάννης 70
 Ζολώτας Ξ. 87

 Θουκυδίδης 8

 Καζάνης Κωνσταντίνος Β. 113
 Καθενιώτης στρατ. 87
 Κανελλόπουλος Παν. 87, 113
 Καραϊσκάκης Δημήτριος 64
 Καρακώστας Βελισσάριος 72
 Καραμανλής Κωνσταντίνος 8, 64, 68, 70, 93, 100
 Καρκαγιάννης Αντώνης 100
 Κατσαντώνης Άλ. 80
 Κεραμόπουλος Α. 87
 Κοκκέβης Ανδρέας 70
 Κονδύλης Γεώργιος 53, 55-56, 62, 70, 94
 Κορυζής Αλέξανδρος 91, 94
 Κοτσαλής Λεωνίδα 79
 Κούκουνας Δημοσθένης 15, 87, 102, 106, 112
 Κούνδουρος Ίωσήφ 87
 Κρέων 79
 Κυριακόπουλος Κ. 82

 Λάσκαρης Κωνσταντίνος 64

 Λένης Σ. 97
 Λεοναρδόπουλος 62
 Λογοθετόπουλος Κωνσταντίνος 30, 83, 94, 101
 Λυμπέριος Θεοδ. Μιχ. 117

 Μαγκάκης Γεώργιος Α. 80, 109-110
 Μάξιμος Δ. 87
 Μαργέλλος Δημήτριος 67
 Μαρκεζίνης Σπύρος Β. 83, 109
 Μάρτης Νικόλαος 64
 Μαυρομιχάλης Πέτρος 87
 Μαχμούτ 85
 Μένανδρος 11
 Μερτικόπουλος Π. 82
 Μεταξάς Ίωάννης 37, 55, 90-91, 94
 Μεταξάς Πέτρος 102
 Μητρέλιας Χ. 82
 Μπάκος Γεώργιος 118
 Μπαλάνος Σ. 55
 Μπαλής Γ. 97
 Μπαρτζώτας 116
 Μπλέτσας Εύστ. 67
 Μυριδάκης Μιχαήλ Ι. 108
 Μωάμεθ Β' 84

 Όθωναϊός στρατ. 87
 Οικονόμου Δημήτριος Ναύαρχος 51, 87

 Πάγκαλος Θεόδωρος 43, 87, 109
 Παπάγος Άλεξ. 39, 51
 Παπαληγούρας Παναγιώτης (Παναγής) 64

- Παπανδρέου Άνδρέας 93
 Παπανδρέου Γεώργιος 42, 83-88, 91, 94, 98, 112-113, 115-116
 Περικλῆς 8
 Πεσματζόγλου Γεώργιος 87
 Πεσματζόγλου Μιχ. Α. 82
 Πετρίτσης στρατ. 87
 Πέτρος Πρίγκηπας 15-17
 Πίντο Ίερώνυμος 87
 Πιττακός ο Μυτιληναῖος 105
 Πλαστήρας Νικόλαος 42, 88, 98-99, 102, 104, 108
 Πολυνίκης 79
 Πουλίτσας Π. 82
 Πράτσικας Χρ. 78

 Ράλλης Ἀλέξανδρος 85, 97
 Ράλλης Γεώργιος Δ. 87
 Ράλλης Γεώργιος Ι. 64, 70, 85, 87, 105, 109, 113
 Ράλλης Ἰωάννης 30, 40, 44, 83, 85, 88, 94, 98, 101, 105, 113, 115
 Ράλλης Πέτρος 87
 Ρέπας Γιωργ. 51
 Ρήγας 85

 Σβολόπουλος Κωνσταντῖνος 85
 Σβῶλος Ἀλεξ. 98
 Σεραφείμ ἀρχιεπίσκοπος 64
 Σεφέρης Γιώργος 102
 Σεφεριάδης Γεώργιος 102
 Σιάντος Γ. 42
 Σολιώτης Σ. 82
 Σόλων 78

 Σοφιανόπουλος Ἰωάννης 87
 Σοφοκλῆς 79
 Σοφούλης Θεμιστοκλῆς 39, 41, 87
 Σπαῆς Λεωνίδας 44, 88, 108
 Σπηλιωτόπουλος Ἐπαμ. 115
 Σπηλιωτόπουλος Παναγιώτης 115
 Σπηλιωτόπουλος Στρατηγός 113
 Σταμάτης Κ. Ε. 80
 Στεφανάκης Γεώργιος Κ. 7, 9, 19, 63, 70, 76
 Στεφανάκης Κωνσταντῖνος 7, 8, 64, 69, 70, 111
 Στεφανόπουλος Στέφανος 87
 Στράτος Χρισόφορος 64
 Συρίγος Ἄγγελος 62
 Σχολάριος Γεώργιος 84

 Τζάκα – Δελαγραμμάτικα Δ.Ν. 97
 Τσακαλῶτος Θρ. 44
 Τσαλδάρης Κ. 87
 Τσαλδάρης Παναγῆς 52-53, 55, 60, 94
 Τσάτσος Θεμιστοκλῆς Δ. 112
 Τσάτσου Ἰωάννα 102
 Τσιρονίκος Ἑκτορας 94
 Τσολάκογλου Γεώργιος 19, 25, 27, 29-30, 82-83, 87-89, 94, 101
 Τσολάκογλου κυρία 88
 Τσουδερός Ἐμμανουήλ 91-92, 94

 Ὑψηλάντης Ἀλέξανδρος 85
 Φίλανδρος Ἰωάννης Κ. 9, 19, 63
 Φλωράκης Χαρίλαος 8, 100

Χάλιφαξ λόρδος 16	Χρύσανθος Αρχιεπίσκοπος 83-84,
Χασαπίδης στρατ. 87	102
Χατζηβασιλείου Εύανθης 62, 72	Χωραφάς Νικόλαος 80
Buttler R. 16	Lothian λόρδος 18
Churchill 116, 117	Mallet Neville sir 18
Churchill W. 18	Marx 19
Clausewitz Karl Von 39	Mazower Mark 20
Dietrich S. 27	Menzies R. 18
Dietrich Sepp 27	Molotov 37, 116, 117, 118
Eden 116	Moussolini 118
Furet Fr. 20	Ribbentrop Von 37, 117
Furet François 121	Richter Henz A. 27
Gorbachev Mikhail 119, 121	Runciman λόρδος 18
Hitler 18, 27, 30	Scobie Στρατηγός 113
Hoare Samuel Sir 18	Simon John Sir 18
Hume λόρδος 18	Stalin 116, 117, 121
Lenin 121	Templewood λόρδος 18
Lloyd George D. 18	Thorez M. 37
	Wilson Horace Sir 18

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰσαγωγή ἐπιμελητῆ	7
Α' Προλεγόμενα	13
Β' Κατοχή	21
Γ' Ἀπελευθέρωση	49
Εὐρετήριο κυρίων ὀνομάτων	123

